

TAMPEREEN YLIOPISTO
Johtamiskorkeakoulu

Emilia Tapaninen

Talouspolitiikkaa kriisissä
Britannian ja Ranskan talouspoliittiset intressit vuonna 2012

Kansainvälinen politiikka
Pro gradu -tutkielma
Ohjaaja Pami Aalto

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

TAPANINEN, EMILIA: Talouspolitiikkaa kriisissä: Britannian ja Ranskan talouspoliittiset intressit vuonna 2012

Pro gradu -tutkielma, 89 s.

Kansainvälisen politiikan opintosuunta

Lokakuu 2015

Tarkastelen pro gradu -tutkielmassani talouspoliittisia kysymyksiä, jotka ovat laajalti vallanneet kansainvälisen poliittisen agendan vuonna 2008 puhjenneen talouskriisin jälkeen. Talouspoliittiset kysymykset ovat askarruttaneet niin kansalaisia, päättäjiä kuin tutkijoitakin. Kriisin keskellä poliittiset päättäjät ovat pyrkineet selvittämään kriisin syitä ja ratkaisuun tarvittavia toimia sekä tehneet samalla talouspoliittisia linjauksia erilaisiin ideoihin ja ideologioihin perustuen. Tästä talouspoliittisesta keskustelusta muodostuu tutkielmani konteksti.

Tutkielmani teoreettinen viitekehys rakentuu kansainvälisen poliittisen talouden koulukuntien, realismin, liberalismien ja marxismin, välisestä pohdinnasta. Näkökulmani tutkimuksessa on realistinen, ja tutkimusmenetelmänä käytän diskurssianalyysia. Tutkimusaineistoni koostuu Britannian pääministeri David Cameronin ja Ranskan presidentti François Hollanden kansainvälistä rahoitusjärjestelmää ja kapitalismia koskevista puheista vuonna 2012. Analyysini tavoitteena on tarkastella, millaisia intressejä puheet sisältävät ja millainen intressien suhde on kansainvälisen poliittisen talouden koulukuntiin. Samalla pyrin selvittämään, millaisia muutoksia Britannia ja Ranska tavoittelevat talouspolitiikkansa kautta kansallisesti sekä Euroopan unionissa.

Tutkimukseni osoitti realismin olevan olennainen lähestymistapa kansainvälisen poliittisen talouden tutkimuksessa. Sekä David Cameron että François Hollande käsittivät puheissaan valtion olevan keskeinen talouspoliittinen toimija realismin teoreettisten oletusten mukaisesti. Puheaktien kautta kävi ilmi heidän käsityksensä siitä, että hallitukset tekevät ensisijaiset talouspoliittiset päätökset, käyttävät valtaa vaikuttaakseen taloudellisiin lopputuloksiin sekä asettavat säännöt, joiden puitteissa taloudelliset voimat toimivat. Lisäksi Britannian ja Ranskan tavoitteena oli usein kansallisten etujen edistäminen. Erona Cameronin ja Hollanden politiikan ja talouden suhdetta koskevissa käsityksissä oli se, millainen tämän suhteen tulisi normatiivisessa mielessä olla. Tutkimissani puheakteissa realismi toimikin ikään kuin viitekehyksenä, jonka puitteissa muut kansainvälisen poliittisen talouden koulukunnat, liberalismi ja marxismi, kävivät normatiivista kamppailua.

Realismin merkittävyydestä huolimatta tutkimusprosessin aikana tuli ilmi myös uusliberalismin vahva asema kansainvälisessä poliittisessa taloudessa. Uusliberalismin käyttöä tutkimuksessa vaikeuttaa kuitenkin sen käsitteellisen määrittelyn epäselvyys ja epäsymmetrisyys. Realismin haasteena puolestaan vaikuttaa olevan edelleen talouskysymysten integroiminen kansainvälisen politiikan tutkimukseen. Jatkotutkimuksen kannalta voisi olla mielenkiintoista tutkia tarkemmin uusliberalismia käsitteenä tai realismin merkitystä kansainvälisen poliittisen talouden tutkimuksessa.

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO.....	1
2. TUTKIMUSKYSYMYKSET JA TUTKIMUKSEN RAKENNE	4
3. TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDISTA	6
3.1. Tieteidenvälisyys.....	6
3.2. Poliittikan ja talouden kaksinaisuus	8
3.3. Kansainvälinen poliittinen talous	9
4. KANSAINVÄLISEN POLIITTISEN TALOUDEN KOULUKUNNAT	12
4.1. Realismi.....	12
4.2. Liberalismi	17
4.3. Marxismi	19
5. UUSLIBERALISMI.....	24
5.1. Uusliberalismin määrittelyn haasteita	24
5.2. Klassisesta liberalismista uusliberalismiin	25
5.3. Uusliberalismi ideologiana ja politiikkaohjelmana.....	31
6. KANSAINVÄLINEN RAHOITUSÄRJESTELMÄ JA SEN SÄÄNTELY	33
6.1. Rahoitusjärjestelmän toiminta ja kehittyminen.....	33
6.2. Tehokkaiden markkinoiden teoria ja sitä koskeva kritiikki	36
6.3. Rahoitusjärjestelmän sääntelyn perusteet ja Euroopan komission ehdotus neuvoston direktiiviksi finanssitransaktioverojärjestelmästä	37
7. TUTKIMUSMENETELMÄNÄ DISKURSSIANALYYSI	41
7.1. Diskurssianalyysi talouspoliittisten puheaktien tutkimuksessa.....	41
7.2. Diskurssianalyysin käytön haasteet.....	43
8. KOHTI AINEISTON ANALYYSIA	46
8.1. Aineisto	46
8.2. Analyysin ohjaus ja toteutus	49
9. AINEISTON ANALYYSI: DAVID CAMERON	51
9.1. Työllisyyttä, talouskasvua, kilpailukykyä ja rahoitusalaan uhkaava finanssitransaktiovero	51
9.2. Muutoksen tavoitteena vastuullinen ja osallistava kapitalismi sekä yrittäjyyden ja talouskasvun edistäminen.....	55
10. AINEISTON ANALYYSI: FRANÇOIS HOLLANDE	64
10.1. Tuotto-odotukset, solidaarisuus ja sääntely finanssitransaktioveron kannustimina	64
10.2. Muutoksen tavoitteena hillittömän kapitalismin ja rahoitusmarkkinoiden hallinta	71
11. JOHTOPÄÄTÖKSET	76
LÄHDELUELTELO	83

1. JOHDANTO

Mutta nykyistä ilmapiiriä lukuun ottamatta taloustieteilijöiden ja poliittisten filosofien ajatukset, sekä silloin kun he ovat oikeassa että silloin kun he ovat väärässä, ovat vaikutusvaltaisempia kuin on yleisesti ymmärretty. Maailman johtamiseen ei tosiasiallisesti paljon muuta tarvitakaan. Käytännönläheiset ihmiset, jotka uskovat olevansa täysin vapaita älyllisistä vaikutteista, ovat usein jonkun edesmenneen taloustieteilijän orjia. Valtaapitävät hullut, jotka kuulevat ääniä ilmassa, tiivistävät kiihkonsa muutaman vuoden takaisista akateemisista raapustuksista. Olen varma, että omien etujen voimaa on valtavasti liioiteltu verrattuna ideoiden vähittäiseen levittäytymiseen. [...] Mutta ennemmin tai myöhemmin, se on ideat, eivät omat edut, jotka ovat vaarallisia hyvässä tai pahassa. (Käännös Emilia Tapaninen.)¹

Näin arvioi brittiläinen taloustieteilijä John Maynard Keynes vuonna 1936 päättäessään edellä esitettyyn tekstikatkkelmaan teoksensa ”The General Theory of Employment, Interest and Money”. Keynes pohti työssään paljon politiikan ja talouden suhdetta ja käsitti taloustieteellisten ja poliittisten ajatusten vaikuttavan yhteiskuntaan merkittävästi. Katson Keynesin tavoin taloustieteellisten ja poliittisten ideoiden olevan vaikutusvaltaisia sekä muokkaavan keskeisellä tavalla yhteiskuntaa. Politiikka ja talous kietoutuvat yhteiskunnassa yhteen, ja tämä politiikan ja talouden mielenkiintoinen vuorovaikutussuhde sai minut tarttumaan pro gradu -tutkielmassani talouspoliittisiin kysymyksiin.

Talouspoliittiset aiheet ovat pitkälti vallanneet myös kansainvälisen poliittisen agendan vuonna 2008 puhjenneen erityisesti pankki- ja rahoitussektoria koettelevan kansainvälisen talouskriisin jälkeen. Talouspoliittiset kysymykset ovat askarruttaneet niin kansalaisia, päättäjiä kuin tutkijoitakin. Tästä finanssi- ja talouskriisin jälkeisestä eurooppalaisesta talouspoliittisesta keskustelusta muodostuu pro gradu –tutkielmani konteksti. Kriisin keskellä poliittiset päättäjät ovat pyrkineet selvittämään kriisin syitä ja ratkaisuun tarvittavia toimia sekä tehneet samalla talouspoliittisia linjauksia erilaisiin ideoihin ja ideologioihin perustuen. Finanssi- ja talouskriisin syistä ja ratkaisuista on esitetty erilaisia näkemyksiä, joiden taustalla vaikuttavat erilaiset

---

¹ But apart from this contemporary mood, the ideas of economists and political philosophers, both when they are right and when they are wrong, are more powerful than is commonly understood. Indeed the world is ruled by little else. Practical men, who believe themselves to be quite exempt from any intellectual influences, are usually the slaves of some defunct economist. Madmen in authority, who hear voices in the air, are distilling their frenzy from some academic scribbler of a few years back. I am sure that the power of vested interests is vastly exaggerated compared with the gradual encroachment of ideas. [...] But, soon or late, it is ideas, not vested interests, which are dangerous for good or evil. (Keynes 1936, 383–4.)

ideologiset ja talouspoliittiset käsitykset. Tarkastelen pro gradu –tutkielmassani näitä talouspoliittisia linjauksia sekä niiden taustalla vaikuttavia ideologioita ja intressejä.

Keskityn tutkimuksessani tarkastelemaan finanssi- ja talouskriisin kontekstissa poliittisten päättäjien kansainvälistä rahoitusjärjestelmää ja kapitalismia koskevia käsityksiä. 1960-luvulla alkaneen uusliberaalin kehityksen seurauksena kansainvälisen rahoitusjärjestelmän sääntelyä on laajalti purettu. Tämän vapautumisen myötä rahoitusmarkkinat ovat kasvaneet ja kansainvälistyneet sekä muuttuneet samalla epävakaisemmiksi. Viime vuosina useita kansantalouksia koetellut finanssi- ja talouskriisi on kyseenalaistanut uusliberaalin rahoitusjärjestelmän sekä herättänyt keskustelua rahoitusmarkkinoiden vahvemman sääntelyn tarpeesta.² Kriisin tuoksinassa on esitetty sekä poliitikkojen, tutkijoiden että kansalaisyhteiskunnan taholta vaatimuksia rahoitusmarkkinoiden tiukemmasta sääntelystä. Yksi sääntelyehdotus on finanssitransaktioveron (Financial Transaction Tax, FTT) käyttöönotto rahoitusmarkkinoilla.³

Finanssitransaktioveron puolestapuhujat peräänkuuluttavat rahoitusmarkkinoiden osallistumista finanssi- ja talouskriisin maksutalkoisiin valtioiden markkinainterventioiden jälkeen. Oikeudenmukaisena pidetään myös rahoitusjärjestelmän osallistumista mahdollisten tulevien kriisien yhteiskunnallisten kustannusten kattamiseen verotuksen ja sääntelyn kautta. Näin vaadittiin esimerkiksi vuonna 2010 Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) raportissa, jonka G20-maat tilasivat vuoden 2009 syyskuun kokouksensa jälkeen.⁴ Finanssitransaktioveroa ei kuitenkaan pidetty IMF:n loppuraportissa G20-maiden antaman mandaatin kannalta sopivana rahoitusmarkkinoiden sääntelykeinona. Lukuisista hylkäämisistä huolimatta transaktiovero on pitänyt sinnikkäästi pintansa ja nousi jälleen keskusteluissa esiin vuonna 2011 – tällä kertaa erityisesti eurooppalaisella poliittisella agendalla.

Euroopan unionissa erityisesti Ranska ja Saksa ovat kannattaneet finanssitransaktioveron käyttöönottoa. Syksyllä 2011 valmistui Euroopan komission laatima ehdotus neuvoston

---

² Weller 2006, 77; Lux 2008, 2; Baker 2001, 91.

³ Cottarelli 2010, 4.

⁴ Kansainvälinen valuuttarahasto: A Fair and Substantial Contribution by the Financial Sector: Final Report for the G-20 2010, 4.

direktiiviksi yhteisestä finanssitransaktioverojärjestelmästä,⁵ ja lokakuussa 2012 11 unionin jäsenmaata⁶ päättivät Ranskan ja Saksan johdolla tutkia tarkemmin tiivistetyn yhteistyön puitteissa mahdollisuutta ottaa käyttöön transaktiovero komission ehdotuksen pohjalta.⁷ Tammikuussa 2013 EU-maiden valtiovarainministerit hyväksyivät Ecofin-neuvoston kokouksessa päätöksen, joka valtuuttaa virallisesti 11 jäsenmaan etenemisen veron käyttöönotossa.⁸ Seuraavana askeleena komissio valmistelee konkreettisen esityksen veron sisällöstä. Viimeisimpänä Ranskan ja Saksan talousministerit ehdottivat kesäkuussa 2015 transaktioveron käyttöönottoa euroalueelle suunnitellun budjetin rahoittamiseksi.⁹ Finanssitransaktiovero on näin ollen tiettyjen valtioiden keskuudessa myötätuulessa, mutta toisaalta Euroopan unionista löytyy transaktioveron vastustajia, joihin lukeutuvat vahvimpina muun muassa Britannia ja Ruotsi.

Keskustelu finanssitransaktioverosta on käynyt ajoittain intohimoisena eurooppalaisella poliittisella areenalla. Pureudun tähän keskusteluun pro gradu -tutkielmassani tutkimalla Britannian pääministeri David Cameronin ja Ranskan presidentti François Hollanden transaktioveroa ja kapitalismia koskevia puheita ja tekstejä. Pyrin selvittämään, millaiset intressit ja ideologiat vaikuttavat Cameronin ja Hollanden puheiden taustalla ja mitä ne kertovat politiikan ja talouden keskinäisestä suhteesta Britanniassa ja Ranskassa. Asetan analyysini teoreettiseksi tukikehikoksi kansainvälisen poliittisen talouden koulukunnat, ja tarkastelen tutkimuskohteideni talouspoliittisten linjausten suhdetta niihin.

---

⁵ European Commission: Proposal for a Council Directive on a common system of financial transaction tax and amending Directive 2008/7/EC, 28.9.2011.

⁶ Transaktioveron valmisteluun ja sitä koskevaan päätöksentekoon osallistuvat Saksa, Ranska, Italia, Espanja, Itävalta, Portugali, Kreikka, Viro, Belgia, Slovakia ja Slovenia.

⁷ Euroopan komissio: Neuvoston päätös luvan antamisesta tiiviimpään yhteistyöhön finanssitransaktioveron alalla, 25.10.2012.

⁸ Euroopan unionin neuvosto: Neuvoston 3215. istunto, talous- ja rahoitusasiat, lehdistötiedote, 22.1.2013.

⁹ Gabriel 2015.

2. TUTKIMUSKYSYMYYS JA TUTKIMUKSEN RAKENNE

Tutkimuskysymykseni on, *millaisia intressejä Britannian ja Ranskan valtionpäämiesten finanssitransaktioveroa ja kapitalismia koskevat puheet ja tekstit sisältävät ja millainen intressien suhde on kansainvälisen poliittisen talouden koulukuntiin*. Tarkastelen näin, mitä intressit kertovat talouden ja politiikan keskinäisestä suhteesta Britanniassa ja Ranskassa. Samalla pyrin selvittämään, millaisia muutoksia Britannia ja Ranska tavoittelevat talouspolitiikkansa kautta kansallisesti sekä Euroopan unionissa. Lopulta pyrin tarkastelemaan, mitä Britannian ja Ranskan talouspoliittiset intressit merkitsevät kansainvälisen poliittisen talouden koulukuntien näkökulmasta. Käsitän tutkimuksessani intressien vaikuttavan valtioiden talouspoliittisten tavoitteiden taustalla sekä ilmentävän valtioiden talouspoliittisia ideologioita näkemyksiä ja määritelmiä.

Tutkimuksen lähtökohtia käsittelevä luku kokoaa yhteen koko tutkimuksen läpäiseviä pohdintoja. Tarkastelen luvussa yhteiskunta- ja taloustieteiden välistä suhdetta sekä tieteidenvälisen tutkimusotteen soveltamista tutkimuksessani. Pro gradu –tutkielmani teoreettinen viitekehys rakentuu kansainvälisen poliittisen talouden koulukuntien, realismin, liberalismien ja marxismien välisestä pohdinnasta, mutta näkökulmani tutkimuksessa on realistinen. Teoreettisen viitekehysten käsittelyn jälkeen käyn käsitteistön ja aineiston ymmärtämiseksi läpi kansainvälisen rahoitusjärjestelmän kehitystä ja toimintaa sekä kartoitan markkinoiden sääntelyyn liittyvää teoreettista keskustelua. Tutkimukseni keskiössä on kuitenkin politiikan ja talouden välinen suhde, enkä syvenny siksi kovin pitkästi rahoitusjärjestelmän taloustieteellisten mallien ja teorioiden pohtimiseen.

Tutkimusmenetelmänä käytän diskurssianalyysia. Luon tutkimuksen menetelmäluvussa ensin yleisemmän katsauksen diskurssianalyysiin tutkimusmenetelmänä, minkä jälkeen käsittelen diskurssianalyysin käyttöön liittyviä haasteita. Tutkimusaineistoni koostuu Britannian pääministeri David Cameronin ja Ranskan presidentti François Hollanden finanssitransaktioveroa ja kapitalismia koskevista puheista ja kannanotoista vuonna 2012. Euroryhmän ulkopuolisen Britannian konservatiivihallitus vastustaa finanssitransaktioeroa ja euroryhmään kuuluvassa Ranskassa sosialistihallitus puolestaan kannattaa sen käyttöönottoa. Näiden vastakkaisten

näkemyksen tarkastelun avulla pyrin tutkimaan kansainvälisen poliittisen talouden koulukuntien merkitystä. Lopuksi kokoan tutkimuksen johtopäätökset yhteen.

3. TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDISTA

3.1. Tieteidenvälisyys

Tutkimukseni sijoittuu politiikan ja talouden väliselle risteysalueelle ja on luonteeltaan tieteidenvälinen. Tieteidenvälisen tutkimuksen tavoitteena on yhdistää eri tieteenalojen tietoa, teorioita, menetelmiä, käsitteitä tai näkökulmia. Tarkoituksena on näin löytää vastauksia tieteenalojen rajat ylittäviin kysymyksiin, joita nousee esiin yhä useammin yhteiskuntien rakenteiden monimutkaistuessa ja eri alojen suhteiden muodostuessa keskinäisriippuvaisemmiksi.¹⁰ Kansainvälistä poliittista taloutta pidetään laajalti tieteidenvälisenä tutkimusalana, ja se ammentaa osaamista muun muassa yhteiskunta- ja taloustieteiden, sosiologian, antropologian, historian ja maantiedon tutkimuksesta.¹¹ Yhdistän tutkimuksessani teorian ja analyysin kentässä yhteiskunta- ja taloustieteellisiä aineksia. Yhteiskunta- ja taloustieteiden välinen vuoropuhelu toimii tutkimuksessani välineenä, jonka avulla pyrin jäsentämään ja käsittelemään tutkimukseni talouspoliittisia kysymyksiä.

Tieteidenvälistä tutkimusta voidaan tehdä monin eri tavoin tutkimuksen tavoitteista riippuen, ja tutkimusten tieteidenvälisen integraation syvyys vaihtelee. Tieteidenvälistä tutkimusta tehdään usein tutkimusryhmissä, mutta myös yksittäiset tutkijat voivat käyttää menetelmää työssään, kuten tässä tutkimuksessani teen.¹² Tieteidenvälinen tutkimus pyrkii synteettiseen tietoon tai yhteisymmärrykseen tieteenalojen väliset rajat ylittävistä kysymyksistä ja integroi näin eri alojen tietämystä. Samalla tutkijat pyrkivät myös murtamaan rajoitteita, joita tieteenalojen rajat asettavat.¹³ Tieteidenvälisyys voi ilmetä sekä rakentavana että kriittisenä vuoropuheluna eri alojen välillä. Osallistun tutkielmani kautta yhteiskunta- ja taloustieteiden väliseen keskusteluun, jota käydään ajoittain kriittisessä sävyssä mutta joka voi uskoakseni myös synnyttää syvempää ymmärrystä talouden ja politiikan risteysalueella.

Talous- ja yhteiskuntatieteiden suhteesta on esitetty monenlaisia näkemyksiä. Toisinaan kansainvälisen poliittisen talouden tutkijat kritisoivat taloustieteilijöitä ekonomismista eli taloudellisten näkökohtien liiallisesta painottamisesta ja politiikan merkityksen aliarvioimisesta.

---

¹⁰ Repko et al. 2014, 3–6; Cohn 2005, 8.

¹¹ Cohn 2005, 8.

¹² Hadorn 2008, 4–9.

¹³ Repko et al. 2014, 3–6; Cohn 2005, 8.

Toisinaan tutkijat arvostelevat puolestaan yhteiskuntatieteilijöitä siitä, että he kiinnittävät liikaa huomiota politiikkaan ja valtakysymyksiin sekä liian vähän huomiota taloudellisiin rakenteisiin ja prosesseihin.¹⁴ Kansantaloustieteen professori Vesa Kanninen arvioi yhteiskunta- ja taloustieteiden välistä suhdetta varsin suorasanaisesti artikkelissaan ”Miksi taloustieteilijöitä vihataan?” Tieteessä tapahtuu -lehdessä. Kanninen toteaa kirjoituksessaan, että idealistisen näkemyksen mukaan taloustieteilijät voivat auttaa poliitikkoja antamalla heidän käyttöönsä analyysinsä ja kyynisen käsityksen mukaan taloustieteilijät voivat tehdä vain itsenäisiä erittelyjä kansantalouden tilasta.¹⁵

Niin yhteiskunta- kuin taloustieteillä on omat teoreettiset ja menetelmälliset heikkoutensa sekä vahvuutensa. Kanninen kertoo taloustieteiden pyrkivän talouden lainalaisuuksien selittämiseen sekä analyttisten tulosten löytämiseen ja eroavan lähestymistavaltaan ja menetelmiltään ratkaisevasti muista ihmis- ja yhteiskuntatieteistä. Taloustiede käyttää tutkimuksessaan usein hyväkseen matemaattisia malleja sekä rationalistista ihmiskuvaa, jotta näitä lainalaisuuksia voitaisiin löytää ja selittää.¹⁶ Näissä malleissa oletetaan ihmisten päätösten perustuvan rationaaliin odotuksiin ja toimijoiden ymmärtävän täysin toimintaympäristönsä. Mallit eivät usein ota huomioon ihmisten epätäydellisen tiedon tai muuttuvien odotusten merkitystä, vaikka ne ovat useiden psykologien ja käyttäytymistieteilijöiden mukaan ihmisten toimintaan keskeisesti vaikuttavia tekijöitä.¹⁷ Kanninen toteaa, ettei muille yhteiskuntatieteille aina riitäkään talouden lainalaisuuksien etsiminen yksinkertaisen ihmiskuvan avulla eivätkä poliittiset päätökset usein ole Pareto-parannuksia, joiden avulla kaikki voittavat. Yhteiskuntatieteilijöiden haasteena puolestaan voi olla liiallinen normatiivisuus, analyysin puute ja menetelmällinen rajoittuneisuus Kannisen mukaan.¹⁸

Nähdäkseni juuri edellä esitetyistä eroista johtuen on hyödyllistä pyrkiä tieteidenväliseen vuoropuheluun. Talous- ja yhteiskuntatieteiden erilaisuuden takia tieteenalojen voimavarojen yhdistämisellä voidaan laajentaa tietovarantoja ja näkökulmaa sekä monipuolistaa menetelmiä. On hyödyllistä tutkia taloudellisia ja talouspoliittisia kysymyksiä myös yhteiskuntatieteiden avulla, koska taloustiede jättää usein vähemmälle huomiolle talouden toimintojen

---

¹⁴ Cohn 2005, 8.

¹⁵ Kanninen 2008, 47.

¹⁶ Emt, 48–50.

¹⁷ Lo 2005, 21.

¹⁸ Kanninen 2008, 48–50.

yhteiskunnalliset ulottuvuudet keskittyessään abstrakteihin ja matemaattisiin malleihin.¹⁹ Nämä mallit ovat arvokkaita välineitä taloudellisia kysymyksiä tarkasteltaessa mutta voivat muodostua ongelmallisiksi kasvaessaan dominoiviksi, sillä ne eivät voi selittää monia taloudellisia tai yhteiskunnallisia ongelmia kuten yhteiskuntatieteet tai käyttäytymistieteelliset taloustieteen suuntauksat.

Taloustieteelliset tutkimukset ja virtauksat voivat vaikuttaa siihen, miten politiikkaa muotoillaan, jolloin niillä voi olla yhteiskunnallisia vaikutuksia. Edelleen erilaiset taloustieteelliset suuntauksat ohjaavat poliitikkoja tekemään erilaisia päätöksiä, eikä taloustiede anna yksimielisiä ohjeita politiikan toteuttamiseksi. Tällöin poliittiset toimijat joutuvat tekemään valintoja eri vaihtoehtojen välillä. Esimerkiksi Carmen Reinhartin ja Kenneth Rogoffin tutkimusraportti ”Growth in a Time of Debt” vahvisti useiden valtioiden tukea säästöpolitiikalle vuoden 2010 jälkeen.²⁰ Michael Ash, Thomas Herndon ja Robert Pollin väittivät kuitenkin keväällä 2013 Reinhartin ja Rogoffin tutkimuksen tulosten olevan virheellisiä epätavallisten tilastotieteellisten menetelmien ja ohjelmointivirheiden takia.²¹

Lisäksi politiikassa toimii muitakin kuin taloustieteellisiä voimia, eivätkä poliitikot toteuta talouspolitiikkaa aina taloustieteellisten teorioiden mukaisesti, jolloin on tarpeellista tarkastella taloutta ja talouspolitiikkaa yhteiskuntatieteiden avulla. Taloustiede ei useimmiten tutki poliitikkojen päätöksiä ja niiden perusteluja eikä siten paljasta talouspolitiikan taustalla vaikuttavia intressejä. Yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen avulla näitä voidaan sen sijaan tutkia. Tarkastelen tutkimuksessani juuri näitä poliittisia valintoja ja linjauksia sekä niiden perusteluja ja selvitän, millaisia intressejä Ranskan ja Britannian talouspolitiikan taustalla on.

3.2. Poliitiikan ja talouden kaksinaisuus

Kansainvälisen poliittisen talouden tutkimuksen keskiössä on kysymys talouden ja markkinoiden tehtävistä sekä asemasta yhteiskunnassa, jotka yhteiskunta voi määritellä poliittisen keskustelun kautta. Poliittisen keskustelun avulla yhteiskunta arvioi, onko taloudellisen toiminnan tehtävä esimerkiksi yksilöiden tai laajemmin yhteiskunnan yhteisten pyrkimysten ja tavoitteiden

---

¹⁹ Korkman 2012, 35.

²⁰ Reinhart et al. 2010.

²¹ Ash et al. 2013.

tukeminen tai valtion taloudellisen vaikutusvallan kasvattaminen. Yhteiskunnan asettamat tehtävät ja päämäärät puolestaan määrittävät talouden roolin yhteiskunnassa sekä yhteiskunnan resurssien allokoinnin menetelmän: voimavarat voidaan kohdentaa vaihtoehtoihin käyttötarkoituksiinsa esimerkiksi markkinoiden tai valtion kautta.²² Tämän poliittisen keskustelun kautta muotoutuu näin politiikan ja talouden keskinäinen suhde, jonka tutkiminen on keskeistä kansainvälisessä poliittisessa taloudessa. Tutkimuskohteeni, David Cameronin ja François Hollanden puheet ja tekstit, ovat osa tätä poliittista keskustelua, jonka kautta määritellään politiikan ja talouden keskinäinen suhde sekä markkinoiden asema yhteiskunnassa.

Politiikka ja talous kietoutuvat yhteen myös kansainvälisellä tasolla, ja maailmantalouden toimintaa määrittävät sekä valtioiden politiikka että markkinat: Valtioiden väliset suhteet, intressit, kilpailu ja yhteistyö muovaavat yhtäältä taloudellisen toiminnan puitteita. Toisaalta taloudelliset ja teknologiset voimat muokkaavat valtioiden toimintaympäristöä ja vaikuttavat valtioiden taloudellisten ja poliittisten intressien sekä keskinäisten suhteiden muotoutumiseen. Tästä syystä tarvitaan sekä poliittista että taloudellista analyysia kansainvälisen talouden toiminnan ja kehityksen ymmärtämiseen.²³

3.3. Kansainvälinen poliittinen talous

Kansainvälinen poliittinen talous (International Political Economy, IPE) kehittyi kansainvälisten suhteiden alaiseksi tutkimusalaksi 1970-luvulla. Se on näin ollen verrattain nuori tutkimusala huolimatta politiikan ja talouden historiallisesti pitkästä vuorovaikutussuhteesta. Esimerkiksi kansainvälisen politiikan oppi-isänä pidetty Thukydides viittasi jo Peloponnesolaissota-teoksessaan vallan ja varallisuuden yhteyteen kansainvälisissä suhteissa. Tästä varhaisesta tietoisuudesta huolimatta monet tekijät johtivat siihen, että taloutta ja politiikkaa pidettiin uudella ajalla erillisinä tutkimusaloina: Erityisesti liberaalin koulukunnan vaikutuksesta taloudellisten ja poliittisten kysymysten käsitettiin olevan laajalti erillisiä. Toisen maailmansodan jälkeen puolestaan painavimmat poliittiset huolet liittyivät turvallisuuteen, ja tämän seurauksena monet kansainvälisen politiikan tutkijat katsoivat sodan ja rauhan kysymysten olevan taloudellisia

---

²² Gilpin 2001, 24.

²³ Ibid.

aiheita tärkeämpiä ja hyväksyivät samalla liberaalin diktuumin politiikan ja talouden erillisyydestä.²⁴

Kansainvälinen poliittinen talous muovautui tutkimusalana vastauksena sekä todellisiin kansainvälisten suhteiden muutoksiin että tieteenalan teoreettiseen kehitykseen.²⁵ Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton liennytyt, 1970-luvun öljykriisit ja 1980-luvun velkakriisi sekä myöhemmin kylmän sodan päättyminen ja Itä-Euroopan valtioiden sekä kehitysmaiden taloudelliset haasteet olivat eräitä tekijöitä, jotka ohjasivat kansainvälisissä suhteissa enemmän huomiota taloudellisiin kysymyksiin. Yhteiskuntaa tutkivat eri tieteenalat on kuitenkin useissa yliopistoissa jaettu eri tiedekuntiin, mikä on heikentänyt niiden keskinäistä vuorovaikutusta. Theodore Cohnin mukaan maailman viimeaikainen kehitys kasvattaa kuitenkin tiedeidenvälisen kansainvälisen poliittisen talouden tutkimuksen merkitystä akateemisen yhteisön joustamattomuudesta huolimatta.²⁶

Kuten edellä mainitsin, kansainvälisen poliittisen talouden tutkimuksen keskipisteessä on politiikan ja talouden välinen suhde. Samalla ala tarkastelee muun politiikan tutkimuksen tavoin Harold Lasswellin muotoilemia kysymyksiä siitä, kuka saa mitä, milloin ja miten yhteiskunnassa.²⁷ John Ravenhillin määritelmän mukaan kansainvälinen poliittinen talous on kiinnostunut julkisen ja yksityisen sektorin välisestä suhteesta maailman niukkojen voimavarojen kohdentamista koskien. Kansainvälisen poliittisen talouden tutkimuksessa pohditaankin usein hyvinvoinnin jakautumiseen liittyvää problematiikkaa yhteiskunnassa sekä vallankäytön merkitystä talouspolitiikassa. Valta voi ilmentyä erilaisissa muodoissa, mutta perinteisesti se määritellään kansainvälisen politiikan tutkimuksessa suhteiden kautta, jolloin arvioidaan toimijoiden kykyä vaikuttaa muihin toimijoihin. Myös kyky vaikuttaa poliittisen agendan sekä kansainvälisen talouden suhteiden muotoutumiseen voidaan käsittää vallankäyttönä.²⁸

Hyvinvoinnin jakautumisen ja vallankäytön tarkastelun rinnalla kansainvälisen poliittisen talouden tutkijat voivat pohtia yhteistyöhön liittyviä kysymyksiä. Yhteistyösuhteiden kehittymiseen vaikuttaa kansainvälisen poliittisen talouden alalla kansainvälisten suhteiden tapaan anarkia eli keskitetyn toimeenpanovallan puuttuminen kansainvälisellä tasolla. Anarkian

---

²⁴ Cohn 2005, 8.

²⁵ Ravenhill 2011, 19.

²⁶ Cohn 2005, 8–9.

²⁷ Lasswell 1936; Cohn 2005, 6.

²⁸ Ravenhill 2011, 21.

vallitessa toimijat kohtaavat kanssakäymisessään houkutuksen pyrkiä hyväksikäyttämään muiden toimijoiden tekemiä myönnytyksiä vastaamatta niihin itse samalla mitalla.²⁹ Myös kansainvälinen rahoitusjärjestelmä on osa tätä anarkkista tilaa, jossa valtiot voivat pyrkiä yhteistyöhön mutta jossa ilmenee myös mahdollisuus toisten toimien hyväksikäyttöön.

Kansainvälisen poliittisen talouden teoreettiset suuntaukset myötäilevät osittain kansainvälisen politiikan tutkimuksen suuntauksia. Teoriasuuntaukset voidaan jaotella karkeasti realismiin, liberalismiin ja marxismiin, joskin esimerkiksi John Ravenhill on kritisoinut tätä jaottelua. Ravenhill väittää kolmiosaisen kategorioinnin niputtavan yhteen olennaisesti erilaisia näkökulmia sekä jättävän huomiotta teoreettisten ja metodologisten lähestymistapojen moninaisuuden.³⁰ Kansainvälisen poliittisen talouden tutkijoiden keskuudessa vallitsevan kohtalaisen laajan tätä jaottelua koskevan yhteisymmärryksen takia käytän sitä kuitenkin tutkimukseni lähtökohtana. Siirryn seuraavaksi käsittelemään koulukuntia, ja pyrin samalla luomaan kuvan niiden sijoittumisesta kansainvälisen poliittisen talouden teoriakenttään.

---

²⁹ Ravenhill 2011, 23.

³⁰ Emt, 24.

4. KANSAINVÄLISEN POLIITTISEN TALOUDEN KOULUKUNNAT

Teoriani rakentuu kansainvälisen poliittisen talouden koulukuntien, realismin, liberalismien ja marxismin välisestä pohdinnasta, mutta näkökulmani tutkimuksessa on realistinen. Koulukuntien vaikutusvalta kansainvälisen poliittisen talouden tutkimuksessa on vaihdellut ajan kuluessa. Liberalismi on ollut viime vuosikymmeninä merkittävin koulukunta, ja erityisesti uusliberalismi liberalismien muotona on kasvattanut vaikutusvaltaa. Tästä syystä omistan uusliberalismin tarkastelulle myöhemmin oman luvun.

4.1. Realismi

Realismin keskeisimpiin periaatteisiin kuuluvat käsitykset kansainvälisen järjestelmän anarkkisesta luonteesta ja valtioiden ensisijaisuudesta tässä järjestelmässä. Realistit katsovat kansainvälisen järjestelmän olevan anarkkisessa tilassa, koska suvereenien valtioiden yläpuolella ei ole auktoriteettia, johon valtiot voisivat turvautua. Anarkian vallitessa valtioiden täytyy huolehtia itse turvallisuudestaan ja muista intresseistään. Tästä kansainvälisen järjestelmän anarkkisesta luonteesta seuraa, että valtio on järjestelmän ensisijainen toimija. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että valtion keskeinen asema säilyisi ikuisesti³¹ tai että valtio olisi järjestelmän ainut toimija. Monet realistit tunnustavat myös ei-valtiollisten toimijoiden merkityksen kansainvälisissä suhteissa. Näiden kuitenkin katsotaan toimivan valtioiden muokkaaman politiikan ja rakenteen ehdoilla.³² Lisäksi realistit korostavat suvereniteetin merkitystä. Suvereniteetin säilyttämiseksi sekä intressien turvaamiseksi valtioilla täytyy olla riittävästi voimavaroja käytössään, ja tästä syystä valtiot ovat realistien näkemyksen mukaan kiinnostuneita ensisijaisesti vallasta ja turvallisuudesta.³³ Realistit eivät viittaa vallalla kuitenkaan ainoastaan sotilaalliseen voimaan, vaan kyseessä voi myös olla taloudellinen tai psykologinen valta.³⁴

Realistien mukaan valtiot ovat kiinnostuneita enemmän suhteellisista kuin absoluuttisista eduista: etujen vaikutus valtion suhteelliseen valta-asemaan on tärkeämpää kuin että kaikki

---

³¹ Valtio syntyi instituutiona tietyssä ajassa kansalaisten taloudellisen ja poliittisen turvan takaamiseksi ja muiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Kansalaiset luovuttivat tätä vastoin valtiolle lojaaliutensa. Jollei valtio enää tyydytä kansalaisten tarpeita, kansalaiset vetävät takaisin lojaaliutensa, ja valtio lakkaa näin olemasta. (Gilpin 2001, 16–22.)

³² Gilpin 2001, 16–22.

³³ Cohn 2005, 66.

³⁴ Gilpin 2001, 17.

valtiot hyötyisivät absoluuttisessa mielessä. Tämä käsitys juontuu realistien näkemyksestä, jonka mukaan kansainväliset suhteet ovat nollasummapelejä, jossa toisen osapuolen hyöty on toisen tappio. Liberaalit eroavat tässä suhteessa merkittävästi realisteista, ja erään esimerkin tästä realistien ja liberaalien näkemyserosta tarjoaa niiden suhtautuminen kansainvälisiin järjestöihin: liberaalit pitävät niitä ensisijaisesti poliittisesti neutraaleina, kun realistit puolestaan uskovat valtioiden muokkaavan järjestöjä omien intressiensä mukaisesti. Kansainväliset organisaatiot ovat realisteille pääasiassa valtasuhteiden näyttämöjä. Lisäksi realistit olettavat valtioiden olevan jakamattomia rationaalisia toimijoita, jotka haluavat maksimoida voittonsa ja minimoida häviönsä. He myöntävät kuitenkin, että poliitikoilla voi olla virheellisiä käsityksiä ja että heiltä voi puuttua päätöksenteossa tarvittavia tietoja ja kykyjä.³⁵

Realismi on kansainvälisen politiikan vanhimpana koulukuntana vaikuttanut merkittävästi oppialan kehitykseen. Tästä huolimatta realismin merkitys on ollut huomattavasti vähäisempi kansainvälisen poliittisen talouden tutkimuksessa kuin liberalismiin. Yhtenä syynä tähän tilanteeseen pidetään realismin kiinnostusta pikemminkin politiikkaan, valtaan ja historiaan kuin talouteen. Taloudellisten näkökohtien sijasta realistien huomio on kohdistunut useimmiten turvallisuuskysymyksiin. Realismin sisällä on kuitenkin useita eri lähestymistapoja, ja monet realistit kiinnittävät huomiota myös talouspoliittisiin aiheisiin. Esimerkiksi jo antiikin kreikkalainen historioitsija ja realistisen koulukunnan oppi-isänä pidetty Thukydides katsoi aikoinaan varallisuuden olevan sotilaallisen voiman korvaamaton lähde.³⁶

Realismin merkitys kansainvälisen poliittisen talouden tutkimuksessa on vaihdellut eri aikakausina. 1500-luvulta 1700-luvun lopulle vaikuttaneen merkantilismin voidaan katsoa sijoittuvan realistiseen koulukuntaan. Merkantilismissa kansallisen varallisuuden ja vallan kartuttaminen oli keskeistä, ja valtiot pyrkivät hankkimaan varallisuutta kasvattamalla vientiä ja vähentämällä tuontia. Merkantilistit uskoivat valtion vaikutusvallan olevan riippuvainen varallisuudesta, koska sen avulla valtio pystyi rahoittamaan armeijansa sekä hankkimaan vaikutusvaltaa suhteessa niin vihollisiinsa kuin yhteistyökumppaneihinsa. Merkantilistit ajattelivat konfliktien olevan väistämättömiä kansainvälisissä suhteissa, koska kaikkien valtioiden on mahdotonta ylläpitää ylijäämäistä kauppasetta samanaikaisesti. 1700-luvun lopulla merkantilismia alettiin arvostella niin poliittisista, eettisistä kuin taloudellisista syistä.

---

³⁵ Cohn 2005, 66–67.

³⁶ Emt, 65.

Arvostelijat katsoivat, että merkantilismi myötävaikutti jatkuvaan sodankäyntiin Euroopassa eikä taannut yksilönvapautta valtion sääntelyä vastaan. Skotlantilainen filosofi ja taloustieteilijä Adam Smith väitti, että merkantilismin takia kaupankäynnistä kehittyi erimielisyyksien ja yhteenottojen hedelmällinen lähde. Merkantilismia kritisoivat näkemykset saivat jalansijaa 1700-luvun kuluessa, ja liberalismi kasvoi hallitsevaksi näkemykseksi erityisesti sen ajan suurvallassa Britanniassa.³⁷

Liberalismin vaikutuksen vahvistumisesta huolimatta eräät tutkijat ja poliitikot jatkoivat realismin harjoittamista. Teollinen vallankumous sekä Yhdysvaltojen ja Saksan pyrkimys päästä mukaan Britanniassa orastaneeseen teolliseen kehitykseen antoivat realismille edelleen sysäyksen eteenpäin. Teollistuminen oli realistien mukaan keskeinen edellytys valtioiden sotilaallisen voiman ja taloudellisen omavaraisuuden turvaamiselle. Esimerkiksi Yhdysvaltojen ensimmäinen valtiovarainministeri Alexander Hamilton korosti 1700- ja 1800-lukujen taitteessa teollistumisen ja omavaraisuuden tärkeyttä sekä puhui valtion interventioden ja protektionismin puolesta. Hamiltonin mukaan Yhdysvaltojen turvallisuus ja itsenäisyys riippuivat talouskehityksestä ja valtion interventiot olivat välttämättömiä Yhdysvaltojen teollistumisen käynnistämiseksi sekä talouskasvun edistämiseksi. Saksassa samaan aikaan vaikuttanut taloustieteilijä Friedrich List katsoi valtion aktiivisten toimenpiteiden olevan korvaamattomia teollistumisen ja kansallisten investointien tukemiseksi sekä inhimillisen pääoman kehittämiseksi. Tavoitteena oli kuroa kiinni Britannian saavuttamaa etumatkaa teollistumisessa ja siten kasvattaa Saksan valtaa. Listin mukaan liberalismi korosti liikaa luonnonlakien ja rauhan merkitystä sekä aliarvioi kilpailun ja konfliktien vaikutuksia.³⁸

Realismi ja liberalismi taittoivat peistä edelleen 1900-luvun maailmanpoliittisissa myllerryksissä. Ensimmäisen maailmansodan ja sen jälkeisten talouskriisien aiheuttamien paineiden alla liberalismiin perustuneet yhteistyösuhteet hajosivat ja realismin ajatukset saavuttivat jälleen vaikutusvaltaa, kun valtiot alkoivat harjoittaa protektionismia ja kilpailevia valuuttadevalvaatioita sekä kontrolloida valuutanvaihtoa intressiensä suojelemiseksi. Maailmansotien välinen nationalismi ja protektionismi sekä niiden yhteys 1930-luvun lamaan ja toisen maailmansodan puhkeamiseen antoivat valtionpäämiehille puolestaan virikkeen perustaa liberaalimpi talouspoliittinen järjestys Bretton Woods -konferenssissa. Liberalismista tuli näin kansainvälisen

---

³⁷ Cohn 2005, 68–69.

³⁸ Emt, 69–71.

talousjärjestelmän hallitseva oppi toisen maailmansodan jälkeen. Toisen maailmansodan tragedian ja kylmän sodan käynnistymisen vaikutuksesta realismi hallitsi kuitenkin samanaikaisesti kansainvälistä politiikkaa sekä alan tutkimusta. Useat realistikit omaksuivat liberaalien käsityksen politiikan ja talouden erotettavuudesta. Realistikit korostivat politiikan merkitystä ja keskittyivät turvallisuuskysymyksiin eikä taloudellisilla seikoilla nähty olevan juurikaan poliittista merkitystä. Näistä syistä liberalismi ja marxismi hallitsivat pitkälti koulukuntina kansainvälisessä poliittisessa taloudessa 1950–1960-luvuilla.³⁹

1900-luvun lopulla kylmän sodan päättyminen sekä kansainvälisen talouden lisääntyvä epävakaus pakottivat realistikit kiinnittämään huomioita jälleen muihinkin kuin turvallisuuskysymyksiin. Yhdysvaltojen taloudellisen hegemonian hiipuminen, kilpailun lisääntyminen sekä kehitysmaiden velkakriisit kasvattivat talouskysymysten merkitystä realistien agendalla. Lisäksi useat muut kehityskulut osoittivat, että realistiselle valtion ja politiikan merkitystä korostavalle tutkimukselle oli tarvetta kansainvälisessä poliittisessa taloudessa. Esimerkiksi keynesiläisyyden seurauksena hallitukset osallistuivat vahvemmin makrotalouden sekä julkisen kulutuksen sääntelyyn ja kolonialismin päättymisen myötä itsenäistyneissä valtioissa syntyneet uudet hallintomallit vaativat myös realistien huomiota. 1970-1980-luvuilla muutamat realistisen koulukunnan tutkijat, kuten Robert Gilpin, palasivat realistien käsitykseen talouden ja politiikan kiinteästä suhteesta ja realistinen tutkimus elpyi kansainvälisessä poliittisessa taloudessa. Realistikit ryhtyivät haastamaan liberaalien ja marxistien käsityksiä kansainvälisestä poliittisesta taloudesta ja katsoivat liberaalien ja marxistien liioittelevan talouden merkitystä politiikan kustannuksella. Realistikit korostivat puolestaan valtioiden sekä vallan merkitystä ja väittivät kansainvälisen talouden kehityksen riippuvan valtioiden valtasuhteista.⁴⁰

Realismia on arvosteltu juuri poliittisen näkökulman liiallisesta korostamisesta suhteessa talouteen. Edellä mainittu toisen maailmansodan jälkeinen turvallisuuskysymyksiin keskittynyt realismin ajanjakso tarjoaa tästä esimerkin. Lisäksi realismin käsitystä rationaalisesta ja jakamattomasta valtiosta on kritisoitu yksinkertaistavaksi. Keskinäisriippuvaisuuden ja globalisaation lisääntyessä valtioiden sisäisten poliittisten prosessien ja ei-valtiollisten toimijoiden painoarvo kasvaa, mutta realistinen tutkimus huomioi vähemmän näitä kehityskulkuja. Arvostelun kohteeksi ovat myös joutuneet realistien painottamat suhteelliset edut.

---

³⁹ Hakovirta 2002, 34; Cohn 2005, 71–72.

⁴⁰ Cohn 2005, 73.

Robert Keohane on huomauttanut, että absoluuttisilla hyödyillä on usein suurempi merkitys keskinäisriippuvaisissa suhteissa, jolloin valtiot tekevät yhteistyötä eivätkä uhkaa toisiaan voimakeinoilla⁴¹. Realistit ovat kuitenkin taipuvaisia alleviivaamaan suhteellisten etujen merkitystä jopa tarkastellessaan kansainvälisiä järjestöjä. Esimerkiksi Joseph Griecön näkemyksen mukaan heikommat osapuolet pyrkivät kansainvälisissä neuvotteluissa varmistamaan, että tehdyissä päätöksissä huomioidaan heidän intressinsä, jotta he voivat välttää vahvempien osapuolten ylivallan⁴². Realistit ovatkin epäileviä kansainvälisten järjestöjen vaikutusvallan suhteen.⁴³

Konstruktivistit ovat arvostelleet realismia myös keskittymisestä aineellisiin olosuhteisiin ja valtaan sekä muihin objektiivisiin tekijöihin. Konstruktivistit katsovat realistien olevan ylideterministisiä sekä esittävän poliittisen maailman piirinä, johon ihmisillä, ideoilla tai identiteeteillä ei ole mitään vaikutusvaltaa. Robert Gilpinin mukaan monet realistit kuitenkin tunnistavat, että vallan keskeisestä asemasta huolimatta myös ideoilla, arvoilla ja normeilla on merkittävä rooli kansainvälisissä suhteissa. Esimerkkinä tästä Gilpin mainitsee idean nationalismista, joka on ollut realistien tärkeimpiä ajatuksia Niccolò Machiavellista ja Thomas Hobbesista lähtien. Lisäksi realistit selittivät kylmää sotaa Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton välisen ideologisen konfliktin avulla. Gilpinin mukaan ideat ovat tärkeitä, mutta maailma koostuu myös taloudellisista, teknologisista ja muista tekijöistä, jotka rajoittavat ideoiden ja sosiaalisten rakenteiden selitysvoimaa. Gilpinin mielestä jokaisen maailmaa ymmärtämään pyrkivän teorian pitääkin yrittää yhdistää tutkimuksessa sekä ideat että aineelliset tekijät.⁴⁴

Oma lähtökohtani kansainvälisen poliittisen talouden tutkimukseen on realistinen. Katson valtion olevan keskeinen muttei ainoa toimija kansainvälisessä taloudessa. Muita tärkeitä toimijoita ovat esimerkiksi yksityiset yritykset ja kansainväliset järjestöt, kuten Euroopan unioni, ja pyrin tutkimuksessani huomioimaan myös näiden toimijoiden merkityksen. Näiden tekijöiden tärkeydestä huolimatta otaksun Robert Gilpinin tapaan, että kansalliset hallitukset tekevät ensisijaiset talouspoliittiset päätökset. Kansalliset hallitukset ovat edelleen tärkeitä toimijoita esimerkiksi Euroopan unionissa, ja unionin integraatiosta huolimatta tutkimuskohteeni, Britannia ja Ranska, ovat itsenäisiä toimijoita sen puitteissa. Yhteistyön ja alueellisten sopimusten, kuten

---

⁴¹ Keohane 1989, 10–11.

⁴² Grieco 1995, 34.

⁴³ Cohn 2005, 83.

⁴⁴ Gilpin 2001, 14, 20–21.

Euroopan unionin integraation, tavoittelemisen ilmentää käsittääkseni valtioiden yhteisiä pyrkimyksiä niiden intressien ja päämäärien saavuttamiseksi.⁴⁵

Toisaalta taloudelliset tekijät asettavat rajoituksia hallitusten harjoittamalle talouspolitiikalle. Poliittisilla päätöksillä ja toimenpiteillä on taloudellisia seurauksia, ja poliitikot joutuvat punnitsemaan päätöstensä vaikutuksia talouteen. Oletan kuitenkin edelleen Gilpinin ajatuksia seuraillen, etteivät taloudelliset ja teknologiset voimat ole syrjäyttäneet kansallisvaltion merkitystä kansainvälisessä järjestelmässä. Taloudelliset ja teknologiset voimat muokkaavat kansainvälisiä suhteita sekä vaikuttavat valtioiden toimintaan, mutta poliittiset toimijat toteuttavat edelleen politiikkaa ohjatakseen taloudellisia voimia intressiensä kannalta suotuisaan suuntaan. Valtiot voivat halutessaan käyttää valtaa vaikuttaakseen taloudellisiin lopputuloksiin sekä asettaakseen säännöt, joiden puitteissa taloudelliset tekijät toimivat.⁴⁶

Tunnustan myös valtioiden sisäisten poliittisten prosessien merkityksen, ja käsittääkseni yhteiskunnan talouspoliittiset tavoitteet muotoutuvat poliittisten prosessien kautta. Oletan, että demokraattisissa valtioissa kansalaisten valitsema hallitseva poliittinen johto sekä yhteiskunnan muut vaikutusvaltaiset ryhmät määrittävät valtion intressejä, joita talouspolitiikka heijastelee.⁴⁷ Toisin kuin marxistit, katson, että erilaisilla yhteiskunnallisilla toimijoilla on mahdollisuus vaikuttaa politiikan kautta valtion toimintaan ja että erilaiset ideologiat voivat muokata kansallisia intressejä.⁴⁸ Tästä syystä tarkastelenkin tutkimuksessani Britannian ja Ranskan poliittisen johdon diskursseja ja niihin sisältyviä erilaisia intressejä ja ideologioita.

4.2. Liberalismi

Liberalismi on kansainvälisen poliittisen talouden vaikutusvaltaisin koulukunta. Monien valtioiden talouspolitiikkaa ja useiden kansainvälisten järjestöjen toimintaa ohjaavat liberaalit periaatteet. Liberalismi on kuitenkin teoriana erittäin monimuotoinen. Tämä johtuu osittain liberalismiin pluralistisesta luonteesta sekä taipumuksesta huomioida tutkimuksessa useita eri toimijoita sekä analyysin tasoja. Liberalismiin verrattuna realismiin ja marxismin perusväitteet

---

⁴⁵ Gilpin 2001, 18–23.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Cohn 2005, 118.

onkin helpompi tunnistaa.⁴⁹ Käsittelen luvussa viisi tarkemmin liberalismiin kehityskulkuja sekä uusliberalismia liberalismiin muotona, ja keskityn seuraavassa liberalismiin pääperiaatteisiin, joita voidaan pitää yhteisinä liberalismiin eri muodoille.

Liberalismi lähestyy politiikkaa alhaalta ylöspäin etenevästä näkökulmasta, ja liberalismiin huomion keskiössä ovat yksilöt, yritykset ja yrittäjät. Liberaalien näkemyksen mukaan yksilöillä on luovuttamattomia luonnonoikeuksia, joita on suojeltava kollektiiveilta, kuten valtiolta. Liberaalit käsittävät politiikan ja talouden olevan erillisiä aloja. Useiden liberaalien näkemyksen mukaan hallitusten ei tule sekaantua talouden toimintaan, koska omaa etuaan tavoittelevien yksilöiden keskinäinen kilpailu tuottaa yhteiskunnallisia kokonaisuuksia. Yhteiskunnan ja kansalaisten hyvinvointi saavutetaan siis todennäköisimmin, jos yksilöt ovat vapaita tavoittelemaan omia taloudellisia intressejään. Hallituksen tehtäväksi rajataan usein ainoastaan avoimen toimintaympäristön luominen, jotta yksilöt ja yksityiset yritykset voivat vapaasti tavoitella taloudellisia mieltymyksiään. Monien liberaalien mielestä valtion tulisi kuitenkin ehkäistä kilpailun ja vapaan kaupan rajoitteiden muodostumista sekä tuottaa tiettyjä julkishyödykkeitä, kuten kansallinen puolustus sekä infrastruktuuri tuotteiden ja ihmisten kuljettamiseksi. Tässä mielessä liberaalit linjaavat valtion suoritettavaksi pääasiassa tehtäviä, joita markkinat eivät hoida.⁵⁰

Taloudellisen kanssakäymisen kokonaisvaltaisista myönteisistä vaikutuksista johtuen liberaalien huomio ei kiinnity niinkään suhteellisiin vaan absoluuttisiin hyötyihin: kaikki valtiot ja yksilöt voittavat todennäköisesti avoimen taloudellisen kanssakäymisen ansiosta vaikkeivät ehkä tasapuolisesti. Liberaalien mukaan kansainvälisen taloudellisen toiminnan tavoitteena on maailman niukkojen voimavarojen mahdollisimman tehokas käyttö sekä talouskasvun maksimointi. Tästä syystä liberaalit ovat kiinnostuneista taloudellisen suorituskyvyn mittareista, kuten bruttokansantuotteen, kaupan ja investointien kasvusta. Niin ikään ulkomaankaupan ja investointien absoluuttisten hyötyjen katsotaan olevan tärkeämpiä kuin valtioiden välisten suhteellisten hyötyjen. Liberaalit uskovat, että kaikki valtiot voivat hyötymään keskinäisriippuvuuden ja globalisaation lisääntymisestä, jos ne toteuttavat liberaalia avointa talouspolitiikkaa. On myös kaikkien etu, ettei valtioiden sääntely estä kaupan ja investointien vapautta ja että maailman

---

⁴⁹ Cohn 2005, 89.

⁵⁰ Emt, 90–92.

niukat resurssit hyödynnetään markkinoiden allokoinnin avulla tehokkaasti.⁵¹ Käsittelen näitä ja muita liberalismiin periaatteita tarkemmin vielä luvussa viisi.

Realistit ovat arvostelleet liberaaleja vallan ja sen jakautumisen huomiotta jättämisestä kansainvälisessä poliittisessa taloudessa. Realistien mukaan hyötyjen suhteellinen jakautuminen on tärkeämpää kuin yhteiset voitot, koska voimakkaammat valtiot saavat usein suuremman osuuden hyödyistä. Realistit uskovat taloudellisen kanssakäymisen olevan harvoin vapaata, sillä valtaan perustuvalla neuvottelukyvyllä voi olla merkittäviä poliittisia vaikutuksia ja vahvemmat valtiot voivat vahingoittaa heikompia valtioita esimerkiksi yksinkertaisesti vähentämällä yhteistyötä kaupan, avustusten tai ulkomaan investointien alalla. Liberalismia on myös kritisoitu liiallisesta markkinauskoisuudesta ja valtion roolin sivuuttamisesta. Liberaalit eivät realistien mielestä tarkastele riittävästi valtion asemaa päätöksenteossa tai valtion markkinoille asettamia rajoitteita.⁵²

Marxistit puolestaan syyttävät liberaaleja pyrkimyksistä oikeuttaa epätasa-arvoisuus ja hyväksikäyttö kansainvälisessä taloudessa. Lisäksi marxistien mukaan liberalismi sallii imperialismin keskinäisriippuvaisuuteen vedoten. Marxistit katsovat liberaalien johtavan työntekijöitä harhaan uskotellessaan myös heidän hyötyvän vaurastumisesta kapitalistien ohella. Tässä suhteessa realismi ja liberalismi ovatkin paljon lähempänä toisiaan kuin marxismia: sekä realistit että liberaalit hyväksyvät kapitalistisen järjestelmän olemassaolon, kun taas marxismi pitää sitä riistävänä järjestelmänä.⁵³

4.3. Marxismi

Kansainvälisen poliittisen talouden marxismi sisältää melko laajan määrän erilaisia lähestymistapoja, jotka ovat kehittyneet kansainvälisen politiikan muutosten mukana. Marxilaisesta teoriasuuntauksesta on käytetty myös termejä rakenteellinen (structuralism), riippuvuus (dependency), maailmanjärjestelmä (world system) ja kriittinen teoria.⁵⁴ Kaikilla näillä lähestymistavoilla on jossakin määrin juuret Karl Marxin tutkimuksessa ja marxismissa,

---

⁵¹ Cohn 2005, 90–92.

⁵² Emt, 107–109.

⁵³ Emt, 108–109.

⁵⁴ Ravenhill 2011, 24; Ravenhill 2008, 32–36; Cohn 2005, 115.

joten päätin käyttää termiä marxismi tutkimuksessani. Jotkin 1900-luvun marxismin jatkeet ovat kuitenkin tehneet eroa Karl Marxin työn alkuperistä sekä valtavirtaisesta marxismista. Eräs jakolinja eri suuntausten keskuudessa kulkee normatiivisen ja analyyttisen marxismin välillä. Normatiiviseen marxismiin juurtuneet tavoittelevat peittelemättä uudenlaista yhteiskuntajärjestystä, ja analyyttiseen marxismiin kiinnittyneet pyrkivät intellektuaalisesti rikkomaan taloustieteen liberaalit perinteet. Toisin sanoen normatiivinen marxismi pyrkii haastamaan uusliberaalin maailmanjärjestyksen, ja analyyttinen marxismi puolestaan pyrkii horjuttamaan liberaalia taloustiedettä. Eroista huolimatta marxilaisilla suuntauksilla on yhtenäisiä piirteitä: ne kieltäytyvät ottamasta kapitalismia itsestäänselvyytenä ja kohdistavat tutkimuksessa huomionsa kapitalistisen järjestelmän yhteiskunnallisiin vaikutuksiin.⁵⁵

Preussilaissyntyinen yhteiskuntafilosofi Karl Marx oli kiinnostunut kapitalismin pitkäaikaisista muutosvoimista ja dynamiikasta: sen alkuperästä ja tulevaisuudesta sekä sitä ohjaavista voimista.⁵⁶ Marx oli vakuuttunut kapitalismin kyvystä vähentää taloudellista niukkuutta muttei uskonut, että kapitalistisesta yhteiskunnasta voitaisiin poistaa köyhyyden lisäksi myös eriarvoisuus. Kapitalistinen järjestelmä perustuu Marxin mukaan työntekijöiden riistolla hankittuun voittoon ja on kriiseille altis.⁵⁷ Marx pyrki osoittamaan, etteivät työntekijät saa täyttä korvausta tekemästään työstä ja väitti keskivertokapitalistin yrittävän voittoa tavoitellessaan aina laskea palkkoja mahdollisimman paljon. Marx kuvaili tätä lisäarvon logiikaksi, jonka mukaan työvoima lisää tuotettujen tuotteiden arvoa muttei saa siitä täyttä korvausta. Tehdyn työn ja työntekijän palkan arvojen välinen erotus on kapitalistin saamaa lisäarvoa, jonka kapitalisti pitää itsellään. Järjestelmän säilyttämisen varmistamiseksi työnantajien täytyy vaatia työntekijöitä lisäämään tuotantoon enemmän taloudellista arvoa kuin heille hyvitetään palkkana. Marxin mukaan tämä on hyväksikäyttöä, joka on olennaista kapitalismin uusintamiselle. Tästä johtuen Marx katsoi, ettei kapitalismi voisi koskaan olla oikeudenmukaista.⁵⁸ Tätä Marxin teoriaa voiton alkuperästä ei ole yleisesti hyväksytty milloinkaan ja siitä kiistellään yhä.⁵⁹

Karl Marx piti kapitalistista järjestelmää kriisialttiina ja ennusti alun perin, että kapitalistisen järjestelmän ristiriitaisuudet johtaisivat työväenluokan täydelliseen köyhyyteen, talouden

---

⁵⁵ Watson 2011, 42, 48.

⁵⁶ Gilpin 2001, 14.

⁵⁷ Desai 2008, 25, 87, 378.

⁵⁸ Watson 2011, 44.

⁵⁹ Desai 2008, 25, 87.

laskusuhdanteisiin ja kapitalismin lopulliseen romahdukseen. Marx ei kuitenkaan enää Pääoma-teoksensa jälkeen uskonut, että järjestelmä hajoaishi väistämättä. Kun Marxin ennuste ei toteutunut, väitti Vladimir Lenin imperialismiin viivyttävän kapitalismin romahdusta. Kun siirtomaavallan purkautuminen päätti puolestaan imperialismien ajan, siirsivät marxistit huomion kolonialismista neokolonialismiin kapitalismin selviytymistä selittävänä tekijänä.⁶⁰ Nämä marxismin epäonnistuneet väitteet kapitalismin tuhoutumisesta sekä liberalismien voittokulku globaalissa etelässä kyseenalaistivat marxismin pätevyysden teoriana. Edelleen Neuvostoliiton romahduksen ja kylmän sodan päättymisen jälkeen muutamat tutkijat väittivät, ettei marxismi ole enää relevantti teoria. Näistä kielteisistä käsityksistä huolimatta marxismilla on edelleen merkitystä kansainvälisen poliittisen talouden tutkimuksessa. Marxistit jatkavat huomion kiinnittämistä heikoimpien yksilöiden ja valtioiden asemaan sekä hyvinvoinnin jakautumiseen liittyviin seikkoihin. Samoin marxismi nostaa esille kysymyksiä kapitalistisen järjestelmän epätasa-arvoon ja hyväksikäyttöön liittyen sekä tarkastelee vaihtoehtoisten järjestelmien mahdollisuutta.⁶¹

Kapitalismi voidaan marxismin mukaan määritellä sosiaalisesti järjestelmäksi, jonka motiivina on liikevoiton tavoittelu ja jossa markkinat ovat hallitsevassa asemassa suhteessa muihin yhteiskunnallisiin toimijoihin.⁶² Marxistit katsovat eri yhteiskuntaluokkien välisen suhteen olevan pääasiallinen taloudellista ja poliittista järjestystä määrittävä tekijä. Kaikkiin historiallisiin talouden tuotantomalleihin liittyy marxistien mukaan kaksi vastakkaista luokkaa: hyväksikäyttävä ja hyväksikäytettävä luokka. Valtion marxistit käsittävän olevan porvariston edustaja. Porvaristo puolestaan käyttää valtiota palkansaajien hyväksikäytön välineenä. Kansainvälisen järjestelmän marxistit ajattelevat olevan hierarkkinen ja sen ytimessä olevien johtavien kapitalististen valtioiden hyväksikäyttävän periferian köyhiä valtioita.⁶³

Marxilainen teoria asettaa poliittisen elämän keskiöön materiaalsen hyvinvoinnin jakautumisen ja pyrkii selvittämään, kuinka pääoman kartuttamiseen suunnitellut strategiat vaativat tiettyjen yhteiskuntaluokkien alistamista.⁶⁴ Marxismin lähtökohtana on, että kapitalismi kehittyy ainoastaan, koska järjestelmän tarpeet priorisoidaan ihmisten autonomisten oikeuksien edelle.

---

⁶⁰ Desai 2008, 87, 25; Cohn 2005, 116–117.

⁶¹ Cohn 2005 116–117.

⁶² Palan 2000, 10.

⁶³ Cohn 2005 116–117.

⁶⁴ Ravenhill 2008, 40.

Kapitalismi saa elinvoimaa ihmisten väärästä tietoisuudesta, jonka johdattamana ihmiset uskovat työskentelevänsä tyydyttääkseen eksistentiaaliset perustarpeensa, vaikka todellisuudessa he työskentelevät vain säilyttääkseen järjestelmän tasaisen jatkuvuuden. Marxille väärä tietoisuus merkitsi kyvyttömyyttä nähdä asiat siten kuin ne todellisuudessa ovat ja muodostaa intressit sen mukaisesti. Tämän väärän tietoisuuden avulla kapitalismi alistaa yhteiskunnan enemmistön hyväksymään heitä kohtaan tehdyt vääryydet. Marx arvioi väärän tietoisuuden ja ihmisten pelkistämisen kapitalistisen järjestelmän työpanokseksi johtavan epäinhimillisiin seurauksiin.⁶⁵

Marxilaiset tutkijat ovat arvostelleet kansainvälisen politiikan tutkimuksen keskittyneen liikaa ratkomaan, kuinka valtioiden väliset suhteet tulisi järjestää väkivallan vähentämiseksi ja valtioiden integroimiseksi liberaalia yhteistyötä korostavaan kansainväliseen järjestelmään. Näihin ongelmiin uppoutuneena kansainvälisen politiikan tutkimus on marxistien mukaan lakannut kyseenalaistamasta maailman taloudellisten perusteiden poliittista ja moraalista legitimaatiota, ottanut kapitalismin jatkuvan uudelleentuottamisen itsestänselvyytenä ja siten puolustanut kapitalismia kansainvälisen talouden perusrakenteena. Robert Coxin mukaan kansainvälisen politiikan tutkijoiden tulisikin kysyä, kuinka valtioiden välisiä suhteita voitaisiin hallita niin, että kapitalistisen kumulaation jännityksiä voitaisiin lieventää.⁶⁶

Kapitalismi on marxismin mukaan luonteeltaan kansainvälistä ja tarvitsee toimiakseen vapaat maailmanmarkkinat, sillä vienti lisää kapitalistisen talouden kokonaiskysyntää ja stimuloi siten tuotantoa ja lisää liikevoittoja. Näin ollen vapaiden markkinoiden sulkeutuminen olisi kapitalismille vahingollista.⁶⁷ Marxilaiset kansainvälisen poliittisen talouden tutkijat ovat viitanneet maailmaan muodostuneen globalisaation seurauksena transnationaalisen kapitalistisen luokan, jonka syntymistä uusliberaalit poliittiset ryhmät ovat edistäneet.⁶⁸ Tämän transnationaalisen kapitalistisen luokan intresseissä on yhdistää maailman taloudet yhdeksi globaaliksi markkinajärjestelmäksi, joka perustuu kansainväliselle yksityiselle omistukselle sekä pääoman vapaaseen liikkumiseen yli valtiorajojen. Marxismin mukaan on ongelmallista, ettei transnationaalinen kapitalistinen luokka ole kuuliainen millekään valtiovallalle ja on siten kykenevä pakenemaan valtioiden sääntelypolitiikan vaikutuksia, kun kansallisella tasolla

---

⁶⁵ Watson 2011, 43–44.

⁶⁶ Emt, 46–47.

⁶⁷ Gilpin 1987, 8.

⁶⁸ Carroll 2006, 51. Ks. myös esim. van der Pijl 1998.

puolestaan on mahdollista kutsua valtiovalta apuun puolustamaan työntekijöiden oikeuksia.⁶⁹ Kriitikoiden mukaan tämä transnationaalinen kapitalistinen luokka uusintaa ja ylläpitää uusliberalismia, jonka käsittelyyn seuraavaksi siirryn.⁷⁰

---

⁶⁹ Watson 2011, 45.

⁷⁰ Carroll 2006, 54.

5. UUSLIBERALISMI

Uusliberalismi on käsitteenä melko moniulotteinen, ja sen määrittelyä hankaloittaa siihen liittyvien poliittisten näkökulmien moninaisuus. Uusliberalismin voidaankin ajatella olevan moniarvoinen ideoiden ryhmä, joka on jatkuvassa kehitysprosessissa.⁷¹ Tästä huolimatta eri akateemiset ryhmät, kuten Itävallan ja Chicagon koulukunnat, ovat kehittäneet muutamille yhteisille periaatteille perustuvaa uusliberaalia yhteisöä,⁷² vaikka sekin on muutamien tiedeyhteisön jäsenten taholta kyseenalaistettu.⁷³ Käsittelen seuraavassa tarkemmin uusliberalismin määrittelyn haasteita sekä sen kehitystä ja suhdetta klassiseen liberalismiin, minkä jälkeen määrittelen uusliberalismin ideologiana ja politiikkaohjelmana.

5.1. Uusliberalismin määrittelyn haasteita

Monet yhteiskuntatieteelliset käsitteet ovat huomattavan kiistanalaisia, ja niiden moniulotteisuus, muutosalttius ja normatiivinen luonne herättävät keskustelua niiden merkityksestä sekä oikeanlaisesta soveltamisesta. Taylor Boas ja Jordan Gans-Morse erittelevät artikkelissaan ”Neoliberalism: From New Liberal Philosophy to Anti-Liberal Slogan” uusliberalismin määrittelyn ja soveltamisen ongelmia. He piirtävät kirjoituksessaan melko synkän kuvan uusliberalismin määrittelyn haasteista. On kuitenkin totta, että uusliberalismi on nykyisen tieteellisen keskustelun valossa varsin ristiriitainen käsite. Boasin ja Gans-Morsen mukaan uusliberalismi eroaa vahvasti muista kiistanalaisista yhteiskuntatieteellisistä käsitteistä, koska sen merkitys on herättänyt vain vähäisesti tieteellistä keskustelua. Samaan aikaan käsitteen käyttö on lisääntynyt räjähdysmäisesti kahden viimeisimmän vuosikymmenen aikana.⁷⁴

Boasin ja Gans-Morsen uusliberalismia koskeva arvostelu kohdistuu erityisesti kolmeen käsitteen määrittelyyn liittyvään ongelmaan. Ensinnäkin uusliberalismia käytetään käsitteenä epäsymmetrisesti eri ideologisten suuntausten keskuudessa. Käsitettä käyttävät useammin vapaisiin markkinoihin kriittisesti suhtautuvat ja harvemmin ne, jotka näkevät vapaat markkinat myönteisesti. Vapaiden markkinoiden kannattajat välttävät käsitettä osittain siksi, että

---

⁷¹ Carroll 2006, 54–55; Plehwe et al. 2006, 2.

⁷² Plehwe et al. 2006, 2.

⁷³ Ks. luku 5.2. Klassisesta liberalismista uusliberalismiin.

⁷⁴ Boas 2009, 1–4.

uusliberalismi on alkanut merkitä markkinafundamentalismin radikaalia muotoa, johon harvat haluavat tulla yhdistetyksi. Toiseksi uusliberalismia ei usein määritellä empiirisessä tutkimuksessa riittävästi. Kolmanneksi haasteeksi Boas ja Gans-Morse nimeävät sen, että uusliberalismin käsitettä käytetään monin eri tavoin eri yhteyksissä, jolloin sen käyttö tieteellisissä tutkimuksissa ei tarjoa osviittaa käsitteen todellisesta merkityksestä.⁷⁵

Uusliberalismin määrittelyn haastavuus osoittaa, että sen merkitys on vielä muotoutumassa, mikä on toisaalta luonnollista monille nuorille tieteellisille käsitteille. Boas ja Gans-Morse alleviivaavat, ettei uusliberalismin käsitteellisen käytön ongelmana ole kuitenkaan se, että tutkijoilla on normatiivisia mielipiteitä vapaista markkinoista. Päinvastoin he toteavat normatiivisten huolenaiheiden tarjoavan tärkeän virikkeen tutkimukselle, joka on merkityksellistä todellisen maailman ongelmille ja joka valaisee yhteiskunnallisia kysymyksiä uusilla tavoilla. Tilanteen korjaamiseksi Boas ja Gans-Morse peräänkuuluttavat uusliberalismin käsitteen muuttamista siten, että se ilmaisee käsitteen yleisen, vakinaisen ja riippumattoman merkityksen, jota debatin eri osapuolet voivat yhtenäisesti käyttää. He esittävät, että uusliberalismin tarkemman määritelmän tulisi kehittyä sen nykyisistä ristiriitaisistakin merkityksistä, jotta se voi juurtua tieteelliseen keskusteluun.⁷⁶ Edellä esitetyistä haasteista huolimatta pyrin myöhemmin tässä luvussa määrittelemään uusliberalismin. On kuitenkin huomattava, että merkityksenannossa on eroavaisuuksia tiedeyhteisön eri jäsenten kesken ja määritelmilleni on olemassa myös poikkeavia näkemyksiä.

5.2. Klassisesta liberalismista uusliberalismiin

Liberaali perinne ulottuu vähintään englantilaisen filosofi John Locken 1600-luvun kirjoituksiin asti. Locken mukaan valtion ensisijainen tehtävä on ihmisten elämän, vapauden ja omaisuuden suojeleminen. Toimeenpanovaltaa hallituksen tuli käyttää vain rajatussa määrin esimerkiksi verojen keräämiseksi ja sotilaallisen puolustuksen järjestämiseksi.⁷⁷ Edelleen ajatus vapaista markkinoista yksilöiden järkipäraseen hyvinvoinnin tavoittelun moottorina on ollut useiden taloustieteilijöiden keskeinen periaate 1700-luvulta asti. Esimerkiksi klassiset liberaalit, kuten Adam Smith ja David Ricardo, korostivat vapaiden markkinoiden ja laissez-faire-

---

⁷⁵ Boas 2009, 1–4.

⁷⁶ Emt, 20–22.

⁷⁷ Cohn 2005, 92.

talouspolitiikan⁷⁸ ansioita sen ajan taloutta hallitsevien monarkkien merkantilististen periaatteiden vastaisesti. Kansainvälisen poliittisen talouden liberalismiin oppi-isänä pidetyn Adam Smithin näkemyksen mukaan talous toimii parhaiten luonnonlakien tasapainoisen järjestelmän alaisena ilman valtion interventioita. Tällöin valtion on pidättäydyttävä puuttumasta omaa etua tavoittelevien kansalaisten taloudelliseen toimintaan ja keskityttävä sen sijaan takaamaan avoin taloudellinen vaihdanta.⁷⁹

Klassisten liberaalien mukaan markkinoiden näkymätön käsi varmistaa tehokkaimmin taloudellisten voimavarojen allokaation. Adam Smith katsoi markkinoiden näkymättömän käden kääntävän yksilöiden itsekkäät intressit koko yhteiskunnan eduksi.⁸⁰ Lisäksi klassiset liberaalit painottivat yksityisen omaisuuden suojan sekä sopimusten noudattamisen tärkeyttä. Nämä klassisen liberalismiin ideat toimivat innostavana voimana 1700-luvun vallankumouksissa, jotka syöksivät vallasta kuninkaallisia hallitsijasukuja, erottivat kirkon ja valtiovallan toisistaan sekä purkivat merkantilistisen talousjärjestelmän. 1800-luvun aikana klassiset liberaalit pyrkivät vakuuttamaan ihmiset siitä, että taloudellisesti vaikeat ajat olivat seurausta hallitusten epäonnistumisista sekä valtioiden liiallisesta sekaantumisesta markkinoiden toimintaan, mikä johti puolestaan vääristyneisiin hintasignaaleihin. Klassiset liberaalit perustelivat, ettei markkinahäiriöitä ilmene, jollei valtio sekaannu markkinoiden toimintaan, sillä markkinat löytävät luonnostaan parhaimman resurssien allokaation.⁸¹

Toisaalta Adam Smith oli ikään kuin puun ja kuoren välissä pohtiessaan talouden ja politiikan välistä suhdetta. Toisin kuin näkymättömän käden käsitteen kehittäjästä yleensä ajatellaan, Smith korosti toistuvasti teksteissään myös valtion korvaamatonta roolia markkinoiden toiminnalle, sillä markkinat voivat toimia vain yksityisen omistusoikeuden takaavan lainsäädäntöauktoriteetin ollessa uskottava. Smith ei siis vastustanut hallitusta sinänsä, vaan hallituksen korruptoituneisuutta sen ollessa edunsaajien intressien vanki. Tasapainoillessaan liberaalien talouskasvua korostavien sekä yhteiskunnan moraalialia ja ihmisarvon ensisijaisuutta talouteen nähden painottavien voimien välillä Smith kehitti porvariston hyveiden käsitteen, jota hän kutsui myös itsehillinnäksi. Smith esitti, että yhteiskunnan menestys markkinaperusteisessa taloudessa

---

⁷⁸ Kirjaimellisesti ”*antaa olla*”. Mm. Adam Smithin käyttämä ilmaus, jolla tarkoitetaan markkinoiden vapaan toiminnan periaatetta. (Pohjola 2012, 289.)

⁷⁹ Steger 2010, 2–3.

⁸⁰ Cohn 2005, 90.

⁸¹ Steger 2010, 3–5.

riippuu siitä, toimiiko yhteiskunta kokonaisuutena itsehillinnän periaatteen mukaisesti.⁸² Lisäksi Smith katsoi, että valtion tuli huolehtia kansallisesta puolustuksesta, tuottaa tiettyjä julkishyödykkeitä sekä suojella yhteiskunnan jäseniä epäoikeudenmukaisuudelta ja sorrolta.⁸³

Brittiläisen taloustieteilijä David Ricardon suhteellisen edun teoriasta puolestaan muodostui modernien vapaakauppiaiden ilosanoma. Ricardon mukaan vapaan kaupan seurauksena kaikki kaupanteon osapuolet voittavat, sillä vapaa kauppa sallii valtioiden erikoistua tuotantoon, jossa niillä on suhteellinen etu. Suhteellisen edun teorian mukaan kansantalouksien kannattaa tuottaa sitä hyödykettä, jonka tuottamisen vaihtoehtoiskustannus on pienin ja vaihtaa tätä hyödykettä muihin hyödykkeisiin. Ricardo väitti, että kahden kansantalouden kannattaa käydä kauppaa myös siitä huolimatta, että toinen näistä talouksista pystyisi tuottamaan kaikkia mahdollisia hyödykkeitä edullisemmin kuin toinen. Poliittisesti Ricardon teoria toimi vahvana argumenttina hallitusten markkinainterventioita vastaan 1800-luvulla.⁸⁴

Myrskyisä 1900-luku kuitenkin haastoi monet näistä klassisen liberalismien ideoista. 1930-luvun suuri lamakausi vakuutti useat merkittävät taloustieteilijät siitä, ettei hallitus voi olla pelkkä yhteiskunnan yövärtijä, jonka klassiset liberaalit olivat määritelleet valtion rooliksi. Esimerkiksi John Maynard Keynes ja Karl Polanyi ajattelivat hallituksen tehtävän olevan laajempi kuin ainoastaan yksilönvapauden ja yksityisen omistusoikeuden suojeleminen.⁸⁵ Tästä huolimatta Keynes kiisti marxistien ajatuksen siitä, että talouskriisit todistivat kapitalismin tulevasta romahduksesta ja vallankumouksellisen työväenluokan voitosta.⁸⁶ Keynes yhdisti työttömyyden investointien ja kulutuksen puutteeseen ja syytti tästä vajeesta lyhytnäköisiä investoijia, joiden spekulatiiviset sijoitukset horjuttivat markkinoita. Hän puolusti hallituksen menojen kasvattamista talouskriisien aikana uusien työpaikkojen luomiseksi ja yksityisen kulutuksen kannustamiseksi ja haastoi siten klassisen liberalismien käsityksen siitä, että markkinajärjestelmä korjaisi itse häiriöt ja palaisi tasapainoon täystyöllisyydessä. Keynes oli ajattelussaan vahvasti sitoutunut markkinaperiaatteeseen mutta vastusti vapaiden markkinoiden ideaa ja peräänkuulutti jopa tiettyjen keskeisten kansallisten yritysten valtionomistusta.⁸⁷

---

⁸² Watson 2011, 37–41.

⁸³ Cohn 2005, 92–93.

⁸⁴ Steger 2010, 2–3; Cohn 2005, 92.

⁸⁵ Korkman 2012, 61–63; Steger 2010, 5–6; Cohn 2005, 93–94.

⁸⁶ Marxistien mukaan työväenluokka oli kriisien myötä havainnut hallitsevan keskiluokan ideologiset vääristymät eikä suostuisi enää hyväksikäyttöön liberaalien ideoiden nimissä. (Steger 2010, 5.)

⁸⁷ Korkman 2012, 61–63; Steger 2010, 5–6; Cohn 2005, 93–94.

Keynesiläisyydestä johdetut poliittiset oppijärjestelmät synnyttivät kontrolloidun kapitalismin kultaisen ajan, joka kesti 1940-luvulta 1970-luvulle. Keynesiläinen interventionistista valtiota ja säänneltyä markkinoita kannattava oppijärjestelmä suosi aktiivista hallitusta, teollisuuden sääntelyä, varakkaiden korkeaa verotusta sekä kattavia sosiaaliturvaohjelmia kaikille kansalaisille. Kontrolloidun kapitalismin kultaisena aikana hallitukset valvoivat valtioiden rajat ylittäviä valuuttavirtoja ja varakkaiden henkilöiden sekä yritysten korkea verotus mahdollisti hyvinvointivaltion laajenemisen. Yhdysvaltalaiset New Deal ja Great Society -ohjelmat ovat osoituksia keynesiläisyyden vaikutuksesta.⁸⁸

Toisen maailmansodan jälkeisinä kolmena vuosikymmenenä kontrolloitu kapitalismi siivitti huomattavaa talouskasvua, korkeita palkkoja, alhaista inflaatiota sekä laajaa aineellista hyvinvointia ja sosiaaliturvaa. Tämä kontrolloidun kapitalismin kultakausi päättyi kuitenkin 1970-luvun talouskriiseihin. Vastauksena öljykriisin aiheuttamaan epätasapainoon, globaaliin taloustaantumiseen, hallitsemattomaan inflaatioon, lisääntyneeseen työttömyyteen ja laskeviin yritysten liikevoittoihin uusi liberaalien ryhmä etsi tietä eteenpäin elvyttämällä klassisen liberalismiin opit globalisaation muokkaamassa uudenvälisessä ympäristössä. Näin uusliberalismi onnistui 1980-luvulla tuomaan takaisin klassisen liberalismiin ajatuksia uudenvälisiin vaatteisiin puettuina.⁸⁹ Uusliberalismin synty jäljitetään useimmiten joko Itävallan, Chicagon tai Freibergin koulukuntiin tai Lippmannin konferenssiin Ranskaan.⁹⁰ Käsitän näiden eri liikkeiden ja koulukuntien kehittäneen yhdessä uusliberalismia, sillä monet uusliberalismin kannattajista olivat aktiivisia usean liikkeen ja koulukunnan toiminnassa. Esimerkiksi Lippmannin konferenssiin osallistui jäseniä niin Freibergin, Itävallan kuin Chicagon koulukunnista.⁹¹

Ranskalaisessa tieteellisessä keskustelussa uusliberalismin synty sijoitetaan usein Ranskaan 1930-luvulle. Walter Lippmannin konferenssin vuonna 1938 käsitetään olleen ensimmäinen yritys teoretisoida uusliberalismi sekä askel kohti itävaltalaisen Mont Pélerinin yhteisön muodostumista. François Denordin mukaan Lippmannin konferenssin jälkeen Ranskassa kehittyi uusliberaali liike, jonka toiminnan keskeytti kuitenkin toinen maailmansota. Uusliberalismin ranskalaiset kannattajat eriytyivät toisistaan sodan aikana ottaessaan vastaan erilaisia tehtäviä

---

⁸⁸ Steger 2010, 7–9.

⁸⁹ Cohn 2005, 95–96; Steger 2010, 9.

⁹⁰ Clave 2005, 79–80; Steger 2010, 15–20; Denord 2001, 10; Boas 2009, 9–16.

⁹¹ Denord 2001, 20–23.

vastarintaliikkeessä, Vichyn hallituksessa tai ulkomailla. Osa kannattajista lähti maanpakoon tai päätti olla osallistumatta maailmansotaan millään tavoin. Sodan jälkeen ranskalainen uusliberaali liike oli hajaantunut, eikä sen jäsenillä ollut enää samanlaista vaikutusvaltaa. Lisäksi keynesiläisyys keräsi kannatusta, ja Ranskan vapautuksen jälkeiset talouspoliittiset uudistukset vahvistivat valtion roolia talouden suunnittelussa.⁹²

Itävallan koulukunnan vaikutusvaltainen jäsen Friedrich August von Hayek perusti vuonna 1947 Mont Pelèrinin yhteisön, joka oli sitoutunut vapaan yhteiskunnan periaatteiden vahvistamiseen tutkimalla markkinasuuntautuneiden talousjärjestelmien toimintaa. Hayek pyrki kollegoineen elvyttämään klassisen liberalismiin yrittäessään haastaa keynesiläisten ideoiden johtoaseman. Hayek uskoi vapaiden markkinoiden itsesääntelyyn sekä niiden kykyyn toimia inhimillisen vapauden ja nerokkuuden moottorina ja katsoi valtioiden markkinainterventioiden johtavan hallitusten despotismiin. Hänen taloustieteellinen teoriansa oli ankkuroitu käsitykseen vääristymättömästä hintamekanismista, joka jakaa tietoa ja sallii siten yhteiskunnan jäsenten saavuttaa erilaisia tavoitteita ilman hallituksen asiaan puuttumista. Hayekin mukaan taloudellista vapautta ei pitäisi alistaa politiikalle.⁹³

Mont Pelèrinin yhteisön edistämät uusliberaalit periaatteet vaikuttivat yhdysvaltalaiseen taloustieteilijä Milton Friedmaniin, joka johti Chicagon koulukuntaa. Friedman vaikutti merkittävästi kehityksessä, jonka seurauksena uusliberalismi kasvoi pelkästä 1950-luvun vähemmistön mielipiteestä 1990-lukuun mennessä hallitsevaksi taloudelliseksi opiksi. Friedman käsitti inflaation olevan valtion interventioiden vaarallisin seuraus ja Friedmanin mukaan ainoastaan itsesääntelevät vapaat markkinat mahdollistavat hyödykkeiden oikean tuotantomäärän ja oikean hinnan määrittämisen. Vapaat markkinat määrittivät Friedmanin mukaan myös työntekijöille oikean palkan tuotannosta. Friedman väitti inflaation taltuttamisen edellyttävän sitä, että keskuspankit harjoittavat inflaation vastaista politiikkaa, joka pitää rahan tarjonnan ja kysynnän tasapainossa. Friedmanin mukaan rahapolitiikka tuli näin ollen asettaa etusijalle finanssipolitiikkaan nähden.⁹⁴

---

⁹² Denord 2001, 10, 25–33.

⁹³ Cohn 2005, 95; Steger 2010, 15.

⁹⁴ Steger 2010, 17.

Uusliberalismi levisi pian muihin maihin ja sen kannattajat hyväksyivät joukon ideologisia ja poliittisia käsityksiä, jotka olivat suunnattuja vapaiden markkinoiden periaatteen levittämiseen. Uusliberaalit argumentoivat, että lamauttava hallitusten sääntely, kohtuuton julkisen sektorin kulutus ja kansainvälisen kaupan korkeat esteet olivat syyllisiä 1970-luvun korkeaan inflaatioon ja heikkoon talouskasvuun teollisuusmaissa. Tämä perustelu hyväksyttiin pian laajalti, minkä jälkeen uusliberaalit väittivät samojen tekijöiden olevan globaalin etelän taloudellisen kehityksen keskeisimpiä esteitä. Näin syntyi globaali uusliberaali kehitysagenda, joka perustui pääosin rakenteellisille sopeutusohjelmille ja kansainvälisille vapaakauppasopimuksille. Uusliberaalin kehitysagendan vaikuttavuutta lisäsivät kansainväliset järjestöt, kuten Kansainvälinen valuuttarahasto ja Maailmanpankki, jotka toimeenpanivat velkaantuneissa kehittyvissä maissa lainaehtoina uusliberaaleja toimintaohjelmia. Edelleen Neuvostoliiton hajoaminen vuonna 1991 ja kommunistisen Kiinan markkinasuuntautuneiden uudistusten nopeutuminen edistivät uusliberalismin nousua kansainvälisen poliittisen talouden johtoasemaan 1990-luvulla.⁹⁵

Jotkut tutkijat näkevät uusliberalismin paluuna klassiseen liberalismiin, mutta useiden tutkijoiden mukaan uusliberalismi eroaa klassisesta liberalismista monin tavoin. Eräitä huomattavimpia eroja klassisen liberalismiin ja uusliberalismin välillä ovat uusliberalismin vaihtoehtojen heikkeneminen sekä sen globaali luonne. 1900-luvun lopulla maailma todisti itäblokin valtiotalouden romahduksen ja Itä-Aasian valtiokapitalismin heikentymisen ohella Latinalaisen Amerikan tuontia korvaavan teollisuuden ja Länsi-Euroopan sekä Pohjois-Amerikan keynesiläisyyden heikentymistä.⁹⁶ Uusliberalismi on ulottuvuudeltaan puolestaan globaali useasta syystä: Teknologian, tiedonvälityksen ja kuljetuksen kehitys on tehnyt mahdolliseksi maailmanlaajuisen liiketoiminnan. Lisäksi painetta uusliberalismin leviämiseen ovat luoneet edellä mainitut Kansainvälisen valuuttarahaston ja Maailmanpankin tarjoamat lainaohjelmat, jotka ovat sisältäneet ehtoina talouden yksityistämisen ja vapauttamisen sekä sääntelyn purkamisen vaatimuksia.⁹⁷ Muita neoliberalismin erityispiirteitä klassiseen liberalismiin verrattuna ovat esimerkiksi valtioiden rajat ylittävät tuotantoketjut, perinteisen omistusoikeuden haastava tietoon perustuva omaisuus sekä palvelualojen kasvu.⁹⁸

---

⁹⁵ Cohn 2005, 95–96; Steger 2010, 10.

⁹⁶ Steger 2010, 10; Boas 2009, 21.

⁹⁷ Cohn 2005, 96.

⁹⁸ Boas 2009, 21; Steger 2010, 10.

5.3. Uusliberalismi ideologiana ja politiikkaohjelmana

Uusliberalismia voidaan jäsentää kolmen toisiinsa kietoutuneen lähestymistavan kautta. Uusliberalismi voidaan nähdä yhtäältä ideologiana, politiikkaohjelmana tai hallintokäytäntönä. Tutkimukseni kannalta keskeisimmiksi muodostuvat uusliberaali ideologia sekä politiikkaohjelma, mutta käsittelen tässä luvussa lyhyesti myös uusliberalismia hallintokäytäntönä, joka havainnollistaa uusliberaalien ideoiden ilmenemistä yhteiskunnassa.

Manfred Steger ja Ravi Roy määrittelevät ideologiat jaettujen ideoiden, aatteiden, näkökulmien ja uskomusten järjestelmiksi, jotka tietyt yhteiskuntaryhmät käsittävät ohjeellisina totuuksina. Ideologiat järjestävät ydinajatuksensa käsitteelliseksi kartoiksi ja väittämiksi, jotka ohjaavat ihmisiä poliittisen maailman monimutkaisuuksien läpi sekä tarjoavat tulkintoja siitä, mitä asiat, tapahtumat ja ilmiöt tarkoittavat.⁹⁹ Ideologian edistäjät kokoavat ideologian ideat ja aatteet yhteen oikeuttaakseen poliittiset intressinsä sekä puolustaakseen vallitsevia valtarakenteita tai haastaakseen ne. Stegerin ja Royn mukaan uusliberalismin edistäjät voivat olla muun muassa monikansallisten yritysten johtajia, toimittajia, yritysten yhteiskuntasuhteiden asiantuntijoita, intellektuelleja, valtioiden virkamiehiä tai poliitikkoja. Toimiessaan uusliberaalin ideologian puolestapuhujina nämä toimijat esittävät julkisessa keskustelussa vapaita markkinoita kannattavia käsityksiä. Edelleen uusliberaalien ideologiset väitteet sisältävät usein viittauksia keskinäisriippuvuuteen sekä kapitalismin periaatteisiin. Kansainvälinen kauppa ja globaalit markkinat, monikansalliset yritykset sekä tavaroiden ja palveluiden maailmanlaajuinen liikkuminen ovat esimerkkejä uusliberaalin ideologian ideoista.¹⁰⁰

Ideologian ohella Stegerin ja Royn mukaan uusliberalismi ilmenee hallitus- ja politiikkaohjelmissa, jotka edistävät talouden sääntelyn purkamista, kaupan ja teollisuuden vapauttamista sekä valtio-omisteisten yhtiöiden yksityistämistä. Uusliberaalien politiikkaohjelmien toimenpiteiden tavoitteena voi olla esimerkiksi verojen leikkaaminen, hyvinvointiohjelmien ja sosiaalipalveluiden supistaminen, hallinnon pienentäminen, työn tuottavuuden ja työvoiman joustavuuden lisääminen, kansainvälisten kauppa- ja rahoitusvirtojen rajoitteiden poistaminen sekä kansantalouksien alueellinen ja globaali integraatio. Lisäksi uusliberaaleihin politiikkaohjelmiin voi sisältyä käsityksiä, joiden mukaan itsenäisten

---

⁹⁹ Freeden 2003, 1–6; Steger 2010, 11.

¹⁰⁰ Steger 2010, 12.

keskuspankkien pitää keskittyä inflaatiotavoitteen saavuttamiseen korkotason sääntelyllä työttömyyden kasvun uhallakin.¹⁰¹ On kuitenkin huomattava, että monien uusliberaalien mielestä esimerkiksi sosiaaliset hyvinvointipalvelut voidaan yhdistää uusliberaaliin politiikkaan, mikäli palvelut eivät vahingoita markkinoiden toimintaa. Osa uusliberaaleista on myös loitontunut aiemmasta laissez-faire-liberalismista katsoen hallituksen sääntelyn olleen edellytys myös nykyisen kapitalismin kehittymiselle.¹⁰²

Kolmanneksi uusliberalismia voidaan jäsentää ranskalaisen filosofi Michael Foucaultin hallintokäytäntöjen käsitteen kautta. Uusliberaalit hallintomallit pitävät esikuvinaan yritysmaailman arvoja sekä vapaita markkinoita, ja ne painottavat kilpailukyvyn sekä yksilön merkitystä. Uusliberaaleihin hallintokäytäntöihin voidaan luonnehtia kuuluvan muun muassa kvantitatiivisten tavoitteiden asettaminen, tulosten tiivis tarkkaileminen, suoritusperusteisten tehtäväsuunnitelmien luominen, ylijäämän tavoittelemisen sekä kustannus-hyötyanalyysien ja muiden tehokkuuslaskelmien toteuttaminen. Uusliberaalit hallintokäytännöt kannustavat muuntamaan byrokraattiset ajattelutavat yrittäjämielisiksi, jolloin hallintotyöntekijät eivät näe itseään virkamiehinä vaan markkinoille vastuullisina toimijoina.¹⁰³ 1980-luvulla uusi julkisjohtamisen oppi¹⁰⁴ muokkasi monien valtioiden viranomaisten toimintaa ja sovelsi uusliberalismin virkamiehille käytännöksi. Opin mukaan myös julkishallinnon kannattaa soveltaa toimintaansa uusliberaaleja periaatteita julkisen sektorin toiminnan parantamiseksi ja tehostamiseksi, sillä yksityiset yrityksetkin ovat uusliberalismin avulla parantaneet tuottavuutta. Uusi julkisjohtamisen oppi määritteli kansalaiset asiakkaiksi ja kannusti hallintoviranomaisia kehittämään yrittäjämielisiä asenteita.¹⁰⁵

---

¹⁰¹ Steger 2010, 14.

¹⁰² Plehwe et al. 2006, 2.

¹⁰³ Steger 2010, 12–13.

¹⁰⁴ New public management.

¹⁰⁵ Steger 2010, 13–14.

6. KANSAINVÄLINEN RAHOITUSÄRJESTELMÄ JA SEN SÄÄNTELY

Tutkimukseni keskiössä on kansainvälinen rahoitusjärjestelmä, joka on viime vuosikymmeninä kasvanut ja kansainvälistynyt merkittävästi. Tässä luvussa selvitän, mikä rahoitusmarkkinoiden tarkoitus on ja kuinka ne ovat kehittyneet. Käsittelen aluksi tarkemmin rahoitusjärjestelmän toimintaa, minkä jälkeen esittelen tehokkaiden markkinoiden teorian ja sitä koskevan kritiikin. Lopuksi kartoitan rahoitusmarkkinoiden sääntelyn perusteita ja esittelen Euroopan komission ehdotuksen neuvoston direktiiviksi yhteisestä finanssitransaktioverojärjestelmästä.

6.1. Rahoitusjärjestelmän toiminta ja kehittyminen

Rahoitusjärjestelmä muodostuu rahoitusmarkkinoista sekä rahoituslaitoksista, kuten pankeista ja vakuutusyhtiöistä. Rahoitusmarkkinoiden tarkoitus on tarjota likviditeettiä, ja niillä ostetaan myydään rahoitusta. Kauppaa käydään erilaisilla rahoitusvälineillä eli rahoitusta koskevilla sopimuksilla.¹⁰⁶ Rahoitusjärjestelmä on talouden toiminnan kannalta keskeinen, ja sen tehtävät taloudessa voidaan jaotella neljään osaan. Ensinnäkin rahoitusjärjestelmän tehtävänä on ohjata säästäminen investoinneiksi varojen välittämällä ylijäämäisiltä toimijoilta alijäämäisille toimijoille. Toiseksi rahoitusjärjestelmän avulla voidaan siirtää kulutusta ajan sekä ihmisen elinkaaren yli. Kolmanneksi rahoitusjärjestelmä mahdollistaa riskien pienentämisen niiden hajauttamisen tai vakuuttamisen kautta sekä toisaalta riskien kasvattamisen suuren riskin sisältävien sijoitusten tai velkavivun avulla. Neljänneksi rahoitusmarkkinat arvioivat yritysten kannattavuutta ja tuottavuutta sekä seuraavat siten pääoman käytön tehokkuutta.¹⁰⁷

On olennaista huomioida kansainvälisen rahoituksen ja kaupan ero: kansainvälinen rahoitusjärjestelmä mahdollistaa rahoituksen liikkumisen maasta toiseen, ja kansainvälinen kauppa puolestaan tarkoittaa tuotteiden ja palveluiden vaihtoa valtioiden välillä.¹⁰⁸ Lisäksi raha- ja reaalityalouden erot on syytä pitää mielessä: rahatalous käsittää rahan ja erilaisten arvopapereiden toiminnot, ja reaalityalous puolestaan tarkoittaa hyödykkeiden sekä investointien tuottamista ja kuluttamista. Rahoitusjärjestelmä toimii läheisesti myös valuuttajärjestelmän

---

¹⁰⁶ Erturk 2006, 72; Korkman 2012, 54.

¹⁰⁷ Korkman 2012, 54–55.

¹⁰⁸ Krugman 2009, 8–9.

kanssa. Rahoitusmarkkinoilla kaupat suoritetaan rahassa, jolloin valuuttojen vaihtokurssien muutokset vaikuttavat rahoitusvälineiden arvoon.¹⁰⁹

Rahoitusvälineiden arvo ei ole usein sidottu reaalitalouteen, vaan kaupankäynnin osapuolet sopivat välineiden arvon kaupan yhteydessä. Rahoitusmarkkinoiden kaupankäynnin avulla ei näin välttämättä pyritä hankkimaan varoja reaalitalouden toimintoihin, ja rahoitusvälineiden kauppa itsessään muodostaa merkittävät markkinat.¹¹⁰ Rahoitusmarkkinoilla voidaan harjoittaa myös muille markkinoille suuressa määrin harvinaista toimintaa, spekulatiota, jolloin ostaja hankkii rahoitusvälineen aikomatta käyttää sitä itse. Ostaja odottaa tällöin välineen arvon muutosta tavoitteenaan saada voittoa myymällä rahoitusväline sen arvon noustua. Spekulatio mahdollistaa merkittäviäkin nopeita voittoja, ja tästä syystä rahoitusmarkkinoiden kaupankäynti voi olla ajoittain hyvin vilkasta.¹¹¹

1970-luvulle saakka rahoitusjärjestelmä oli pitkälti valtioiden valvonnassa ja valtiot sääntelivät rahavirtoja sekä valuutanvaihtoa maan kulloisenkin taloustilanteen mukaisesti. Rahoitusjärjestelmän kansainvälistä sääntelyä ei juuri tarvittu, koska järjestelmä oli käytännössä valtioiden ohjauksessa. Vuonna 1971 Yhdysvallat siirtyi kelluvien valuuttakurssien järjestelmään¹¹² taloustieteilijä Milton Friedmanin teorioiden kannustamana.¹¹³ Tämän jälkeen alkoi rahoitusjärjestelmän asteittainen vapautuminen. Yhdysvaltojen presidentti Ronald Reagan ja Britannian pääministeri Margaret Thatcher olivat keskeisiä tekijöitä tässä prosessissa, sillä he omaksuivat 1980-luvulla Friedmanin ajatukset muun muassa sääntelyn purkamisesta, verotuksesta ja yksityistämisestä, joita myös useat muut valtiot siirtyivät myöhemmin seuraamaan.¹¹⁴

---

¹⁰⁹ Gilpin 2000, 114–115; Krugman 2009, 537–538.

¹¹⁰ Davies 2008.

¹¹¹ Begg et al. 2008, 270–272, 550.

¹¹² Valuuttajärjestelmä siirtyi paperirahakantaan vuonna 1971 Bretton Woods -järjestelmän purkautumisen myötä. Bretton Woods -järjestelmässä kulta oli rahajärjestelmän perusta ja Yhdysvallat sitoutui vaihtamaan dollarin kultaan. Muut valtiot sitoutuivat pitämään oman valuuttakurssinsa kiinteänä suhteessa dollariin. Dollari oli järjestelmän perusta ja itse järjestelmä oli käytännössä kiinteäkurssinen. 1960-luvun lopulla Yhdysvaltojen ulkomaankauppa oli alijäämäistä ja sen kultavaranto hupeni. Vuonna 1971 Yhdysvallat kieltäytyi vaihtamasta dollareita kullaksi ja kansainvälinen rahajärjestelmä siirtyi paperirahakantaan ja myöhemmin kelluviin valuuttakursseihin. (Ks. esim. Pekkarinen 2002, 277; Gilpin 2000, 57–60; Krugman 2009, 515–525.)

¹¹³ Krugman 2009, 515–522; Patomäki 2007, 59.

¹¹⁴ Carroll 2006, 53; Patomäki 2007, 60.

Ronald Reagan uskoi korkeiden verojen olevan heikon talouskasvun aiheuttaja. Talouden elvyttämiseksi Reagan otti presidenttikautensa alussa käyttöön talouden tuotantopuoleen keskittyvän ohjelmansa, joka rakentui liberaaleille periaatteille. Tuotantopuolen taloustiede perustuu oletukseen, jonka mukaan pitkän aikavälin talouskasvu riippuu yksityisen pääoman vapauttamisesta. Tuotantopuolen taloustieteilijät katsovat yksityisten tulojen verojen laskemisen vapauttavan yksityistä pääomaa ja lisäävän siten yksityisiä investointeja ja talouskasvua. Niin ikään he uskovat lisääntyneiden investointien tuottaman talouskasvun kasvattavan automaattisesti myös verotuloja ja korvaavan siten alkuperäiset tuloverojen leikkaukset.¹¹⁵

Margaret Thatcher puolestaan toteutti joukon liberaaleja uudistuksia, jotka olivat kohdennettuja veroleikkauksiin, valuuttakurssien kontrollien vapauttamiseen, sääntelyn purkamiseen ja kansallisten yritysten yksityistämiseen. Thatcher kannatti rajoittamatonta kilpailua ja uskoi Britannian kansainvälisen kilpailuedun olevan rahoitusalan palvelut. Ennen vuotta 1986 Lontoon finanssikeskus oli tiukan sääntelyn alainen, ja Thatcherin pääministeriyyden alaisuudessa keskus kävi läpi liberaalin muutoksen. Monet rahoitusalaan rajoittavista säännöistä poistettiin yhdellä kertaa 27.10.1986, ja nykyään tapahtuma tunnetaan nimellä Big Bang. Tämän seurauksena Lontoosta kasvoi nopeasti merkittävä finanssikeskus.¹¹⁶

Monet muut valtiot seurasivat talouspolitiikassaan pian Yhdysvaltojen ja Britannian esimerkkiä.¹¹⁷ Rahoitusjärjestelmän kansainvälinen sääntely ei kuitenkaan kehittynyt samaa tahtia kuin järjestelmä vapautui ja kansainvälistyi, eikä kansainvälistä valvontaa välttämättä edes haluttu edistää, sillä markkinoiden ajateltiin sääntelevän itse itseään. Rahoitusjärjestelmän vapautumisen seurauksena rahoitusmarkkinat ovat kasvaneet merkittävästi ja uusia rahoitusvälineitä on syntynyt runsaasti.¹¹⁸ Laajentuneet ja kansainvälistyneet rahoitusmarkkinat ovat myötävaikuttaneet myös vaikeammin hallittavan globaalin talouden kehittymiseen.¹¹⁹ Joseph Stiglitzin mukaan myös politiikka on joutunut tekemään tilaa rahoitusmarkkinoiden voimalle.¹²⁰

---

¹¹⁵ Steger 2010, 23–27.

¹¹⁶ Emt, 38–42.

¹¹⁷ Gills 2008, 514; Carroll 2006, 53.

¹¹⁸ Stiglitz 2003, XIV; Strange 1999, 109; Davies 2008, XXXVI, 3.

¹¹⁹ Ravenhill 2011, 3; Stiglitz 2003, XIV.

¹²⁰ Stiglitz 2003, XIV; Strange 1999, 109; Davies 2008, XXXVI, 3.

6.2. Tehokkaiden markkinoiden teoria ja sitä koskeva kritiikki

Tehokkaiden markkinoiden teoria on keskeinen mutta myös varsin kiistelty markkinoiden toimintaa selittävä oppi. Tehokkaiden markkinoiden teorian mukaan rahoitusmarkkinoiden keskeisimpiä tehtäviä ovat tiedon käsittely ja hinnanmuodostus sekä yritysten tuottavuuden ja kannattavuuden arvioiminen.¹²¹ Teorian mukaan markkinat koostuvat rationaalisista kauppiaista, jotka tietävät osakkeiden todellisen arvon, sekä väärin informoiduista melukauppiaista. Jos arvopaperit ovat alihinnoiteltuja, rationaaliset kauppiaat ostavat niitä niin kauan, että arvopapereiden hinta nousee niiden todellisen arvon tasolle. Jos arvopaperit ovat sen sijaan ylihinnoiteltuja, myyvät rationaaliset kauppiaat niitä tuomalla niiden hinnan alas todellisen arvon tasolle. Melukauppiaat puolestaan luovat mahdollisuuksia arbitraasiin, josta rationaaliset kauppiaat hyötyvät.¹²²

Tehokkaiden markkinoiden teorian mukaan rahoitusmarkkinat palkitsevat kauppiaat voitoilla heidän käydessä kauppaa yhtiöiden todellista arvoa vastaavilla osakkeilla ja rankaisevat tappioilla kauppiaiden käydessä kauppaa väärin arvioiduilla arvopaperihinnoilla. Tämän vuoksi puuttumista markkinoiden toimintaan, kuten finanssitransaktioveron käyttöönottoa, pidetään haitallisena tehokkaiden markkinoiden teorian näkökulmasta. Teoria pitää laajoja rahoitusmarkkinoita tehokkaina, sillä silloin yritysten tuottomahdollisuudet levittäytyvät osakkuuksien myötä laajalle, mikä pakottaa yritykset toimimaan tehokkaasti ja vaikeuttaa lisäksi niiden tappioiden piilottelua.¹²³

Monet tutkijat ovat arvostelleet tehokkaiden markkinoiden teorian käsityksiä. Esimerkiksi John Maynard Keynesin mukaan on epärealistista olettaa, että kauppiaat tietävät arvopapereiden todellisen arvon. Keynes kirjoitti jo 1950-luvulla, etteivät kauppiaat perusta arviotaan tulevista osakkeiden hinnoista vain sille, mitä he ajattelevat arvopapereiden todellisen arvon olevan, vaan pikemminkin sille, mitä he ajattelevat keskiarvoisen mielipiteen olevan keskiarvoisesta mielipiteestä.¹²⁴ Tästä johtuen arvopapereiden hintojen muutokset ovat seurausta suurelta osin kauppiaiden muodostaman suuren joukon mielenmuutoksista keskiarvoisen mielipiteen suhteen. Eräiden tutkijoiden mukaan tämä sijoittajien laumakäyttäytyminen aiheuttaa ajoittain äkillisiä ja

---

¹²¹ Pollin et al. 2003, 530.

¹²² Erturk 2006, 73; Patomäki 2007, 60.

¹²³ Pollin et al. 2003, 530.

¹²⁴ Keynes 1951, 187.

laajoja osakkeiden poismyyntejä, mikä johtaa puolestaan varallisuuden deflaatioon ja finanssikriiseihin.¹²⁵

Schäferin, Pollinin, Bakerin ja Schabergin mukaan rahoitusmarkkinat edistävät spekulatiivista kauppaa, joka vääristää hinnoittelua, voimavarojen kohdentamista ja investointeja sekä luo epätasapainoa rahoitusmarkkinoiden ja reaalitalouden välille ja johtaa makrotaloudelliseen epävakaisuuteen.¹²⁶ Ross Buckleyn mukaan rahoitusmarkkinoiden korkean intensiteetin kaupan¹²⁷ takia puolestaan vaihtokurssien sekä osakkeiden, hyödykkeiden ja raaka-aineiden hinnat muodostuvat virheellisiksi, vaikka hinnanmuodostus on markkinoiden tärkeimpiä tehtäviä. Hinnat irtautuvat talouden perusteista, koska algoritmisten kaupankäyntiohjelmien voimistaman nopean kaupan ruokkimat hintamuutokset kumuloituvat pitkän aikavälin trendeiksi ja hintavääristymiksi. Tästä seuraava todellisten hintojen ylittyminen tai alittuminen hyödyttää enemmän spekuloijia kuin pitkän aikavälin sijoittajia ja ruokkii siten korkean intensiteetin kaupankäyntiä entisestään. Buckley väittää rahoitusmarkkinoiden rohkaisevan tämän prosessin takia investoijien lisäksi myös yritysten johtajia lyhyen aikavälin ajatteluun pitkän aikavälin suunnittelun kustannuksella.¹²⁸

6.3. Rahoitusjärjestelmän sääntelyn perusteet ja Euroopan komission ehdotus neuvoston direktiiviksi finanssitransaktioverojärjestelmästä

Rahoitusjärjestelmän sääntely tarkoittaa rahoituslaitosten sekä -markkinoiden sääntelyn ja valvonnan prosessia.¹²⁹ Rahoitusmarkkinoiden kasvun ja niiden synnyttämän taloudellisen epävakauden ja kriisiherkkyyden seurauksena poliitikot, tutkijat ja muut toimijat ovat esittäneet erilaisia markkinoiden sääntelyehdotuksia. Tutkimuksessani kiinnostukseni kohdistuu näistä ehdotuksista finanssitransaktioveroon. Kartoitan seuraavassa rahoitusmarkkinoiden sääntelyn perusteita ja esittelen Euroopan komission ehdotuksen neuvoston direktiiviksi yhteisestä finanssitransaktioverojärjestelmästä.

---

¹²⁵ Buckley 2012, 100; Pollin et al. 2003, 532; Korkman 2012, 56–60.

¹²⁶ Schäfer 2012, 76–77; Pollin et al. 2003, 530.

¹²⁷ High-Frequency Trading.

¹²⁸ Buckley 2012, 100.

¹²⁹ Davies 2008, 10.

Rahoitusjärjestelmän ongelmien ja kriisien taustalla ovat Stiglitzin mukaan usein huonot lainauskäytännöt johtuivatpa ne sitten liialliseen riskinottoon rohkaisevista rakenteista, vilpillisestä toiminnasta tai perimmiltään hyvistä tarkoituspelistä. Stiglitzin mukaan vilpillistä toimintaa on vaikea näyttää toteen, jolloin on tärkeämpää keskittyä tutkimaan, mistä rahoituslaitosten liiallinen riskinotto johtuu ja kuinka se voitaisiin estää. Stiglitz väittää liiallisen riskinoton olevan seurausta rahoituslaitosten kantamien yksityisten ja yhteiskunnan kantamien yhteisten kustannusten välisestä ristiriidasta: rahoitusjärjestelmän pettäessä yhteiskunta kantaa sekä julkisin varoin toteutettavien pankkien pelastuspakettien että makrotaloudellisten häiriöiden kustannukset.¹³⁰

Yksityisten ja yhteiskunnallisten kustannusten välisen ristiriidan lievittämiseksi Stiglitz argumentoi hallitusten sääntelyn puolesta kahdella tapaa. Ensinnäkin huonoista lainauskäytännöistä johtuvien ja yhteiskuntaan kohdistuvien ulkoisvaikutusten takia hallituksen tehtävänä on tasata sääntelyn avulla yksityisiä ja yhteiskunnallisten kustannuksia. Toiseksi Stiglitz näkee hallituksen talletussuojaa tarjoavana vakuuttajana¹³¹, joka yrittää säännellä vakuutuksen ottajan käyttäytymistä vähentääkseen riskejään. Kaikki vakuutukset johtavat kuitenkin moraalikatoon, sillä vakuutuksen takia vakuutettu ei kannu riskinottonsa täysiä kustannuksia. Tämän johdosta vakuuttajan on oikeutettua pyrkiä sääntelemään vakuutetun käyttäytymistä. Stiglitzin mukaan rahoitusmarkkinoita sääntelevät hallitukset eivät tee sen enempää kuin mikä tahansa muukin vakuuttaja tekisi yrittäessään pienentää kohtaamaansa riskiä.¹³²

Stiglitz selittää sääntelyn perustuvan siihen lähtökohtaan, että toiminnan eri osapuolilla on erilaista tietoa ja erilaisia kannustimia. Sääntelijä on usein vähemmän informoitu toimija, mutta samalla sillä on kannustimia tasata edellä esitettyä yhteiskunnan ja yksityisten toimijoiden kantamien kustannusten eroa. Sääntelyn teoria on näin tavanomainen päämies-agentti-ongelma¹³³, koska sääntelijällä on vain epätäydellistä tietoa, eikä se voi kontrolloida rahoituslaitoksia kuin epäsuorasti. Sääntelijä päämiehenä yrittää säännellä rahoituslaitoksen eli

---

¹³⁰ Stiglitz 2003, 207–209.

¹³¹ Vaikka hallitus ei tarjoaisi suoranaista talletussuojaa, se voi kuitenkin joutua toimeenpanemaan pelastustoimenpiteitä erityisesti, jos konkurssiin ajautuu systeemisesti tärkeitä pankkeja tai useita pankkeja samanaikaisesti. (Stiglitz 2003, 207, 209; Korkman 2012, 58–60.)

¹³² Stiglitz 2003, 208; Korkman 2012, 58–60.

¹³³ Päämies-agentti-ongelmalla tarkoitetaan taloustieteessä tilannetta, jossa päämies palkkaa agentin toimimaan puolestaan epätäydellisen tai epäsymmetrisen tiedon vallitessa. (Stiglitz 2003, 209.)

agentin toimintaa saadakseen agentin menettelemään tavoitteidensa mukaisesti. Stiglitz huomauttaa erilaisilla sääntelymenetelmillä olevan kuitenkin hyötynsä ja haittansa. Jotkin valvontamekanismit voivat aiheuttaa kustannuksia vääristymien muodossa tai toimia muutoin epätäydellisesti. Esimerkiksi huonojen lainauskäytäntöjen ehkäisyyn tarkoitettu sääntely voi estää myös hyvää lainaustoimintaa.¹³⁴

Sääntely pitää sisällään suuren määrän mahdollisia erilaisia toimintoja kirjanpidon normeista pääomastandardeihin, sisäpiirin kaupankäynnin lainsäädäntöön ja rahanpesun torjuntaan sekä sijoittajien suojeluun.¹³⁵ Rahoituslaitosten vakavaraisuusstandardit eli pääoman sääntely on hallinnut usein keskustelua rahoitusjärjestelmän sääntelykeinoista. Joseph Stiglitz kuitenkin arvostelee pääomastandardeja markkinoiden sääntelykeinona ja pitää yksipuolisena lähestymistapaa, jossa hallitukset keskittyvät ainoastaan varmistamaan pääomastandardien noudattamisen vakaan rahoitusalan takaamiseksi.¹³⁶ Pääomastandardien hallitseva asema sääntelykeskustelussa kannusti minua tutkimaan kiistanalaista finanssitransaktioveroa markkinoiden sääntelykeinona.

Finanssitransaktiovero on herättänyt monipuolista keskustelua, mutta sen käyttöönotosta ei ole saavutettu kansainvälisellä tasolla yhteisymmärrystä. Finanssitransaktioveron tarkoituksena on asettaa rahoitusjärjestelmän liiketoimille yhdenmukainen vero, joka on suhteutettu liiketoimen suuruuteen. Se olisi siis luonteeltaan liikevaihtoveron kaltainen.¹³⁷ Veron toteutuksesta on olemassa useita eri malleja. Joidenkin mallien pääasiallisena pyrkimyksenä on kerätä varoja yleishyödyllisiin tarkoituksiin, mutta usein tuotto-odotusten rinnalla arvioidaan myös transaktioveron kykyä vakauttaa ja säännellä rahoitusmarkkinoita, vastata rahoituskriisien aiheuttamiin haasteisiin sekä tarjota hallituksille välineitä globaalin talouden vakaan toiminnan varmistamiseen.¹³⁸

Euroopan komissio perustelee yhteistä finanssitransaktioverojärjestelmää koskevassa direktiiviehdotuksessaan transaktioveroa kolmella pääasiallisella syyllä. Ensinnäkin komission tavoitteena on finanssitransaktioveron avulla välttää sisämarkkinoiden pirstaloituminen

---

¹³⁴ Stiglitz 2003, 210.

¹³⁵ Davies 2008, 10.

¹³⁶ Stiglitz 2003, 204–206.

¹³⁷ Cottarelli 2010, 4; Baker 2001, 91.

¹³⁸ Vella 2012, 94.

rahoitusalan palveluiden osalta tilanteessa, jossa kansalliset verolait lisääntyvät. Toiseksi komissio pyrkii varmistamaan, että rahoituslaitokset osallistuvat oikeudenmukaisella tavalla viimeisimmän finanssikriisin kustannusten maksamiseen, sillä komission mukaan rahoitusala vaikutti keskeisesti kriisin syntymiseen. Komissio perustelee veroa myös talouden eri toimijoiden verotuksen tasapuolistamisella, sillä suurin osa rahoitusalan palveluista on vapautettu arvonnlisäverosta. Kolmanneksi komissio haluaa finanssitransaktioveron avulla vähentää liiketoimintaa, joka ei paranna rahoitusmarkkinoiden tehokkuutta. Komission transaktioveroehdotus on tarkoitettu täydentämään muita Euroopan unionin rahoituspalvelualan sääntelyn uudistuksia, joiden tavoitteena on komission mukaan palauttaa rahoitusala reaalityalouden palvelukseen sekä varmistaa rahoituspalveluiden turvallisuus riskikäyttäytymistä ehkäisemällä.¹³⁹

Komission direktiiviehdotuksen mukaan Euroopan unionin jäsenvaltiot määräisivät veron prosentteina verotettavasta summasta. Vero kerättäisiin kaikilla rahoitusvälineillä suoritetuista transaktioista, joissa ainakin yhtenä osapuolena on Euroopan unionin alueella toimiva rahoituslaitos. Veron suuruus olisi osake- ja arvopaperikaupassa vähintään 0,1 prosenttia transaktion nimellisarvosta. Johdannaiskauppaan sovellettaisiin vähintään 0,01 prosentin veroa. Euroopan komission arvion mukaan transaktiovero voisi tuottaa vuosittain Euroopan unionin alueella 57 miljardia euroa¹⁴⁰ riippuen markkinoiden reaktioista veroon. Samalla transaktioveron arvioidaan voivan pienentää Euroopan unionin alueen bruttokansantuotetta 0,5 prosentilla^{141 142}.

---

¹³⁹ European Commission: Proposal for a Council Directive on a common system of financial transaction tax and amending Directive 2008/7/EC, 28.9.2011, 2–3.

¹⁴⁰ Vertauksena esimerkiksi Suomen valtion vuoden 2012 talousarvioesityksen mukaiset menot olivat 52,4 miljardia euroa. Euroopan komission arvioimat transaktioverolla kerättävät tulot olisivat siis suuremmat kuin Suomen valtion vuosittaiset menot. (Valtiovarainministeriö 2012, 17.)

¹⁴¹ Euroopan unionin bruttokansantuote oli vuonna 2010 12 268 miljardia euroa, josta 0,5 prosenttia on 62 miljardia euroa. Veron arvioitu vaikutus EU:n bruttokansantuotteen pienemiseen olisi siten suurempi kuin veron tuotto-odotukset. (Tietoa EU:n toiminnasta, Talous 2010.)

¹⁴² European Commission: Proposal for a Council Directive on a common system of financial transaction tax and amending Directive 2008/7/EC, 28.9.2011, 5, 11, 19–20.

7. TUTKIMUSMENETELMÄNÄ DISKURSSIANALYYSI

Tutkimusmenetelmäni on diskurssianalyysi, jonka avulla tarkastellaan kieltä ja siihen liittyviä merkityksiä, tarkoituksia ja rakenteita.¹⁴³ Tutkiessani valtioiden talouspolitiikkaa ja siihen sisältyviä intressejä valitsin tutkimusmenetelmäksi diskurssianalyysin, sillä oletan intressien ilmenevän valtionpäämiesten puheissa. Tässä luvussa käsittelen aluksi diskurssianalyysia menetelmänä talouspoliittisten puheaktien tutkimuksessa, minkä jälkeen pohdin diskurssianalyysin käyttöön liittyviä haasteita sekä menetelmää kohtaan osoitettua arvostelua.

7.1. Diskurssianalyysi talouspoliittisten puheaktien tutkimuksessa

Diskurssianalyysista on olemassa monenlaisia malleja, jotka voidaan yleispiirteisesti jaotella sosiaalisiin lähestymistapoihin sekä yksityiskohtaisiin tekstien analyysihin.¹⁴⁴ Käytän tutkimuksessani sosiaalista mallia tarkastellessani talouspoliittisia puheita enkä siis tartu kielen yksityiskohtiin. Ajattelen Norman Faircloughin määritelmän mukaisesti diskurssien muotoutuvan sosiaalisissa rakenteissa, ja tästä syystä on käsittääkseni olennaista tarkastella kieltä sosiaalisesta näkökulmasta.¹⁴⁵ Tutkimuksessa on tällöin tärkeää kiinnittää huomiota tutkimuksen kohteena olevien puheaktien ympäristöön. Esittelen aineiston käsittelyn yhteydessä tarkemmin tutkimusaineistoni kontekstia. Lisäksi pyrkimyksenäni on Arja Jokisen ajatuksia seuraten tarkastella tutkimuksessani kielen, merkitysten ja käsitysten välisiä suhteita enkä pyri määrittelemään analyysini avulla lopullista totuutta.¹⁴⁶

Norman Faircloughin mukaan diskurssi on sosiaalisen maailman ilmiö, jossa diskurssi ja sen ympärillä olevat rakenteet, kuten tieto, ideat, identiteetit ja tapahtumat, ovat vuorovaikutuksessa keskenään.¹⁴⁷ Teun van Dijk puolestaan määrittelee diskurssianalyysin sosiaalisen vuorovaikutuksen, kommunikoinnin, semioosin, ilmaisujen, merkitysten, tekojen, valtasuhteiden, hierarkioiden ja rakenteiden tutkimukseksi.¹⁴⁸ On haastavaa tarkastella tutkimuksessa näitä kaikkia samanaikaisesti, ja analyysissa huomioni kohdistuu edellä mainitun mukaisesti kielen, merkitysten ja käsitysten välisiin kytköksiin. Tutkin analyysissani Britannian pääministeri David

---

¹⁴³ Saaranen-Kauppinen 2006.

¹⁴⁴ Fairclough 2003, 3.

¹⁴⁵ Fairclough et al. 2011, 357

¹⁴⁶ Jokinen et al. 1993, 75–76.

¹⁴⁷ Fairclough et al. 2011, 357.

¹⁴⁸ Van Dijk 2011, 3–5.

Cameronin ja Ranskan presidentti François Hollanden puheiden diskurssien ja niiden sosiaalisiin rakenteisiin liittyviä merkityksiä. Kiinnostukseni kohdistuu erityisesti diskurssien ja merkitysten suhteeseen kansainvälisen poliittisen talouden koulukuntiin.

Diskurssianalyysiin sisältyy keskeisesti käsitys, jonka mukaan kielen avulla voidaan ilmaista väitteitä todellisuudesta, jotka saavat merkityksensä tietyssä ajassa ja paikassa.¹⁴⁹ Näin myös poliittiset toimijat voivat väittää tahtomiansa asioita todellisuudesta eri tilanteissa. Kieli ja sen sisältämät merkitykset ovat keskeisessä asemassa poliitikkojen toteuttaessa talouspolitiikkaa, sillä kieli on poliitikoille työväline politiikan teossa. Poliitikassa kielellä ja sen avulla annettavilla merkityksillä saattaa olla huomattavia yhteiskunnallisia vaikutuksia, ja kielen kautta voidaan muokata ihmisten käsityksiä maailmasta. Poliitikkojen puheiden tavat perustella ja oikeuttaa väitteitä voivat vakiinnuttaa ihmisten käsityksiä tai toisaalta mahdollistaa niiden muuttamisen.¹⁵⁰ Yhteiskunnassa on useita käsityksiä muokkaamaan pyrkiviä intressiryhmiä, mutta tutkimuskohteeni poliittisen luonteen takia juuri poliittiset toimijat ovat tärkeitä merkitysten määrittäjiä tutkimuksessani.

Tutkimani Britannian ja Ranskan valtionpäämiesten puheaktit ovat osa edellä mainittua politiikan tekoa, jolla voi olla yhteiskunnallisia vaikutuksia. Puheiden ja tekstien avulla David Cameron ja François Hollande esittävät Britannian ja Ranskan poliittisen johdon keskuudessa hallitsevien näkemysten ja intressien mukaisia väitteitä todellisuudesta ja muokkaavat siten samalla todellisuutta koostavia merkityksiä. Nämä verbaaliset väitteet ja merkitykset toimivat Britannian ja Ranskan politiikan ja päätösten legitimointi- ja rationalisointivälineinä, ja voin diskurssianalyysin avulla tarkastella, millaisena David Cameron ja François Hollande näkevät todellisuuden, miten he pyrkivät sitä muuttamaan ja kuinka he oikeuttavat nämä pyrkimyksensä. Tarkemmin sanoen voin näin selvittää, millaisia intressejä Britannian ja Ranskan talouspolitiikka sisältää finanssitransaktioveroa ja kapitalismia koskien ja kuinka ne pyrkivät muokkaamaan niitä sekä Eurooppa-suhteitaan.

Diskurssitutkimuksessa mielenkiinnon kohteeksi nousevat usein lisäksi ideologiset järjestelmät.¹⁵¹ Norman Fairclough näkee ideologiat maailmankatsomusten edustajina, jotka

---

¹⁴⁹ Suoninen 1999, 18.

¹⁵⁰ Jokinen et al. 1993, 189.

¹⁵¹ Emt, 75–76.

voivat perustaa, ylläpitää ja muuttaa sosiaalisia suhteita.¹⁵² Britannian ja Ranskan talouspolitiikka heijastelee valtaapitävien poliittisten puolueiden ideologioita ja ideoita. Näiden ideologioiden ja ideoiden avulla Britannia ja Ranska voivat pyrkiä esimerkiksi muokkaamaan kansainvälistä poliittista agendaa, oikeuttamaan tiettyjä näkemyksiä tai saavuttamaan yhteisymmärryksen kansainvälisissä neuvotteluissa¹⁵³. Analyysissani tarkastelen, millaisia ideologioita, ideoita ja tavoitteita David Cameronin ja François Hollanden talouspoliittisten puheaktien intressit heijastelevat.

Faircloughin mukaan diskurssit voivat toisaalta myös vaikuttaa yhteiskunnassa esiintyviin ideologioihin sekä valtasuhteisiin diskurssien luomien käsitysten, rakenteiden ja asemien kautta.¹⁵⁴ Diskurssianalyysin avulla voidaankin tarkastella sitä, kuinka yhtäältä diskurssit vaikuttavat uskomuksiin ja tietoon sekä miten toisaalta ideologiat muokkaavat diskursseja.¹⁵⁵ Kiinnitän diskurssianalyysissani pääasiassa huomiota uusliberalismin ideologisiin vaikutuksiin ja sen mahdollisiin muutoksiin, koska uusliberalismi on ollut viime vuosikymmeninä merkittävässä roolissa kansainvälisessä poliittisessa taloudessa. Tarkastelen, ilmeneekö uusliberalismi Britannian ja Ranskan talouspolitiikassa ja millaisia muutoksia niiden valtionpäämiehet mahdollisesti tavoittelevat uusliberalismia koskien.

7.2. Diskurssianalyysin käytön haasteet

Norman Faircloughin mukaan tekstianalyysi on aina valikoivaa, sillä tutkimuksessa läsnäolevat intressit johdattavat kysymään teksteiltä tiettyjä kysymyksiä muiden mahdollisten kysymysten sijaan. Täysin objektiivista tekstianalyysia ei ole näin ollen olemassakaan. Ainostaan tekstin sisältöä kuvaileva analyysi voi välttyä tutkijan subjektiivisuudelta.¹⁵⁶ Fairclough jatkaa, ettei diskurssianalyysi ole kuitenkaan menetelmänä epätieteellinen, sillä tarkan ja systemaattisen analysoinnin standardit koskevat myös diskurssianalyysia.¹⁵⁷ Voidaan kuitenkin pohtia, mitä diskurssianalyysilla on tarjota tieteelliselle tutkimukselle oletettaessa, ettei se ole menetelmänä objektiivinen ja ettei mikään tekstianalyysi voi kertoa tekstistä kaikkea, koska aukotonta

---

¹⁵² Fairclough 2003, 9.

¹⁵³ Ravenhill 2011, 24.

¹⁵⁴ Fairclough et al. 2011, 358; Fairclough 2003, 9.

¹⁵⁵ Fairclough 2003, 9.

¹⁵⁶ Emt, 14.

¹⁵⁷ Fairclough et al. 2011, 358.

tekstianalyysia ei ole olemassa. Vastaus löytyy luultavasti erilaisten tutkimuskohteiden vaatimista erilaisista tutkimusmenetelmistä.

Mikäli tutkimuskohteena on yhteiskunta, ihminen ajattelevana olentona tai jopa tutkija itse, tutkimusmenetelmän ihanteeksi ei useinkaan voida asettaa luonnontieteiden mukaista objektiivista tutkimusta. Yhteiskunnallisen tiedon on vaikeaa olla tutkijasta eli subjektista riippumatonta, sillä yhteiskunnallinen tieto on yhteydessä elämään, ihmiseen ja arvoihin sekä siten myös subjektiin.¹⁵⁸ Luonnontieteiden objektiivisuusihannetta ei siis voida asettaa yhteiskuntatieteiden lähtökohdaksi tutkimuskohteiden erilaisuuden vuoksi. Yhteiskuntatieteitä kuitenkin tarvitaan, jotta myös yhteiskunnallisia tutkimuskohteita kyetään tarkastelemaan niiden luonteen vaatimalla tavalla. Vaikkei luonnontieteiden objektiivisuusihannetta monella yhteiskuntatieteellisellä menetelmällä täytetä, ei se tee tyhjäksi yhteiskuntatieteellistä tutkimusta, jos tutkimuksen kulku ja tulokset raportoidaan täsmällisesti, rehellisesti ja avoimesti.

Yhteiskuntateoreetikko Jürgen Habermasin mielestä tutkimuksen arvovapauden edellytys katkaisee yhteyden teorian ja käytännön elämän väliltä, vaikka kyseinen yhteys on tieteen kehittymisen kannalta välttämätön.¹⁵⁹ Habermas selittää tutkimuksen sekä tutkijan tiedon intressien olevan väistämättä yhteydessä toisiinsa. Tutkijan tiedon intressit johdattavat tutkimuksen tekoa sekä vaikuttavat tutkimuksen myötä muodostuvaan tietoon. Tästä syystä Habermasin mukaan tutkijan on tärkeää tunnistaa tutkimuksen taustalla olevat intressit. Tunnistaminen tuo esiin tutkimuksen subjektin ja objektin välisen yhteyden sekä paljastaa tämän suhteen tutkijalle sekä yleisölle muttei kuitenkaan vapauta tutkimusta tutkijan subjektiivisuuden vaikutukselta.¹⁶⁰ Intressien tiedostaminen edistää kuitenkin nähdäkseni intersubjektiivisuutta. Näin myös diskurssianalyysissa korostuu tutkijan vastuu omien intressien ja motiivien tiedostamisessa sekä paljastamisessa. Diskurssianalyysia käytettäessä on tärkeää tuoda esiin tutkimuksen aikana tutkijan intressit ja motiivit, jotta tiedeyhteisö voi arvioida tutkimuksen tieteellistä täsmällisyyttä.

Intressieni esiintuomiseksi arvioin seuraavassa tutkimukseni lähtökohtia. Tavoitteenani on tutkimukseni kautta ymmärtää yhteiskuntien talouspoliittisia kysymyksiä ja haasteita sekä

---

¹⁵⁸ Habermas 1971, 124.

¹⁵⁹ Ibid.

¹⁶⁰ Habermas 1976, 134–138.

politiikan ja talouden suhdetta paremmin. Lisäksi tahdon tarkastella, millaisia muutoksia Britannia ja Ranska tavoittelevat talouspolitiikkansa kautta. Tavoitteenani on myös ymmärtää finanssitransaktioveron, kapitalismin, realismin, uusliberalismin ja marxismin merkitystä paremmin sekä tutkia, kuinka Britannian ja Ranskan valtionpäämiehet pyrkivät muokkaamaan kapitalismia ja uusliberalismia. En asetu tutkimuksessani finanssitransaktioveron kannalle tai sitä vastaan tai pyri arvioimaan, tulisiko se ottaa käyttöön. Sen sijaan tarkastelen, kuinka Britannia ja Ranska perustelevat veron kannatuksen tai vastustuksen.

Politiikan ja talouden suhdetta pohdittaessa lähtökohtanani on Sixten Korkmanin näkemys, jonka mukaan politiikka ja talous pikemminkin täydentävät toisiaan kuin ovat toistensa vaihtoehtoja. Nähdäkseni niin poliittisilla kuin taloudellisilla toimijoilla on omat vahvuutensa ja heikkoutensa, ja niiden on myös mahdollista kompensoida yhteiskunnassa toistensa puutteita. Edelleen Sixten Korkmanin näkemyksiä seuraillen katson, että markkinatalous voi varmistaa tuotannon ja vaihdannan toimivuuden. Monet muut tuotantotavat eivät ole kyenneet lisäämään yhteiskuntien hyvinvointia samalla tavalla kuin markkinatalous. Esimerkiksi valtiojohtoinen tuotanto johtaa helposti tuotanto- tai hintatason vääristymiin. Yksityiset yritykset tuottavat puolestaan markkinataloudessa ihmisten tarvitsemia tavaroita sekä palveluita usein optimaalisesti ja edistävät siten yhteiskuntien hyvinvointia.¹⁶¹

Näiden tehtävien ohella markkinatalous ei kuitenkaan kykene huolehtimaan taloudellisen toiminnan tuloksena syntyneen tulonjaon oikeudenmukaisuudesta, mikä lankeaakin politiikan arvioitavaksi.¹⁶² Tästä politiikan roolista johtuen katson valtion olevan keskeinen talouden toimintaa määrittävä tekijä kansainvälisen poliittisen talouden realismin teoreettisten oletusten mukaisesti. Taloudelliset voimat muokkaavat valtioiden toimintaympäristöä, mutta poliittiset toimijat toteuttavat politiikkaa ohjatakseen taloutta intressiensä kannalta suotuisaan suuntaan. Valtio voi halutessaan käyttää valtaa vaikuttaakseen tulonjakoon sekä asettaakseen säännöt, joiden puitteissa taloudelliset tekijät toimivat. Nähdäkseni valtio voi sääntelyn ja varojen allokoinnin avulla ohjata tulonjakoa kohtuullisessa määrin tasapuolisemmaksi sekä taloudellista toimintaa yhteiskunnallisesti kestäväään suuntaan. Katson, että kohtuullinen varojen uudelleenallokointi on välttämätöntä myös yhteiskuntarauhan säilymisen kannalta. Valtion valta voi toisaalta kasvaa ongelmallisen laajaksi sekä rajoittaa yksityisten toimintaa liiallisesti.

---

¹⁶¹ Korkman 2012, 36, 40–46.

¹⁶² Emt, 45

8. KOHTI AINEISTON ANALYYSIA

8.1. Aineisto

Tässä luvussa esittelen tarkemmin tutkimusaineistoni sekä sen esiintymisympäristön ennen analyysiin siirtymistä. Aineistoni koostuu julkisista teksteistä sekä puheista, ja olen kerännyt materiaalin pääasiassa virallisilta verkkosivuilta ja vapaasti saatavissa olevista dokumenteista sekä videoiduista puheista. Aineistoni on näin tyypiltään luonnollinen aineisto, jonka keräämisestä tutkimuskohde ei ole häiriintynyt.¹⁶³

Aineistoni koostuu kahden eurooppalaisen valtionpäämiehen, Britannian pääministeri David Cameronin ja Ranskan presidentti François Hollanden, puheista ja kannanotoista finanssitransaktioveroa ja kapitalismia koskien. Finanssitransaktioveron teema toimii tutkimuksessani aineistoa rajaavana välineenä: sen avulla rajaan tutkimani puheaktit muusta talouspoliittisesta materiaalista. Se auttaa minua myös poimimaan tekstimassasta kapitalismia käsitteleviä puheakteja, sillä finanssitransaktioveroon liittyy usein kapitalismia koskevia käsityksiä ja merkityksiä. Hyödynnän aineiston analyysissa intertekstuaalisuutta, jolloin voin tarkastella tekstejä, joissa ei suoraan puhuta kapitalismista, vaan viitataan siihen finanssitransaktioveron kautta.

Tutkimusaineistoni on englannin- ja ranskankielistä. Pitäydyn pääasiassa Britannian pääministerin ja Ranskan presidentin kanslian virallisten Internet-sivujen sekä kansainvälisten järjestöjen tuottamassa ja julkaisemassa materiaalissa. Primaariaineistoni kautta en kykene selvittämään, millaista talouspolitiikkaa Britannia ja Ranska todellisuudessa toteuttavat. Voin vain tarkastella David Cameronin ja François Hollanden esittämiä väitteitä talouspolitiikastaan, ja juuri tämä onkin tutkimukseni kannalta tärkeää. En pyri tutkimuksessani selvittämään, vastaavatko valtionpäämiesten puheaktit todellisuutta vai eivät, vaan minulle on oleellisempaa tarkastella, millaista todellisuutta Britannian ja Ranskan valtionpäämiehet pyrkivät puheidensa kautta rakentamaan. Primaariaineistossani ei ole myöskään mukana arvostelijoiden näkemyksiä Britannian ja Ranskan talouspolitiikkaa koskien.

---

¹⁶³ Alasuutari 1999, 84.

Tutkimuskohteikseni valikoituivat Britannia ja Ranska useista eri syistä. Vietin vuoden 2011–2012 Ranskassa vaihto-opintojen parissa sekä työharjoittelussa, ja ranskalainen politiikka tuli siten tutuksi. Keväällä 2012 Ranskassa pidettiin sekä presidentin- että parlamenttivaalit, joissa talouspoliittiset aiheet olivat keskeisessä roolissa. Opiskelin vaihto-opintojeni aikana kansainvälistä poliittista taloutta ja muutamat luennoitsijat tulivat Britannia, ja kiinnostuin tuolloin myös Britannian talouspolitiikasta. Britannian ja Ranskan talouspolitiikan tarkasteleminen on kiinnostavaa jo yksinään niiden keskinäisen suhteen takia, mutta Euroopan unioni on tässä suhteessa kolmas merkittävä politiikkaan vaikuttava osapuoli. Sekä Britannia että Ranska voivat pyrkiä vaikuttamaan Euroopan unionin poliittiseen agendaan. Aineistossani onkin jonkin verran Euroopan unionin kontekstista kerättyä materiaalia. Tutkimukseni rajautuu eurooppalaisiin valtioihin, sillä transaktioveron käyttöönotosta on keskusteltu viime vuosina enemmän Euroopassa kuin muissa maanosissa. Kohdennan tutkimukseni Euroopan unionin sisällä kahteen suureen jäsenvaltioon, sillä lakialoitteiden eteneminen unionissa ja Ranskan osalta myös euroryhmässä vaatii usein käytännössä näiden maiden hyväksynnän tai poliittisia neuvotteluja ja vaihtokauppoja.

Tarkasteluajankohtani rajoittuu tammikuusta 2012 joulukuuhun 2012, jolloin transaktioveroa koskevaa keskustelua käytiin runsaasti niin Ranskassa kuin Britannia,ssakin. Tähän keskustelupiikkiin on pääasiassa kolme syytä: ensinnäkin vuonna 2008 alkaneen talouskriisin esiin nostamiin rahoitusmarkkinoiden ongelmiin etsittiin ratkaisuja niin eurooppalaisella kuin kansainvälisellä tasolla, toiseksi Ranskan kansalliskokous hyväksyi 29.2.2012 lain finanssitransaktioveron yksipuolisesta käyttöönotosta Ranskassa 1.8.2012 lähtien, ja kolmanneksi lokakuussa 2012 11 Euroopan unionin jäsenmaata päättivät Ranskan ja Saksan johdolla tutkia tarkemmin tiivistetyn yhteistyön puitteissa mahdollisuutta ottaa käyttöön transaktiovero Euroopan komission yhteistä finanssitransaktioverojärjestelmää koskevan direktiiviehdotuksen pohjalta.

Ranskan kansalliskokouksen päätös transaktioveron yksipuolisesta käyttöönotosta herätti Ranskassa vilkasta poliittista keskustelua, ja myös presidentinvaalikampanjaa kevään 2012 aikana käynyt sosialistipuolueen ehdokas François Hollande otti aiheeseen kantaa useaan otteeseen niin presidentiksi valintaansa ennen kuin sen jälkeenkin. Vaalikampanjansa aikana ja toukokuussa 2012 alkaneen presidenttikautensa alussa Hollande käsitteli puheissaan usein niin

ikään kapitalismia talouskysymysten ollessa keskeisellä sijalla ranskalaisessa poliittisessa keskustelussa vuonna 2012. François Hollanden osalta aineistoni koostuu seuraavista puheista ja kannanotoista:

- Presidentinvaalikampanjan avauspuhe Bourgetissa 22.1.2012
- Presidentinvaalikampanjapuhe Toulonissa 24.1.2012
- Presidentinvaalikampanjapuhe Pariisissa 26.1.2012
- Libération-sanomalehdessä julkaistu kirje finanssitransaktioverosta 27.2.2012
- Presidentinvaalikampanjapuhe Nizzassa 28.3.2012
- G20-ryhmän Los Gabosin huippukokouksen lehdistökonferenssi 19.6.2012
- YK:n kestävän kehityksen Rio+20-kokouksen lehdistökonferenssi 20.6.2012
- Eurooppa-neuvoston jälkeinen lehdistökonferenssi 28.6.2012
- Hollanden haastattelu Ranskan kansallispäivänä 14.7.2012
- Eurooppa-neuvoston jälkeinen lehdistökonferenssi 14.12.2012
- Hollanden uudenvuodenpuhe 31.12.2012

François Hollanden osalta tarkastelen yhteensä 11 puhetta tai tekstiä, joiden pituus vaihtelee lyhyistä lausunnoista pidempiin poliittisiin linjapuheisiin. Neljä François Hollanden puhetta on esitetty ja yksi lehtikirjoitus on ilmestynyt presidentinvaalikampanjan aikana. Kaksi puheista on pidetty Eurooppa-neuvoston jälkeen ja kaksi puhetta on esitetty muussa multilateraalissa kansanvälispoliittisessa yhteydessä. Kaksi muuta presidentinvaalien jälkeistä puhetta on pidetty sisäpoliittisessa yhteydessä. Aineisto on monipuolista ja toisaalta myös yhteneväinen David Cameronin puheita koskevan aineiston kanssa Hollanden presidentinvaalikampanjaa lukuun ottamatta.

Erityisesti Ranskan ja Saksan poliittiset pyrkimykset ottaa finanssitransaktiovero käyttöön Euroopan unionin alueella sekä Euroopan komission transaktioveroehdotus toimivat luultavasti virikkeenä Britannian osallistumiselle keskusteluun eurooppalaisesta finanssitransaktioverosta vuonna 2012. Osittain myös talouskriisin herättäminen keskustelujen takia konservatiivipuoluetta edustava pääministeri David Cameron on esitellyt ja linjannut Britannian kantoja lisäksi kapitalismiin liittyen. David Cameronin osalta aineistoni koostuu seuraavista puheista ja kannanotoista:

- Pääministerin haastattelu Britannian yleisradioyhtiö BBC:llä 8.1.2012
- Pääministerin puhe New Zealand -talossa Lontoossa 19.1.2012
- Puhe maailman talousfoorumin vuosittaisessa kokouksessa Davosissa 26.1.2012
- Eurooppa-neuvoston jälkeinen lehdistökonferenssi 31.1.2012
- Eurooppa-neuvoston jälkeinen lehdistökonferenssi 24.5.2012
- G20-ryhmän Los Gabosin huippukokouksen lehdistökonferenssi 19.6.2012
- Eurooppa-neuvoston jälkeinen lehdistökonferenssi 29.6.2012
- Eurooppa-neuvoston jälkeinen lehdistökonferenssi 2.7.2012
- Hollanden Britannian valtiovierailun yhteydessä pidetty lehdistökonferenssi David Cameronin kanssa 10.7.2012
- Eurooppa-neuvoston jälkeinen lehdistökonferenssi 14.12.2012

David Cameronin osalta tarkastelen kymmentä puhetta tai tekstiä, jotka ovat pituudeltaan vaihtelevia Hollanden puheiden tapaan. Kolme Cameronin puhetta on esitetty sisäpoliittisessa yhteydessä, viisi puheista on pidetty Eurooppa-neuvoston jälkeen ja kolme puheista on esitetty muussa kansainvälispoliittisessa tilanteessa, joista yksi on bilateraali. Cameronin puheiden ympäristö ja luonne ovat yhteneväisiä Hollanden puheiden kanssa. Cameron ja Hollande ovat esittäneet kaksi puhetta yhteisten Eurooppa-neuvoston kokousten jälkeen, ja he pitivät molemmat lehdistökonferenssin G20-ryhmän Los Gabosin huippukokouksessa. Lisäksi molemmilta on aineistossa mukana yksi puhe, jonka julkaisemisessa on käytetty ensisijaisena kanavana kansallista viestintä ja molemmilta on myös puheita, jotka ovat kohdennettuja oman puolueen jäsenille tai esitettyjä sisäpoliittisessa yhteydessä. Edelleen aineistossa on mukana yksi David Cameronin ja François Hollanden bilateraali lehdistökonferenssi.

8.2. Analyysin ohjaus ja toteutus

Tutkimuskysymykseni on, *millaisia intressejä Britannian ja Ranskan valtionpäämiesten finanssitransaktioveroa ja kapitalismia koskevat puheet ja tekstit sisältävät ja millainen intressien suhde on kansainvälisen poliittisen talouden koulukuntiin*. Tutkin näin, mitä intressit kertovat talouden ja politiikan keskinäisestä suhteesta Britanniassa ja Ranskassa. Samalla pyrin selvittämään, millaisia muutoksia Britannia ja Ranska tavoittelevat talouspolitiikkansa kautta

kansallisesti sekä Euroopan unionissa. Lopulta pyrin tarkastelemaan, mitä Britannian ja Ranskan talouspoliittiset intressit merkitsevät kansainvälisen poliittisen talouden koulukuntien näkökulmasta.

Erittelen ja tulkitSEN aineistoa pääasiallista tutkimuskysymystäni tukevien apukysymyksien avulla. Seuraavassa kysymyksiä, joita esitän aineistolleni analyysissä:

- Kuinka Britannian ja Ranskan valtionpäämiehet perustelevat finanssitransaktioveron kannatuksen tai vastustuksen?
- Kuinka Britannian ja Ranskan valtionpäämiehet pyrkivät muokkaamaan kapitalismia?
- Millaisia talouspoliittisia muutoksia Britannian ja Ranskan valtionpäämiehet tavoittelevat kansallisesti ja Euroopan unionissa?
- Mitä Britannian ja Ranskan talouspoliittiset intressit merkitsevät kansainvälisen poliittisen talouden koulukuntien näkökulmasta?

Aineiston analyysi etenee jokaisessa luvussa kronologisesti.

9. AINEISTON ANALYYSI: DAVID CAMERON

David Cameron on toiminut Britannian pääministerinä vuodesta 2010 alkaen. Analyysini ensimmäisessä osassa tarkastelen Cameronin käsityksiä finanssitransaktioveroa koskien. Tämän jälkeen selvitän, millaisia muutoksia Cameron tavoittelee kapitalismiin ja Eurooppa-suhteisiin liittyen.

9.1. Työllisyyttä, talouskasvua, kilpailukykyä ja rahoitusala uhkaava finanssitransaktiovero

Vuonna 2011 finanssitransaktioveroa suunniteltiin toimeenpantavaksi koko Euroopan unionin alueella, jolloin se olisi vaatinut unionin kaikkien jäsenmaiden hyväksynnän veroasioiden kuullessa EU:ssa yksimielisen päätöksentekomenettelyn piiriin. 8.1.2012 David Cameron vieraili toimittaja Andrew Marrin haastateltavana Britannian yleisradioyhtiö BBC:llä. Juuri ennen BBC:n haastattelua Ranskan valtiovarainministeri François Baroin oli ilmoittanut Ranskan toimeenpanevan finanssitransaktioveron yksipuolisesti vuoden 2012 loppuun mennessä ja pyrkivän edistämään edelleen veron käyttöönottoa myös eurooppalaisella tasolla. Talouskysymyksiin painottuneessa haastattelussa David Cameron vastasi myös Marrin finanssitransaktioveroa koskeviin kysymyksiin.¹⁶⁴

Andrew Marrin tiedustellessa Cameronin kantaa eurooppalaiseen finanssitransaktioveroon Cameron korosti ensimmäiseksi vastauksessaan veroasioiden kuuluvan Euroopan unionin neuvostossa yksimielisen päätöksentekomenettelyn soveltamisalaan ja muistutti siten, että kaikkien unionin jäsenmaiden hyväksyntä vaaditaan verotusta koskevissa päätöksissä. Cameron kuitenkin jatkoi vastaustaan todeten, että EU:n jäsenvaltioilla on vapaus ehdottaa ideoita erilaisia veroja varten. Ideaa uudesta Euroopan laajuisesta finanssitransaktioverosta Cameron ei pitänyt järkevänä ja sanoi siksi estävänsä sen yksimielisen päätöksentekomenettelyn avulla. Cameronin mielestä ainoastaan Euroopassa toimeenpantu transaktiovero aiheuttaisi Euroopalle työpaikkojen menetyksiä, koska monet rahoitusalan instituutiot ja toiminnot siirtyisivät muille alueille veron seurauksena. Cameron uskoi lisäksi veron vähentävän verotuloja rahoituslaitosten paetessa

---

¹⁶⁴ David Cameron 8.1.2012.

verovapaille hallintoalueille ja piti tärkeämpänä rahoitusalan työllisyyden tukemista kuin finanssitransaktioveroa.¹⁶⁵

Cameron näki siis rahoitustransaktioiden Euroopan laajuisella verotuksella olevan haitallisia yhteiskunnallisia vaikutuksia. Cameronin näkökulma eroaa verotulojen suhteen Euroopan komission esittämästä, sillä komission arvion mukaan vero kasvattaisi verotuloja¹⁶⁶. Cameron totesi BBC:n haastattelussa myös, että jollei koko maailma päättä ottaa veroa käyttöön samanaikaisesti, niin myöskään Britannia ei aio edetä asiassa. Cameron kertoi Ranskan olevan kuitenkin halutessaan vapaa toimeenpanemaan transaktioveron omassa maassaan. Kansallisen itsemääräämisoikeuden mukaisesti Cameron piti oikeutettuna, että Ranska toimeenpanee transaktioveron yksipuolisesti ja että Britannia pidättäytyy sen käyttöönotosta.¹⁶⁷ Cameron puolsi haastattelussa rahoitusmarkkinoiden kansallisia verokäytäntöjä eikä kannattanut eurooppalaisia alueellisia yhteistyöjärjestelyjä rahoitusmarkkinoiden verottamiseksi. Britannian intresseissä on pikemminkin rahoitusmarkkinoiden kilpailukyvyn ja toimintojen säilyttäminen Britanniassa kuin eurooppalaisen yhteistyön tiivistäminen.

Muille eurooppalaisille johtajille Cameron halusi haastattelussa lisäksi viestittää, että he voivat tehdä samoin kuin Britannia ja toimeenpanna pankki- sekä leimaveron. Cameron korosti Britannian rahoituspalvelumarkkinoiden olevan yhdet kilpailukykyisimmistä ja menestyneimmistä markkinoista, vaikka Britannialla on käytössään osakekaupan leimavero ja kannusti muita valtioita brittiläisen veromallin käyttöönottoon. Cameron piti Britannian omia rahoitusmarkkinoiden verotuskäytäntöjä mielekkäämpinä, sillä ne ovat säilyttäneet Britannian rahoitusmarkkinoiden kilpailukyvyn, eikä Cameron siis vastustanut yleisesti kaikkea rahoitusalan verotusta.¹⁶⁸ Mikäli muut valtiot siirtyisivät seuraamaan Britannian veromalleja, saisi Britannia verokäytäntöjä koskevia ideoitaan läpi myös kansainvälisellä agendalla.

Puhuessaan muutamaa viikkoa myöhemmin 26.1.2012 maailman talousfoorumin vuosittaisessa kokouksessa Davosissa Sveitsissä Cameron otti jälleen kantaa finanssitransaktioveroon. Cameron korosti talousfoorumissa olevan oikein, että rahoitusala maksaa osuutensa yhteiskunnan

---

¹⁶⁵ David Cameron 8.1.2012.

¹⁶⁶ European Commission: Proposal for a Council Directive on a common system of financial transaction tax and amending Directive 2008/7/EC, {SEC(2011) 1102}, {SEC(2011) 1103}, 28.9.2011, 11.

¹⁶⁷ David Cameron 8.1.2012.

¹⁶⁸ Ibid.

kantamista kustannuksista ja kertoi Britannian varmistavan tämän pankkiveron ja osakkeiden leimaveron avulla. Lisäksi Cameron ehdotti jälleen, että myös muut valtiot ottaisivat pankki- tai leimaveron käyttöön. Euroopan komission finanssitransaktioveroehdotuksesta Cameron totesi, että on hulluutta edes harkita sitä aikana, jolloin taistellaan talouskasvun puolesta. Cameron muistutti, että komission alkuperäisen analyysin mukaan finanssitransaktiovero voisi pienentää unionin bruttokansantuotetta 200 miljardilla eurolla sekä pakottaa 90 prosenttia tietyistä markkinoista siirtymään pois Euroopan unionin alueelta, ja sen myötä voisi kadota 500 000 työpaikkaa.¹⁶⁹

Cameron tahtoi rahoitusmarkkinoiden osallistuvan yhteiskunnan kantamien kustannusten kattamiseen ja kertoi Britannian ottavan kansallisesti käyttöön tarvittavat keinot tämän varmistamiseksi. Cameron käsitti siis rahoitusalan kontribuoinnin oikeudenmukaiseksi, muttei pitänyt transaktioveroa sopivana välineenä sen toteuttamiseksi. Finanssitransaktioveron sopimattomuutta Cameron perusteli maailman talousfoorumin kokouksessa eurooppalaisen työllisyyden turvaamisen ohella talouskasvuun liittyvin näkökohdin. Britannialle on tärkeämpää säilyttää rahoitusalan työllisyys ja markkinoiden toimintakyky sekä turvata talouskasvu kuin säännellä markkinoita transaktioveron avulla. Cameron halusi näistä syistä välttää Euroopan unionin intervention rahoitusmarkkinoille.

Muutama päivä maailman talousfoorumin konferenssin jälkeen Cameron kertoi Eurooppa-neuvoston lehdistökonferenssissa 31.1.2012, että brittiläisen rahoitusalan laajuuden ja vahvuuden takia Britannia on ollut selkeä transaktioveroa koskevasta kannastaan. Hän totesi olevan erikoista, jopa hullua, jos muut maat haluavat toimeenpanna transaktioveron. Transaktiovero vaikuttaa Cameronista kummalliselta aikana, jolloin taistellaan työpaikkojen ja kasvun puolesta, sillä Euroopan komission alkuperäisen arvion mukaan finanssitransaktioveron myötä voitaisiin menettää satojatuhansia työpaikkoja. Cameron viittasi myös Ranskan aikeisiin ottaa transaktiovero käyttöön yksipuolisesti syksyllä 2012 ja ilmoitti Britannian pitävän ovea auki ranskalaisille rahoituslaitoksille Ranskan ja Britannian keskinäisen terveen kilpailun hengessä, jos Ranska päättää toimeenpanna transaktioveron. Britannia olisi valmis vastaanottamaan useita ranskalaisia pankkeja ja liiketoimintoja sekä laajentamaan sitä varten talouttansa rahoitusosalalla.¹⁷⁰

---

¹⁶⁹ David Cameron 26.1.2012.

¹⁷⁰ David Cameron 31.1.2012.

Cameron kertoi lehdistökonferenssissa sanoneensa muille eurooppalaisille johtajille, että on olemassa toisenlaisia keinoja verottaa rahoituspalveluita sen varmistamiseksi, että ne tuovat oikeudenmukaisen panoksen yhteiskunnan kustannusten kattamiseen. Cameron ehdotti jälleen, että muut valtiot voisivat ottaa käyttöön Britannian mallin mukaisesti osakkeiden leimaveron tai pankkiveron. Finanssitransaktiovero puolestaan ajaa Cameronin mukaan transaktiot verovapaille alueille, jollei sitä toimeenpanna kaikkialla maailmassa samaan aikaan. Cameronin mukaan tämä on todistettu, ja siksi transaktioveron käyttöönottoaminen olisi virhe.¹⁷¹ Cameron osoitti Eurooppa-neuvostossa pitävänsä tärkeänä rahoitusmarkkinoiden osallistumista yhteiskunnan maksutalkoisiin sekä oikeudenmukaista taakanjakoa yhteiskunnan ja rahoitusmarkkinoiden välillä. Cameron asettui puheensa myötä vastustamaan alueellista transaktioveroa rahoitusalan sääntelemiseksi nähdessä sen riittämättömänä ja rahoitusalan toimintakyvyn kannalta ongelmallisena ja kannatti ennemminkin joko kansallista tai globaalia toimintaa ja sääntelyä. Britannia hylkäsi siten Euroopan unionin toimivana areenana transaktioveron toimeenpanemiseksi. Cameronin linja on yhteneväinen Britannian Euroopan unionissa toteuttaman politiikan kanssa, sillä Britannia on aiemminkin jättäytynyt syvemmän integraation ulkopuolella muun muassa valuuttaunioniin sekä Schengen-sopimukseen liittyen.

Cameron ajoi Britannian kansallisia etuja kertoessaan Britannian olevan valmis hyödyntämään transaktioveron avaaman verokilpailun Ranskan ja Britannian välillä. Kansainväliset rahoitusmarkkinat toimivatkin anarkkisessa tilassa, jossa valtiot voivat pyrkiä yhteistyön kautta sääntelemään kansainvälisiä rahoitusmarkkinoita mutta jossa ilmenee myös mahdollisuus toisten toimeenpaneman sääntelyn hyväksikäyttöön. Talouden alalla valtiot kohtaavat houkutuksen pyrkiä hyväksikäyttämään muiden toimijoiden tekemiä myönnytyksiä vastaamatta niihin itse samalla mitalla. Cameron oli valmis hyväksikäyttämään kansainvälisen anarkian vallitessa Ranskan toimeenpaneman sääntelyn avaaman veroedun. Britannialle myös globaalisti tämä transaktioveron synnyttämän hyväksikäytön mahdollisuus oli juuri sen ongelma.

Kevään 2012 mittaan Cameronin sanamuodot vahvistuivat finanssitransaktioveroa koskien. 24.5.2012 järjestetyn Eurooppa-neuvoston jälkeen Cameron kommentoi lehdistölle neuvoston kokouksessa olleen esillä hyviä ja innovatiivisia ideoita, jotka voivat auttaa talouskasvua Euroopassa. Cameron kuitenkin jatkoi sanoen, että siellä oli myös huonoja ideoita, kuten

---

¹⁷¹ David Cameron 31.1.2012.

finanssitransaktiovero. Cameron perusteli näkemyksensä sillä, että finanssitransaktiovero korottaisi ihmisten vakuutusten ja eläkkeiden kustannuksia ja sen myötä katoaisi monia työpaikkoja ja lisäksi se heikentäisi Euroopan kilpailukykyä. Tästä syystä Cameron lupasi Eurooppa-neuvoston kokouksen jälkeen taistella finanssitransaktioveroa vastaan loppuun saakka.¹⁷²

Cameron asettui suorasanaisesti ja vahvasti transaktioveroa vastaan puhuen kamppailusta. Cameronin argumentoinnin mukaan Britannialle tässä taistelussa oli edelleen ensisijaisesti kyse työllisyyden ja talouskasvun takaamisesta. Niin ikään Cameron puolusti ihmisten turvallisuutta ja hyvinvointia vakuutusten ja eläkkeiden näkökulmasta viitaten vakuutus- ja eläkeyhtiöiden kasvaviin rahoituskustannuksiin transaktioveron myötä. Lisäksi Cameronin intresseissä oli huolehtia Euroopan kansainvälisestä kilpailukykyvystä, jonka hän näki olevan riskeerattuna finanssitransaktioveron myötä.¹⁷³ Cameron ei siis puhunut enää vain kansallisesta vaan koko Euroopan edusta, jonka vastainen transaktiovero olisi.

Veroehdotuksen eteneminen Euroopan unionissa pysähtyi kevätkesällä 2012 Britannian sekä muutaman muun unionin jäsenmaan vastustukseen, ja veron käyttöönoton edistäminen siirtyi pienemmän EU:n jäsenvaltioiden ryhmittymän keskuuteen. Lokakuussa 2012 11 Euroopan unionin jäsenmaata päättivät Ranskan ja Saksan johdolla tutkia tarkemmin mahdollisuutta ottaa käyttöön transaktiovero komission ehdotuksen pohjalta unionin tiivistetyn yhteistyön puitteissa. Näin veroon myönteisesti suhtautuvat valtiot löysivät keinon edetä asiassa muiden jäsenvaltioiden vastustuksesta huolimatta. Britannia onnistui puolestaan puolustamaan intressejään estäessään transaktioveron etenemisen osassa Euroopan unionia.

9.2. Muutoksen tavoitteena vastuullinen ja osallistava kapitalismi sekä yrittäjyyden ja talouskasvun edistäminen

Maaailman talousfoorumin kokouksessa Davosissa 26.1.2012 Cameron alleviivasi Britannian tavoittelevan häpeilemättä liiketoimintaa edistävää agendaa käymällä läpi kaiken sääntelyn sekä luomalla Britanniaan kaikista kilpailukykyisimmän elinkeinoverojärjestelmän kehittyneiden maiden keskuudessa. Hän totesi Britannian olevan fiskaalisesti konservatiivinen mutta

---

¹⁷² David Cameron 24.5.2012.

¹⁷³ Ibid.

monetaarisesti radikaali,¹⁷⁴ ja tämän linjan mukaisesti Britannia lisää rahaa pankkijärjestelmäänsä sekä toimeenpanee luotonsaantia löysentäviä toimenpiteitä helpottaakseen yritysten mahdollisuutta saada luottoa.¹⁷⁵ Cameron asettui näin puheessaan tukemaan uusliberaalin linjan mukaisesti liiketoimintaa erilaisin toimenpitein. Häpeilemättä-sanan käyttö kuitenkin kertoo, ettei tällainen liiketoiminnan etuja ajava toiminta ole mahdollisesti kaikkien mielestä hyväksyttävää. Tämä kuvastaa uusliberalismin olevan kyseenalaistuksen kohteena, jolloin se joutuu puolustautumaan sääntelyä ja valtion aktiivista roolia kannattavia voimia vastaan.

Lisäksi Cameron katsoi, että kaikkialla Euroopan unionissa toteutetaan yhä asioita, jotka tekevät elämästä entistä vaikeampaa talouteen ja työttömyyteen liittyvistä ongelmista huolimatta. Cameronin totesi Euroopan unionin edistävän sosiaaliturvan nimissä tarpeettomia toimenpiteitä, jotka asettavat taakkoja liiketoiminnalle ja hallituksille ja jotka voivat tuhota työpaikkoja.¹⁷⁶ Cameron painotti Davosissa, ettei Euroopan unionin pitäisi jatkaa samalla linjalla, ja sen takia Britannia on esittänyt unionille liiketoimintaa edistävää agenda. Tämä ei ole kuitenkaan vain brittiläinen agenda, vaan Cameronin mukaan Britannia johtaa 15 unionin jäsenmaan ryhmää, jonka tavoitteena on liiketoiminnan kasvun edistäminen. Cameron kertoi vaatineensa tammikuussa 2012 poliittista pakettia, joka vähentäisi sääntelyä ja lisäisi liberalisointia Euroopan unionissa. Cameron väitti, että nämä Britannian ideat ja ajatukset sijaitsevat myös Euroopan komission edistämien asioiden sydämessä.¹⁷⁷

Cameron osoitti tukensa uusliberaalille politiikalle todetessaan Britannian intresseissä olevan liberalisointi ja sääntelyn vähentäminen sekä liiketoiminnan etujen ajaminen Euroopan unionissa. Cameron ei kuitenkaan eritellyt tarkemmin puheessaan, mitä sääntelyn vähentäminen ja liberalisointi koskee. Tästä huolimatta Britannia halusi johtaa muita unionin jäsenvaltioita uusliberaalin politiikan toteuttamiseen ja on valmis edistämään näitä intressejään Euroopan unionissa poliittisen paketin avulla. Cameronin toteamus Britannian uusliberaalien ideoiden ja ajatusten sijainnista Euroopan komission edistämien asioiden sydämessä kertoo Britannian tavoittelevan myös Euroopan unionin poliittisen agendan muokkaamista intressiensä mukaisesti.

---

¹⁷⁴ Monetarismin mukaan inflaatioon ei pitäisi yrittää vaikuttaa keynesiläisittäin säätelemällä kulutuskysyntää tai kokonaiskysyntää valtion finanssipolitiikalla, vaan säätelemällä liikkeellä olevan rahan määrää keskuspankin toimin. Keynesiläiset antavat valtiolle aktiivisemman talouspoliittisen roolin talouden vakauttamiseksi kuin monetaristit. (Korkman 2012, 63, 86-89.)

¹⁷⁵ David Cameron 26.1.2012.

¹⁷⁶ Ibid.

¹⁷⁷ Ibid.

Puheensa jälkeisen kyselytunnin aikana Cameronilta kysyttiin maailman talousfoorumin konferenssissa, onko Eurooppa kulkemassa väistämättä kohti valtiokapitalismia. Cameron vastasi ettei usko näin olevan mutta lisäsi samalla, että markkinakapitalismiin hänen tavoin uskovien täytyy kuitenkin puolustautua valtiokapitalismia vastaan. Markkinakapitalismin puolustamiseksi ja Euroopan pelastamiseksi talouslamalta, kasvavalta työttömyydeltä ja kilpailukyvyttömyydeltä eurooppalaisten pitäisi Cameronin mielestä purkaa sääntelyä, lisätä talouden kilpailukykyä ja pitää veroasteet alhaisina.¹⁷⁸ Cameron vahvisti näin Britannian intresseissä olevan uusliberalismin mukaisesti sääntelyn purkaminen, alhaiset verot sekä yritysten kilpailukyvyn turvaaminen.

19.1.2012 David Cameron puhui Lontoossa New Zealand –talossa kapitalismin nykytilasta finanssikriisin keskellä ja jakoi puheessaan myös ajatuksia kapitalismin ja rahoitusmarkkinoiden tulevasta kehityksestä. Cameron kertoi monien ihmisten kyseenalaistavan tällä hetkellä täysin talouden toiminnan, mutta hän uskoi, että nykyisistä vastoinkäymisistä voidaan rakentaa parempi talousjärjestys, joka on todella oikeudenmukainen, kannattava ja suosittu. Cameronin mukaan parempaa talousjärjestystä ei kuitenkaan rakenneta kääntämällä selkä vapaille markkinoille vaan varmistamalla, että markkinat ovat yhtäläillä vapaat kuin oikeudenmukaisetkin. Cameron korosti todellisen vastauksen kapitalismin kriisiin olevan yrittäjyyden, kilpailun ja innovaation lisääminen, vaikka hallituksella ja sääntelyllä on myös omat roolinsa.¹⁷⁹

Cameron totesi puheessaan haluavansa markkinoiden parantamiseksi selvittää, mitä virheitä edellisen vuosikymmenen aikana tehtiin. Lisäksi Cameron kertoi haluavansa luoda sääntöjä ja instituutioita virheiden korjaamiseksi, avata uusia mahdollisuuksia yrittäjyyteen ja lisätä kilpailua. Edellistä työväenpuolueen hallitusta Cameron syytti puheessaan turbokapitalismista, joka ummisti silmänsä yhtiöiden kohtuuttomuudelta. Konservatiivit puolestaan uskoivat samaan aikaan vastuulliseen kapitalismiin. Cameron sanoi edellisen hallituksen päästäneen velkarahoitteisen korkeasuhdanteen hallitsemattomaksi, minkä seurauksena talouteen syntyi epätasapaino sekä rahoituspalveluiden ja teollisuuden välille että valtavia voittoja tekevien ja heikosti toimeentulevien ihmisryhmien välille. Cameronin mukaan edellinen hallitus teki

---

¹⁷⁸ David Cameron 26.1.2012.

¹⁷⁹ David Cameron 19.1.2012.

faustilaisen sopimuksen finanssipalvelutoimialan¹⁸⁰ kanssa ja rohkaisi velkarahoitteista taloutta maksaakseen interventionistisen valtion kulut.¹⁸¹

Cameron lisäsi edellisen hallituksen sietäneen markkinoiden epäonnistumisia, koska se ei todellisuudessa hyväksynyt, että markkinat voisivat koskaan toimia. Cameronin mukaan rahoitusalan olisi pitänyt olla kilpailun ja luovuuden voimapesä, mutta sen sijaan siitä tuli vertauskuva rahoituksen taikuudelle, joka jätti veronmaksajien kannettavaksi riskit muutamien onnekkaiden kääriessä kaikki tuotot. Tämän seurauksena kapitalismista tuli epäsuosittu. Kapitalismi voi Cameronin mukaan toimia, mutta markkinoiden kohtuuttomuutta ja epäonnistumisia ei tule sietää, vaan tulee rakentaa vastuullinen kapitalismi.¹⁸² Cameron käsitti kapitalismin johtaneen markkinoiden epäonnistumisiin, tuloerojen kasvuun ja talouden epätasapainoon edellisen hallituksen virheellisten toimien takia. Cameron syytti tästä kehityksestä sekä kapitalismin epäsuosiosta edellistä hallitusta, joka ei ymmärtänyt kapitalismin luonnetta ja logiikkaa. Cameron tavoitteli muutosta, jonka myötä kapitalismi toimisi vastuullisemmin ja markkinoiden kohtuuttomuus laitettaisiin kuriin.

Ratkaisuksi kapitalismin epäsuosioon Cameron tarjosi vapaiden markkinoiden toimintatapojen muuttamista, ei vapaiden markkinoiden lakkauttamista. Cameronin mukaan riskin, työn ja menestyksen periaatteet pitää yhdistää uudelleen palkintoon. Olisi juhlinta yrittäjiä, jotka rikastuvat ottamalla riskejä omilla ideoillaan ja rahoillaan kilpailluilla markkinoilla. Cameron huomautti, että nämä periaatteet ovat kuitenkin kaukana viime vuosien käsistä riistäytyneestä bonuskulttuurista erityisesti rahoitusallalla. Cameronin mukaan tarvitaan uusia sääntöjä, sillä epäonnistumisien palkitseminen jättää entistä vähemmän jäljelle osakkeenomistajille ja asiakkaille. Cameron totesi, että markkinat saadaan toimimaan osakkeenomistajien valtuuksia vahvistamalla sekä käyttämällä läpinäkyvyyden voimaa.¹⁸³

Cameron yhtyi puheessaan uusliberaalien näkemykseen yksityisen omistusoikeuden ja kilpailun tärkeydestä kannustaessaan ihmisiä rikastumiseen ja riskien ottamiseen omalla pääomalla kilpailluilla markkinoilla. Cameronin mukaan liiketoiminnan rakentamisesta suuria palkkioita

---

¹⁸⁰ Alkuperäisessä tekstissä viitataan Lontoon Cityyn, jolla tarkoitetaan Lontoon keskustan käsittävää hallintoaluetta, jossa Iso-Britannian finanssipalvelutoimiala on saanut alkunsa.

¹⁸¹ David Cameron 19.1.2012.

¹⁸² Ibid.

¹⁸³ Ibid.

ansaitsevia yritysjohtajia pitäisi tukea, sillä he tekevät yrityksensä ohella merkittävän palveluksen myös taloudelle ja yhteiskunnalle.¹⁸⁴ Cameron piti kiinni näin kapitalismin voiton tavoittelun käsityksistä mutta katsoi kapitalismin palvelevan myös kansantaloutta ja yhteiskuntaa. Cameron käyttäisi ennen kaikkea markkinoiden omia järjestelmiä niiden toiminnan parantamiseksi eikä puhu valtion toimeenpanemasta ulkoisesta sääntelystä. Uuden sääntelyn Cameron kohdistaisi sen varmistamiseen, ettei toimijoiden epäonnistumisia palkita, jotta osakkeiden omistukseen perustuva valtuutusjärjestelmä pysyisi terveenä. Näin Cameron osoitti luottavansa markkinamekanismeihin markkinoiden sääntelykeinona.

Myös valtion toteuttama sääntely on Cameronille osa markkinoiden uudistamista, mutta Cameronin mukaan edellinen hallitus käsitti sääntelyn aivan väärin. Cameronin hallitus haluaa puolestaan vähentää ja parantaa sääntelyä. Tämä tarkoittaa Cameronille byrokratian vähentämistä, verolainsäädännön yksinkertaistamista, rahoitusalan sääntelyn korjaamista ja pankkien kunnollisen pääomituksen varmistamista.¹⁸⁵ Näitä keinoja voidaan luonnehtia uusliberaaleiksi, sillä uusliberalismi peräänkuuluttaa sääntelyn vähentämistä. Puhuessaan talouden tulevaisuudesta Cameron selitti, että avoimet markkinat ja vapaa yrittäjäyys ovat paras mahdollinen voima inhimillisen hyvinvoinnin ja onnellisuuden lisäämiseksi ja sitoutui siten kapitalismiin ja uusliberalismiin parhaana taloudellisen järjestäytymisen muotona. Vapaat markkinat ja yrittäjäyys voivat Cameronin mukaan myös edistää moraalia niiden toimiessa kunnollisesti, sillä ne luovat suoran linkin panoksen ja palkinnon välille.¹⁸⁶

Jatkaessaan kapitalismin tulevaisuuden käsittelyä Cameron totesi, että kapitalismin kriisiä tulisi käyttää markkinoiden parantamiseksi eikä niiden heikentämiseksi. Cameron pitää konservatiiveja puolueena, joka ymmärtää, miten kapitalismi saadaan toimimaan ja siksi konservatiivit ovat jatkuvasti puolustaneet vapaata taloutta sosialistista taloutta vastaan. Vapaiden markkinoiden puolustaminen heijastelee Cameronin mukaan kahta konservatiivien periaatetta: uskoa yhteiskunnalliseen vastuullisuuteen, jossa myös yrityksillä on velvollisuuksia sekä populaariin kapitalismiin, joka sallii kaikkien nauttia markkinoiden menestyksestä. Yhteiskunnallinen vastuullisuus tarkoittaa Cameronille liiketoiminnan vartioimista, markkinoiden epäonnistumisien korjaamista ja velvollisuuksien tunnustamista. Yhteiskunnallisen vastuullisuuden edistäminen on

---

¹⁸⁴ David Cameron 19.1.2012.

¹⁸⁵ Ibid.

¹⁸⁶ Ibid.

konservatiivien kutsumus, ja Cameronin käsityksen mukaan myös markkinoilla on vastuita ja velvollisuuksia.¹⁸⁷ Tästä huolimatta Cameron ei käsitellyt puheessaan, kuinka liiketoimintaa tulisi valvoa tai markkinoiden epäonnistumisia korjata.

Populaari kapitalismi puolestaan merkitsee Cameronille mahdollisuuksien tasa-arvoa, joka voidaan saavuttaa koulutusvallankumouksen kautta. Populaari kapitalismi tarkoittaa myös uskoa vallankumoukselliseen talouteen, joka tukee uutta, innovatiivista ja rohkeaa yrittäjyyttä. Siksi Britannian hallitus on Cameronin mukaan toteuttanut anteliaita yritysten alkuvaiheen investointien verokannustimia ja -helpotuksia, jotta yritysten omistajat voisivat pitää itsellään suuremman osan voitoista. Lisäksi Cameron haluaa, että markkinat toimivat varallisuuden, vapauden ja mahdollisuuksien levittäjänä.¹⁸⁸ Näin Cameron asettui myös populaarin kapitalismin ja siihen tähtäävien muutosten kautta tukemaan kapitalismin ja uusliberalismin mukaista vapautta sekä yksityisomistusta.

Yhteiskunnallisen vastuullisuuden ja populaarin kapitalismin lisäksi Cameron piti puheessaan tärkeänä markkinoiden avaamista kaikille, ja konservatiivien tavoitteena on osakkeenomistajien, säästäjien ja kodinomistajien kansakunnan rakentaminen. Populaarissa kapitalismissa yhä useammat ihmiset hankkivat sijoituksia taloudessa ja jakavat siten myös menestyksen palkkion.¹⁸⁹ Cameron häivytti puheessaan eroa työntekijöiden ja pääoman omistajien välillä ja halusi muuttaa omistusosuuksia ja osallisuutta taloudellisesta menestyksestä yhteiskunnallisesti laajemmaksi ja siten kehittää kapitalistista talousjärjestystä osallistavammaksi ja tasapuolisemmaksi.

Puheessaan New Zealand –talossa Cameron myönsi, että markkinat voivat epäonnistua ja lisäsi, ettei yksikään todellinen konservatiivi usko, että politiikan tulisi vain astua syrjään ja antaa kapitalismin riistää.¹⁹⁰ Cameron halusikin uudistaa kapitalismia yhteiskunnallisen vastuullisuuden ja ihmisten osallistamisen lisäämiseksi, jotta kapitalismi olisi suositumpaa ja mahdollistaisi useampien ihmisten hyötymisen kapitalismista. Cameron pyrki näin muotoilemaan kapitalismia vastuullisempaan, osallistavampaan ja oikeudenmukaisempaan suuntaan. Puheessaan Cameron kiinnittyi vahvasti myös kapitalismin ja uusliberalismin periaatteisiin

---

¹⁸⁷ David Cameron 19.1.2012.

¹⁸⁸ Ibid.

¹⁸⁹ Ibid.

¹⁹⁰ Ibid.

kannustaessaan ihmisiä voitontavoitteluun ja rikastumiseen sekä korostaessaan laajemman osakkeenomistuksen kautta yksityisomistuksen tärkeyttä. Niin ikään Cameron korosti uusliberaalia ajattelua ja kapitalismia puolustaessaan puheessaan vapaita markkinoita sekä kannattaessaan markkinoiden omia mekanismeja markkinoiden vastuullisuuden parantamiseksi.

Tammikuussa 2012 Ranska arvosteli Britanniaa rahoituspalveluiden kehittämisestä sekä rahoitusalan toiminnan rohkaisemisesta, ja Cameron vastasi Ranskan syytöksiin Eurooppa-neuvostossa 31.1.2012. Cameron totesi vastauksessaan Britannian tasapainottavan uudelleen talouttansa rahoituksen ja teollisuuden suhteen. Tasapainottaminen ei tapahdu Cameronin mukaan kuitenkaan rahoitusalan rankaisemisen kautta, koska menestynyt rahoitusala on levinnyt Britanniassa laajalle ja on yksi Britannian vahvuuksista työllistäen satojatuhansia britannialaisia. Cameron halusi pikemminkin teollisuus-, teknologia-, avaruus- ja lääkealan kasvavan tasapainon saavuttamiseksi.¹⁹¹ Cameron katsoi olevan tärkeää säilyttää rahoitusalan työllisyys eri alojen epätasapainosta huolimatta. Rahoitusala näyttäytyi näin Cameronin puheessa Britannian poliittisia toimia määrittävänä tekijänä sen laajuuden ja menestyksen takia.

29.6.2012 David Cameron puhui Eurooppa-neuvoston jälkeisessä tiedotustilaisuudessa Britannian asemasta Euroopan finanssikeskuksena. Cameronin mukaan Britannia on suuri kaupankäyntivaltio ja Euroopan unionin jäsenvaltioiden keskuudessa yksi kansainvälisimmistä talouksista. Lisäksi Cameron huomautti, ettei Britannian finanssikeskus palvele yksin Britanniaa vaan koko Eurooppaa. Tästä syystä Britannian pitää Cameronin mielestä seistä suorassa ja ylpeänä Euroopassa. Cameronin mukaan Britannian pitää puolustaa itseään ja taistella varmistaakseen hyvät sopimukset Euroopan unionissa. Cameron lisäsi olevansa luottavainen, että Britannia kykenee muokkaamaan Euroopan kanssa suhteen, joka hyödyttää Britanniaa kansainvälisen kaupan ja talouden sekä finanssialan intressien suhteen.¹⁹² Cameron asetti realismin oletusten mukaisesti Eurooppa-neuvoston tiedotustilaisuudessa kansalliset intressit vahvasti yhteisten alueellisten eurooppalaisten intressien edelle puhuen taistelusta hyvien sopimusten varmistamiseksi. Edelleen Cameron kertoi haluavansa rakentaa Euroopan kanssa suhteen, joka hyödyttää nimenomaan Britanniaa.

---

¹⁹¹ David Cameron 31.1.2012.

¹⁹² David Cameron 29.6.2012.

Vuoden 2012 heinäkuun Eurooppa-neuvoston jälkeisessä tiedonannossa Cameron totesi, että Britannia haluaa muokata suhdettaan Eurooppaan tavoilla, jotka edistävät Britannian kansallisia intressejä vapaata kauppaa, avoimia markkinoita ja yhteistyötä koskien. Cameron tarkensi tämän tarkoittavan Britannialle vähemmän Eurooppaa eikä enemmän. Lisäksi suhteen uudelleenmuokkaaminen Euroopan unioniin merkitsee Cameronille vähemmän kuluja, vähemmän byrokratiaa ja vähemmän sekaantumista asioihin, jotka kuuluvat kansallisvaltioille.¹⁹³ Näin Cameron vahvisti suhtautuvansa pidättäytyvästi Euroopan integraation syventämiseen ja pitävänsä tärkeämpänä kansallisten intressien edistämistä, joihin kuuluu uusliberalismin ideoiden mukaisesti vapaan kaupan ja avointen markkinoiden puolustaminen. Heinäkuun tiedonanto seuraa Britannian aiempaa talouspoliittista linjaa, jonka mukaisesti Britannia on suhtautunut varauksellisesti alueelliseen sääntelyyn sekä painottanut kansallisten intressiensä merkitystä. Linja vahvistaa myös Cameronin pyrkivän ensisijaisesti edistämään realismin mukaisesti Britannian kansallisia etuja.

Britannian liiketoimintaa edistävä agenda nousi edelleen esille François Hollanden vieraillessa vastavalittuna presidenttinä Britanniassa heinäkuussa 2012. Vierailun aikana järjestetyssä lehdistötilaisuudessa Cameron kertoi, että Britannia haluaa olla maailman kilpailukykyisin valtio, jossa ihmiset voivat käynnistää ja kasvattaa liiketoimintaa sekä työllistää ihmisiä. Cameronin mukaan Britannian hallituksen tehtävänä on tehdä juuri Britanniasta paras paikka elinkeinoelämälle, yrittäjyydelle ja liiketoiminnalle ei vain Euroopassa vaan koko maailmassa. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi Cameron kertoi Britannian leikanneen elinkeino- ja henkilöveroja.¹⁹⁴ Britannian intresseissä on uusliberalismin ja kapitalismin hengen mukaisesti elinkeinoelämän, liiketoiminnan ja talouskasvun edistäminen sekä niiden edut. Tämän politiikan tavoite on puolestaan työllisyyden lisääminen. Myös tässä lehdistötilaisuudessa Cameron korosti Britannian kansallisten etujen tärkeyttä realismin periaatteiden mukaisesti.

Joulukuun 2012 Eurooppa-neuvoston jälkeen Cameron kertoi lehdistökonferenssissa olevansa tyytyväinen eurooppalaisen sääntelyn purkamisessa saavutettuun edistykseen. Cameron kertoi halunneensa pitkään, että Euroopan komissio vähentäisi sääntelyä. Cameron arveli lehdistökonferenssissa myös ylä- ja alamäkeä kulkeneen eurooppalaisen liike-elämän toivottavan tervetulleeksi komission sääntelyn vähenemisen. Cameron lisäsi jatkavansa sääntelyn

---

¹⁹³ David Cameron 2.7.2012.

¹⁹⁴ David Cameron 10.7.2012.

vähentämistä myös kansallisesti Britanniassa.¹⁹⁵ Cameron siis käsitti onnistuneensa ajamaan menestyksekkäästi Britannian etuja komission agendalle vuonna 2012 sekä Britannian saaneen intressejään läpi eurooppalaisella tasolla sääntelyn vähentämiseksi, kuten Cameron vaati tammikuussa 2012.¹⁹⁶ Näin Cameron osoitti jälleen kerran olevansa kiinnostunut ensisijaisesti Britannian kansallisista eduista. Tämä vahvistaa realismin teoreettisten oletusten valtioiden kansallisten etujen keskeisyydestä kansainvälisessä järjestelmässä olevan olennaisia.

---

¹⁹⁵ David Cameron 14.12.2012.

¹⁹⁶ Vuoden 2012 alussa Cameron vaati Euroopan unionille poliittista pakettia, joka vähentäisi sääntelyä ja lisäisi liberalisointia ja esitti unionille liiketoimintaa edistävää agenda. Samalla Cameron väitti, että nämä Britannian ideat sijaitsevat myös Euroopan komission edistämien asioiden sydämessä. (David Cameron 26.1.2012.)

10. AINEISTON ANALYYSI: FRANÇOIS HOLLANDE

Alkuvuonna 2012 Ranskassa piti hallitusvaltaa vielä keskustaoikeistolainen konservatiivipuolue UMP¹⁹⁷ ja François Hollande kävi presidentinvaalikampanjaa. Vuoden 2012 alun osalta aineistoni koostuu vaalikampanjan aikaisista puheista ja kirjoituksista. Ranskan presidentiksi François Hollande valittiin presidentinvaalien toisella kierroksella 6.5.2012, minkä jälkeen Hollande osallistui erilaisiin kansainvälisiin ja eurooppalaisiin valtionpäämiesten tapaamisiin Ranskan presidentin roolissa. Toukokuun 2012 jälkeen aineistossani onkin enemmän kansainvälisissä yhteyksissä esitettyä materiaalia Hollanden osalta. Analyysin ensimmäisen osan tapaan tutkin tässä luvussa aluksi Hollanden näkemyksiä finanssitransaktioveroa koskien, minkä jälkeen siirryn tarkastelemaan, millaisia muutoksia Hollande tavoittelee kapitalismiin ja Eurooppa-suhteisiin liittyen.

10.1. Tuotto-odotukset, solidaarisuus ja sääntely finanssitransaktioveron kannustimina

François Hollande piti presidentinvaalikampanjansa avajaispuheen Bourget'ssa Ranskassa 22.1.2012. Avajaispuheessaan Hollande ehdotti rahoitusalan hallitsemiseksi finanssitransaktioveron toimeenpanemista Euroopassa yhdessä niiden eurooppalaisten valtioiden kanssa, jotka ovat verosta kiinnostuneita Ranskan rinnalla. Hollande tarkensi, ettei hän halua vain ottaa uudelleen käyttöön valtaapitävän hallituksen lakkauttamaa pörssiveroa vaan toimeenpanna todellisen finanssitransaktioveron.¹⁹⁸ Hollande ilmaisi näin heti presidentinvaalikampanjansa ensimmäisessä puheessa halunsa eurooppalaisen finanssitransaktioveron toteuttamiseen ja peräänkuulutti rahoitusalan hallintaa.

Seuraavassa vaalipuheessaan Toulonissa 24.1.2012 Hollande sanoi, että Ranska ja Eurooppa pystyvät tehokkaasti taistelemaan rahoitusalaa vastaan eurooppalaisella tasolla ottamalla käyttöön todellisen finanssitransaktioveron. Hollande selvitti puhuvansa todellisesta finanssitransaktioverosta, koska hän hämmästeli valtaapitävän hallituksen suunnitelmia veron toimeenpanosta vain Ranskassa. Hollande syytti valtaapitävää hallitusta ristiriitaisesta

---

¹⁹⁷ Union pour un Mouvement Populaire. Toukokuusta 2015 lähtien puolueen nimi on ollut Les Républicains (suomeksi Tasavaltalaiset).

¹⁹⁸ François Hollande 22.1.2012.

politiikasta, sillä se poisti hallituskautensa alussa vuonna 2007 Ranskassa voimassa olleen pörssiveron, mutta ajoi kautensa lopussa vuonna 2011 transaktioveron käyttöönottoa ja haluaisi korvata siten lakkautetun veron toisella.¹⁹⁹ Hollande näki transaktioveron sopivana välineenä rahoitusalan sääntelemiseksi ja loi kuvaa Ranskan ja Euroopan yhteisestä taistelusta rahoitusalaan vastaan. Hollande sanoi uskovansa, että Ranska ja Eurooppa pystyvät tehokkaasti taistelemaan rahoitusta vastaan eurooppalaisella tasolla ottamalla käyttöön muun muassa finanssitransaktioveron, eurooppalaiset joukkovelkakirjat sekä luomalla vakausrahaston, joka voisi tehdä interventioita markkinoille.²⁰⁰

Myöhemmin tammikuussa François Hollande esitteli Pariisissa Métallos-talossa vaaliohjelmansa ja 60 vaalilupaustaan. Hollande kertoi vaalilupaustensa puitteissa haluavansa toimeenpanna finanssitransaktioveron eurooppalaisella tasolla, koska uskoo veron olevan tehokkaampi ja kannattavampi useampien eurooppalaisten valtioiden ottaessa sen käyttöön.²⁰¹ Hollande puhui nimenomaan Euroopan laajuisesta finanssitransaktioverosta ja perusteli tämän tehokkuuteen ja tuottoon pohjautuvien argumenttien. Hollande oli valmis toimeenpanemaan veron vain Euroopassa, kun David Cameron puolestaan käsitti veron eurooppalaisella tasolla riittämättömäksi ja rahoitusalan kilpailukyvyn kannalta vaaralliseksi.²⁰²

27.2.2012 François Hollande vastasi Libération-sanomalehdessä 16 kansalaisjärjestön hänelle 13.2.2012 samassa lehdessä osoittamaan avoimeen kirjeeseen finanssitransaktioveroa koskien. Transaktiovero oli tuolloin ajankohtainen aihe Ranskassa, sillä Ranskan valtaapitävä hallitus oli esitellyt finanssitransaktioveroehdotuksensa juuri edellisellä viikolla. Hollande arvioi vastauksessaan valtaapitävän hallituksen veroehdotuksen olevan kuitenkin kunnianhimoton, minkä vuoksi vero ei taistele tehokkaasti spekulatiota ja johdannaisia vastaan. Lisäksi Hollande katsoi, ettei vero onnistu keräämään merkittäviä tuottoja, koska ehdotettu verotaso on liian matala. Hollanden mukaan ehdotettu finanssitransaktiovero vain hädin tuskin korvaa jo vuonna 1893 säädetyn ja vuonna 2008 valtaapitävän hallituksen poistaman pörssiveron.²⁰³ Hollande syytti vastauksessaan valtaapitävää hallitusta myös vitkastelusta, sillä transaktiovero tulisi voimaan vasta yli viisi vuotta finanssikriisin puhkeamisen jälkeen. Hollande muistutti

---

¹⁹⁹ François Hollande 24.1.2012.

²⁰⁰ Ibid.

²⁰¹ François Hollande 26.1.2012.

²⁰² David Cameron 31.1.2012

²⁰³ François Hollande 27.2.2012.

vastauskirjeessään, että hänen vaalilupautensa joukossa on finanssitransaktioveroehdotus, joka on kunnianhimoisempi kuin valtaapitävän hallituksen veroehdotus.²⁰⁴

Lisäksi Hollande painotti Libération-lehdessä hänen päättäväisyytensä olevan veron toteuttamisen suhteen vahvempi kuin monien muiden eurooppalaisten valtiopäämiesten, jotka haluavat toimeenpanna vain kosmeettisia veroja. Hollande peräänkuulutti kirjoituksessaan yhteisiä toimia eurooppalaisella tasolla kaikkien transaktioiden ja johdannaisten verottamiseksi.²⁰⁵ Hollande loi näin itsestään kykenevän valtionpäämiehen kuvaa ja halusi Ranskan olevan Euroopan suunnannäyttäjäksi. Kirjeen argumentoinnista ja retoriikasta heijastuu myös Hollanden pyrkimys kartuttaa kannatusta kansalaisten keskuudessa Ranskan presidentinvaaleja ajatellen, sillä monet ranskalaiset halusivat luultavasti finanssi- ja talouskriisin keskellä kuulla, että rahoitusmarkkinoita verotetaan tiukemmin ja että ne kantavat kortensa kekoon finanssikriisin yhteiskunnallisten kustannusten kattamiseksi.

Hollande kuitenkin huomautti, ettei ranskalaisen finanssitransaktioveron hyväksyminen tarkoita luopumista tavoitteesta verottaa kaikkia eurooppalaisia rahoitustransaktioita. Hollande halusi pitää avoimena mahdollisuuden verottaa Ranskassa tapahtuvien transaktioiden ohella kaikkia eurooppalaisia rahoitustransaktioita. Hollande ehdotti kirjeessään, että eurooppalaisen finanssitransaktioveron tuotot ohjattaisiin kolmeen eri kohteeseen: eurooppalaisen yhteisvastuun rahoittamiseen sekä taisteluun valtioiden ylivelkaantumista vastaan, eurooppalaisten projektien ja kasvun rahoittamiseen sekä kansainvälisen kehityksen ja ilmastonmuutoksen vastaisen taistelun rahoittamiseen. Hollande perusteli tukeaan kansainvälisen kehityksen ja ilmastonmuutoksen vastaisen taistelun rahoittamiseen sillä, että monet köyhät maat ovat kärsineet ankarasti kehittyneiden maiden rahoitus- ja talouskriisistä. Lisäksi useat kehitys- ja demokratisoitumisprosessien keskellä olevat valtiot Afrikassa ja Lähi-idässä ovat pyytäneet Ranskalta apua. Niin ikään ympäristön turmeltuminen pahenee Hollanden mukaan joka päivä ja vaikuttaa myös Ranskaan.²⁰⁶

François Hollande perusteli finanssitransaktioveron käyttöönottoa sekä tuotto-odotuksiin että sääntelyyn liittyvien argumentein. Eurooppalaisen kasvun rahoittamiseen liittyvien näkökohtien

---

²⁰⁴ François Hollande 27.2.2012.

²⁰⁵ Ibid.

²⁰⁶ Ibid.

lisäksi Hollande otti kirjeessään esiin solidaarisuuteen kytkeytyviä argumentteja nähdessään tarpeellisen finanssitransaktioveron tuottojen ohjaamisen kehitysyhteistyöhön. Niin ikään Hollande halusi kirjeessään rahoittaa verotuloilla ilmastonmuutoksen vastaista taistelua, vaikkei väitäkään rahoitusalan edistäneen ympäristön tuhoutumista. Merkittävämpään rooliin kirjeessä nousivatkin transaktioveron tuotto-odotukset sekä solidaarisuuteen liittyvät näkökohdat, eikä Hollande eritellyt tarkemmin, kuinka vero käytännössä sääntelisi markkinoita. Hollande huomautti lisäksi kirjeessään, että valtaapitävä hallitus on puolestaan kieltäytynyt osoittamasta edes vaatimatonta osaa veron tuotoista ilmastonmuutoksen vastaisen taistelun ja kehityksen rahoittamiseen. Hollande puolestaan kertoi olevansa sitoutunut Ranskan kehitysavun kasvattamiseen 0,7 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Rahoituskriisin ei tule Hollandin mukaan tyrehtyttää kehitysapua, vaikka kriisi aiheuttaakin paineita valtioiden budjettien pienentämiseen ja sosiaalipolitiikan saneeraamiseen.²⁰⁷ Näin Hollande ilmaisi marxismin mukaisesti huolensa hyvinvoinnin jakautumiseen sekä oikeudenmukaisuuteen liittyen.

Libération-sanomalehdessä julkaistun kirjeensä lopussa Hollande sitoutui sääntelemään tiukemmin rahoitusala ja pitämään Ranskan kansainväliset lupaukset, jotka ovat Hollandin mukaan olennaisia Ranskan uskottavuudelle ja vaikutusvallan elpymiselle kansainvälisessä yhteisössä. Hollande lupasi, että hänen päättäväisyyteensä pitää nämä sitoumukset voi luottaa.²⁰⁸ Hollande halusi vahvistaa Ranskan kansainvälistä vaikutusvaltaa ja uskottavuutta ja uskoi Ranskan kansainvälisten sitoumusten muun muassa transaktioveroa ja kehitysapua koskien olevan tärkeitä tässä tehtävässä. Hollandin kirjeessä ilmeni realismin teoreettisten oletusten mukaisesti pyrkimys edistää Ranskan kansallisia etuja sekä kasvattaa Ranskan vaikutusvaltaa kansainvälisessä yhteisössä.

Ranskan presidentiksi valintansa jälkeen Hollande osallistui G20-ryhmän huippukokoukseen Los Cabosissa Meksikossa 19.6.2012. Hollande kertoi lehdistötilaisuudessa vaatineensa kokouksessa finanssitransaktioveron toimeenpanemista ja harmitteli, ettei sitä kirjattu huippukokouksen tiedoksiintoon. Hollande kuitenkin uskoi, että tämä tavoite tullaan saavuttamaan toisin keinoin Euroopan unionin tiivistetyn yhteistyön puitteissa. Hollande lisäsi olevansa valmis laajentamaan finanssitransaktioveroa, jotta kaikki halukkaat maat voivat liittyä siihen.²⁰⁹ Hollande oli G20-

---

²⁰⁷ François Hollande 27.2.2012.

²⁰⁸ Ibid.

²⁰⁹ François Hollande 19.6.2012.

ryhmän kokouksessa vakuuttunut transaktioveron käyttöönotosta Euroopassa. Tämä johtunee kesällä 2012 avautuneesta mahdollisuudesta ottaa transaktiovero käyttöön Euroopan unionin alueella tiivistetyn yhteistyön kautta, mikä vapautti veron kannattajat etenemään veron käyttöönotossa muiden EU:n jäsenvaltioiden vastustuksesta huolimatta. Keväällä 2012 transaktioveron eurooppalaiset kannattajat olivat joutuneet taipumaan muutamien EU:n jäsenvaltioiden vastustuksen edessä ja hylkäämään veron unionin laajuisen käyttöönoton.

Seuraavana päivänä 20.6.2012 François Hollande piti lehdistökonferenssin Yhdistyneiden kansakuntien (YK) kestävän kehityksen kokouksen yhteydessä Rio de Janeirossa Brasiliassa. Hollande kertoi lehdistökonferenssissa, ettei köyhyyttä ja epävakaisuutta vastaan taistelemiseksi ole riittävästi rahoitusta. Hollande peräänkuulutti uusien ja innovatiivisten rahoituslähteiden käyttöönottoa, sillä se mahdollistaisi uusien raha- ja voimavarojen osoittamisen köyhyyden vähentämiseksi sovittujen sitoumusten täyttämiseen. Hollande piti merkittävänä uutena rahoituslähteenä finanssitransaktioveroa, jonka puolesta hän kertoi taistelleensa jo pitkään. Konferenssissa Hollande vahvisti jatkavansa samaa taistelua Ranskan presidenttinä ja sitoutui lahjoittamaan suuren osan finanssitransaktioveron tuotoista kehitysyhteistyökohteisiin.²¹⁰ Hollande tavoitteli finanssitransaktioveron käyttöönottoa erityisesti epävakaisuutta ja köyhyyttä vastaan taistelemiseksi ja toi kokouksessa jälleen esiin solidaarisuuteen sekä oikeudenmukaisuuteen liittyviä argumentteja marxismin ideoihin liittyen.

Seuraavalla viikolla François Hollande otti 28.6.2012 osaa Eurooppa-neuvoston kokoukseen Brysselissä. Lehdistökonferenssissa Hollande kertoi kokouksessa vahvistaneensa Ranskan sitoumuksen finanssitransaktioveron käyttöönottoon. Hollande sanoi, ettei pidä veroa sinänsä talouden kasvutekijänä, sillä verot luovat harvoin itsessään kasvua. Sen sijaan Hollande katsoi, että transaktioveron tuottamat tulot voitaisiin osoittaa rahastoon, joka voisi olla hyödyllinen investoinneille.²¹¹ Hollande perusteli näin Eurooppa-neuvostossa finanssitransaktioveron käyttöönottoa investointien lisäämiseen liittyvin argumentein ja arveli veron voivan tukea talouden kasvua investointirahaston kautta. Uusliberalismin näkökulmasta tämä tavoite voidaan nähdä hankalana, sillä rahoitusalan verottaminen voi heikentää sen kykyä tarjota rahoitusta yksityiselle ja siten myös vähentää yksityisten investointeja. Valtion budjetti ja kyky ohjata investointeja haluamiinsa kohteisiin sen sijaan kasvaisi.

---

²¹⁰ François Hollande 20.6.2012.

²¹¹ François Hollande 28.6.2012.

Ranskan kansallispäivänä 14.7.2012 ranskalaiset toimittajat Claire Chazal ja Laurent Delahousse haastattelivat presidentti François Hollande. Haastattelussa Hollande kertoi sopineensa Saksan liittokansleri Angela Merkelin kanssa finanssitransaktioveron käyttöönotosta vuoden 2012 loppuun mennessä. Hollanden mukaan Euroopassa on tapahtunut näin edistystä rahoitusalan sääntelyä koskien.²¹² Hollande luotti heinäkuussa 2012 edelleen Euroopan etenevän nopeasti finanssitransaktioveron toimeenpanossa. Haastattelussa Hollande totesi ranskalaisten mahdollistaneen Euroopan suunnanmuutoksen Ranskan presidentinvaaleissa valitessaan hänet Ranskan presidentiksi. Hollande kertoi muutoksesta olevan todisteena se, että eurooppalaiset valtionpäämiehet ovat löytäneet järjestelmiä rahoitusalan vakauttamiseksi ja pankkien valvomiseksi, vaikka ne ovatkin vielä heikkoja.²¹³ Hollande katsoi siis kansallispäivän haastattelussa kaksi kuukautta presidentiksi valintansa jälkeen jo muuttaneensa Euroopan suuntaa.

Loppuvuodesta Eurooppa-neuvoston jälkeisessä lehdistökonferenssissa 14.12.2012 François Hollande kertoi Ranskan haluavan syventää Euroopan integraatiota tiivistetyn yhteistyön avulla ja esitti tästä esimerkkinä finanssitransaktioveron käyttöönoton. Hollande kertoi tiivistetyn yhteistyön idean olevan se, etteivät tiiviimpää yhteistyötä haluavat jäsenmaat voi olla etenemistä vastustavien valtioiden rajoittamia. Hollande jatkoi, ettei halua toisaalta pakottaa valtioita etenemään vastentahtoisesti. Hollande totesi Euroopan unionissa olevan valtioita, jotka eivät halua mennä pidemmälle ja siirtää lisää toimivaltaa Euroopan unionille. Haluttomuutensa nämä valtiot perustelevat toimivallan puutteella. Hollande kertoi kunnioittavansa valtioita, jotka katsovat menneensä jo Euroopan unionia koskevissa sitoumuksissaan niin pitkälle kuin pystyvät.²¹⁴

Tilanteen ratkaisemiseksi Hollande peräänkuulutti lehdistökonferenssissa joustavuutta. Hollande kertoi haluavansa Euroopan, jossa on erilaisia toimivallan tasoja ja etenemisnopeuksia. Hollande havainnollisti tätä finanssitransaktioverolla kertoen, ettei vielä muutamaa kuukautta aiemmin riittävän moni valtio puolustanut veroa eikä edes tiivistettyyn yhteistyöhön vaadittavia 11 jäsenmaata saatu koottua yhteen. Useat valtionpäämiehet sanoivat, ettei heillä ole toimivaltaa

---

²¹² François Hollande 14.7.2012.

²¹³ Ibid.

²¹⁴ François Hollande 14.12.2012.

ottaa transaktioveroa käyttöön. Hollande jatkoi kertoen, että edellisen puolen vuoden aikana onnistuttiin kuitenkin vakuuttamaan kymmenen muuta jäsenmaata tiivistetyn yhteistyön aloittamiseksi. Hollande totesi lehdistökonferenssissa Euroopan unionissa olevan mahdollisuuksia niille valtioille, jotka haluavat mennä edellä, tehdä enemmän, löytää uusia voimavaroja ja kehittää uusia järjestäytymisen muotoja.²¹⁵

Hollande osoitti Eurooppa-neuvoston lehdistökonferenssissa kannattavansa Euroopan integraation syventämisen ohella tiivistettyä yhteistyötä, koska siten nopeampaa edistymistä toivovat jäsenvaltiot voivat löytää uusia voimavaroja. Hollande piti myönteisenä mahdollisuutta eritahtiseen etenemiseen Euroopan unionissa ja katsoi, ettei yhteistyön tiivistämistä vastustavien valtioiden pidä olla etenemistä kannattavien valtioiden rajoitteena. Hollanden puheesta voidaan tulkita Hollande pitävän tiivistettyyn yhteistyöhön osallistuvia maita edistyksellisempinä, sillä Hollande perusteli yhteistyötä mahdollisuudella mennä muiden maiden edellä. Puolivuotista presidenttikauttaan Hollande piti finanssitransaktioveron kannalta onnistuneena, sillä veron kannattajat olivat onnistuneet vakuuttamaan tarpeeksi monta unionin jäsenvaltiota tiivistetyn yhteistyön aloittamiseksi.

Uudenvuodenpuheessaan 31.12.2012 Hollande puolestaan kertoi, että finanssitransaktiovero esitellään eurooppalaisella tasolla seuraavasta vuodesta lähtien.²¹⁶ Hollande piti varmana uudenvuodenpuheessaan, että finanssitransaktiovero toimeenpannaan laajemmin Euroopassa vuonna 2013 ja uskoi tiivistetyn yhteistyön tuottavan tuloksia. Toisaalta Hollande oli sanonut puoli vuotta aiemmin Ranskan kansallispäivänä haastattelussa, että finanssitransaktiovero otettaisiin käyttöön laajemmin Euroopassa jo vuoden 2012 loppuun mennessä.²¹⁷ Veroa ei oltu kuitenkaan toimeenpantu Euroopan unionissa tiivistetyn yhteistyön puitteissa vuoden loppuun mennessä, eikä Hollande onnistunut tämän tavoitteen täyttämässä. Hollande joutui näin myöhentämään veron käyttöönoton aikataulua mutta oli kuitenkin uudenvuodenpuheessaan vakuuttunut sen toteuttamisesta eurooppalaisella tasolla vuonna 2013.

---

²¹⁵ François Hollande 14.12.2012.

²¹⁶ François Hollande 31.12.2012.

²¹⁷ François Hollande 14.7.2012.

10.2. Muutoksen tavoitteena hillittömän kapitalismin ja rahoitusmarkkinoiden hallinta

Hollande ilmoitti presidentinvaalikampanjansa avajaispuheessa ensimmäiseksi ennen vaaliohjelmansa esittelyä todellisen vihollisensa olevan rahoitusala. Hollanden mukaan tämä vihollinen hallitsee, vaikkei se ole edes ehdolla vaaleissa. Hollande totesi rahoitusalan ottaneen kontrollin taloudesta, yhteiskunnasta ja ihmisten elämästä 20 viimeisen vuoden aikana ja uhkaavan nyt valtioita. Tästä rahoitusalan kontrollista ja vaikutusvallasta on kasvanut Hollanden mukaan imperiumi ja vuonna 2008 alkanut finanssikriisi on vahvistanut sitä entisestään. Rahoitusalan sääntelytoimenpiteet eivät ole onnistuneet ja Hollande arvioi sääntelylupausten olleen vain tyhjiä sanoja. Hollande jatkoi puhettaan todeten, että valtioiden pelastamat pankit purevat nyt kättä, joka niitä on ruokkinut ja spekulatiiviset rahastot ovat tartuttaneet epätasapainonsa myös valtioihin. Rahoitusala on Hollanden mukaan vapautunut kaikista säännöistä, moraalista ja kontrollista.²¹⁸ Hollande hyökkäsi näin presidentinvaalikampanjansa avauspuheessa vahvoin sanoin rahoitusmaailmaa vastaan kertoen sen olevan hänen todellinen vihollinen taistelussa, johon hän on ryhtymässä. Hollande arvosteli marxistien tavoin talouden ylivoimaisuutta suhteessa valtioon todeten rahoitusalan kontrolloivan yhteiskuntaa ja ihmisten elämää sekä uhkaavan valtiota.

Hollanden kehotti ranskalaisia kohtaamaan tämän vihollisen ensin Ranskassa realistisesti ilman heikkoutta. Hollanden mukaan taistelusta tulee pitkä ja koettelemus on rankka, mutta Ranskan täytyy näyttää aseensa. Tässä taistelussa Hollande kertoi haluavansa kieltää ranskalaisten pankkien toiminnan veroparatiiseissa sekä myrkylliset rahoitustuotteet, joilla ei ole yhteyttä reaalityalouden tarpeisiin.²¹⁹ Myöhemmin vaalikampanjansa ensimmäisen puheen aikana François Hollande lupasi, että jos hänet valitaan presidentiksi, hän ryhtyisi uuden hallituksen kanssa ensimmäiseksi taisteluun finanssimailmaa vastaan ja uudistaisi pankkialan. Hollande korosti, etteivät he jäisi hallituksen kanssa hetkeksikään toimeettomaksi tässä taistelussa. Hollande lisäsi, että heidän välineensä ovat rajoitetut, mutta heillä on tahdonvoima tämän toteuttamiseksi. Hollande sanoi haluavansa luoda tulevaisuudessa oikeudenmukaisen Ranskan, jossa raha palautetaan omalle paikalleen, jossa se on palvelija eikä herra.²²⁰ Cameronin tavoin Hollande siis

---

²¹⁸ François Hollande 22.1.2012.

²¹⁹ Ibid.

²²⁰ Ibid.

halusi rahoitusalan palvelevan yhteiskuntaa mutta katsoi valtion ja rahoitusalan taistelevan keskenään, kun taas Cameron kannatti markkinoiden ja valtion vapaata yhteiseloä.

François Hollande kertoi edelleen vaalikampanjansa avajaispuheessa Ranskan tarvitsevan kansallisten toimien ohella eurooppalaisia tekoja rahoitusmarkkinoiden hallitsemiseksi. Hollanden mukaan Ranskan täytyy löytää uudelleen kunnianhimo Euroopan suunnan muuttamiseksi, koska Euroopan ja Ranskan kohtalot ovat kietoutuneet yhteen ja Ranska tarvitsee Eurooppaa selviytyäkseen rahoitus- ja velkakriisistä. Ranskan pitää Hollanden mukaan ottaa käyttöönsä osaamisensa vakuuttaakseen ja taivutellakseen eurooppalaiset yhteistyökumppaninsa. Hollande halusi vahvistaa talouspolitiikan koordinoimista ja kehittää välineitä spekulaation pitämiseksi kurissa Euroopassa sekä luoda markkinoilla toimivan eurooppalaisen rahaston ja valtuuttaa Euroopan keskuspankin interventiot spekulaation torjumiseksi. Lisäksi Hollande kertoi esittävänsä eurooppalaisille kumppaneilleen vastuullisuutta ja hallintaa edistävän politiikkapaketin.²²¹

David Cameronin tavoin myös François Hollande kertoi puheessaan haluavansa muokata Euroopan suuntaa. Toisin kuin Cameron, Hollande tavoitteli pikemminkin Euroopan integraation syventämistä, sillä hän peräänkuulutti puheessaan eurooppalaisen talouspolitiikan koordinoimista ja toimivallan siirtämistä eurooppalaisille elimille. Lisäksi Hollande puhui vastuullisuutta ja hallintaa parantavan poliittisen paketin puolesta²²², kun Cameron puolestaan kertoi esittävänsä eurooppalaisille kumppaneilleen sääntelyn vähentämistä ja liberalisointia edistävän paketin²²³. Nämä lausunnot kuvastavat, että Euroopan unionin kehityksen ohjaamisesta käydään kamppailua unionin jäsenvaltioiden kesken ja Hollande käsitti Euroopan unionin integraation Ranskan kansallisten intressien edistämisen välineenä.

Toulonin kampanjapuheessa 24.1.2012 Hollande tarkensi kaksi päivää aiemmin presidentinvaalikampanjansa avajaispuheessa esittämiänsä rahoitusmaailmaa koskevia käsityksiään. Hollande kertoi Toulonissa koko presidentinvaalikampanjansa vihollisen olevan rahoitusmaailma. Hollande täsmensi, ettei vihollinen ole rahoitus itsessään vaan rahoituksen maailma, joka on luotu ja vapautettu kaikista säännöistä ja moraalista. Myöskään pankit eivät ole

---

²²¹ François Hollande 22.1.2012.

²²² Ibid.

²²³ David Cameron 26.1.2012

itsessään ongelma vaan se, kuinka niiden valtaa on käytetty. Pankkien valta on palvellut Hollanden mukaan spekulatiota, vaikka normaalisti sen pitäisi palvella taloutta. Hollande lisäsi, että rahoitusmaailmalle on suotu kaikki mahdollisuudet valtioiden horjuttamiseksi ja rahoitusmaailma on järjestäytynyt niin, ettei mitään voida tehdä sen veroparatiiseissa pakoilevaa voimaa vastaan.²²⁴

Hollande lupasi Toulonissa toimivansa johdonmukaisemmin kuin valtaapitävä hallitus hillitäkseen rahoitusalaan ja alistaakseen sen talouden palvelukseen. Hollande totesi kuitenkin, ettei se tule olemaan helppoa ja taisteluun pitääkin laittaa kaikki voimavarat ja aika. Ilman rahoitusalan hillintää Ranska tulee olemaan aina haavoittuvainen, sillä alinomia ilmenee tilanteita, joissa markkinoiden säännöt ja normit pyrkivät muodostumaan määrääviksi. Hollanden mukaan demokratian pitää kuitenkin olla vahvempi kuin markkinoiden ja politiikan lujempi kuin keinottelijoiden.²²⁵ Hollande jatkoi näin Toulonissa kovasanaista linjaansa rahoitusmaailmaa vastaan. Hänen mukaan valtio on uhattu finanssimaailman edessä, ja tämän takia Hollanden intresseissä on rahoitusmaailman hillitseminen. Hollande käsitti marxismin mukaisesti, että kapitalismin normit ovat olleet yhteiskunnassa määräävässä asemassa. Hollande yhtyi näin marxistien ideaan, jonka mukaan markkinat ovat määrittäneet valtioiden toimintaa ja vaati tähän järjestykseen muutosta, jonka myötä valtasuhteet kääntyisivät toisinpäin ja valtio ottaisi määräävän aseman suhteessa markkinoihin.

Hollande sanoi vaalipuheessaan Toulonissa, ettei Ranska onnistu yksin hillitsemään rahoitusalaan, vaan siihen tarvitaan eurooppalaista tai maailmanlaajuista yhteistyötä. Hollande kuitenkin huomautti, että Ranskan on toimittava heti vaikka yksin, koska Ranska on markkinoiden ja luottoluokituslaitosten uhkaama.²²⁶ Hollande näki siis Ranskan yksin liian heikkona toimijana suitsimaan rahoitusmaailmaa ja peräänkuulutti eurooppalaista tai kansainvälistä yhteistyötä rahoitusmaailman vastaisessa taistelussa. Tämä Hollanden näkemys on vastakkainen Britannian pääministeri David Cameronin kannalle, sillä Cameron kannatti puheissaan nimenomaan kansallisia toimia rahoitusmarkkinoiden sääntelemiseksi. Hollande on sen sijaan valmis syventämään eurooppalaista alueellista tai kansainvälistä yhteistyötä voimavarojen kokoamiseksi rahoitusmaailmaa vastaan.

---

²²⁴ François Hollande 24.1.2012.

²²⁵ Ibid.

²²⁶ Ibid.

26.1.2012 Métallos-talossa Hollande painotti vaalikampanjapuheessaan olevan tärkeää käsittää, ettei rahoitusmaailmaa ole hallittu ja säännelty. Sääntelyn puutteen seurauksena valtioita horjuttava spekulatio on lisääntynyt, markkinat ovat olleet epäjärjestyksen vallassa ja reaalityous on kärsinyt investointien lamaantumisesta. Tämän takia Hollande toisti tahtovansa ennen kaikkea hallita rahoitusala. Rahoitusalan hallitsemiseksi Hollande kertoi haluavansa estää spekulatiion sekaantumisen pankkien luotonantoon, kieltää haitallisten reaalityoudesta irrallisten rahoitustuotteiden käytön ja lakkauttaa ranskalaispankkien toiminnan veroparatiiseissa. Näillä keinoilla Hollande sanoi Ranskan näyttävän Euroopassa esimerkkiä toimille kurittomia markkinoita vastaan.²²⁷ Hollandelle muutos merkitsee ensisijaisesti rahoitusalan hallinnan parantamista, ja Hollande halusi Ranskan olevan esimerkillinen toimija Euroopan unionissa tämän edistämässä. Hollande piti tärkeänä, että Ranska näyttää tietä eurooppalaisille valtioille ja kaavaili Ranskalle johtajan roolia Euroopan unionissa rahoitusalan vastaisessa taistelussa ja sääntelyn vahvistamisessa.

Yhtäältä Hollande halusi siis Ranskan toimivan Euroopan tien näyttäjänä ja rahoitusmarkkinoiden sääntelyn uudistamisen johtajana mutta näki toisaalta Ranskan liian heikkona toimimaan yksin rahoitusmaailmaa vastaan ja käsitti Ranskan tarvitsevan Eurooppaa selviytyäkseen finanssi- ja velkakriisistä. Hollande näki Ranskan heikkouden takia Euroopan unionin toimivana areenana sääntelyn edistämiseksi ja halusikin mahdollisesti juuri siksi ohjata Euroopan kehitystä, vaikka käsittikin Ranskan yksin heikoksi toimijaksi. Tämä vahvistaa realistista käsitystäni siitä, että valtiot käyttävät kansainvälisiä organisaatioita välineinä kansallisten intressiensä edistämiseksi. Ranskan toimiessa Euroopan tien näyttäjänä sääntelystä muodostuisi Ranskan intressien mukainen.

Kampanjapuheessaan Nizzassa 28.3.2012 François Hollande alleviivasi, että vuonna 2008 alkanut kriisi on rahoituksen, liberalismien ja hillittömän kapitalismin kriisi. Hollande kyseenalaisti puheessaan eurooppalaisten valtionpäämiesten toimet sanoen, etteivät he ole hallinneet rahoitusala riittävästi ja lannistumatta. Hollanden mukaan markkinoiden hallinta on järkevää.²²⁸ Hollande käsitti tarpeelliseksi valtion hallitsevan roolin, koska kapitalismi on ominaisuuksiltaan hillitön. Hollande katsoi, toisin kuin Cameron, etteivät markkinat voi hillitä ja

---

²²⁷ François Hollande 26.1.2012.

²²⁸ François Hollande 28.3.2012.

säännellä itseään vaan tehtävään tarvitaan poliittisia voimia ja valtiota. Cameron puolestaan luotti puheissaan uusliberalismin hengessä markkinoiden omiin mekanismeihin niiden toiminnan parantamiseksi eikä puhunut valtion toimeenpanemasta ulkoisesta sääntelystä.²²⁹

G20-ryhmän huippukokouksen lehdistökonferenssissa Los Gabosissa Meksikossa 19.6.2012 Hollande totesi rahoitusalan sääntelyn edistyneen kokouksen aikana, vaikka sääntely onkin yhä liian kevyttä hänen silmissään.²³⁰ Vuoden 2012 lopussa Hollande katsoi, että rahoitusalan hallinnassa oltiin edistytty myös kansallisella tasolla. Uudenvuodenpuheessaan 31.12.2012 Hollande sanoi tehneensä edellisenä vuotena merkittäviä päätöksiä hallituksen kanssa Ranskan kehittämiseksi. Hollande kertoi yhden päätöksistä olleen rahoitusalan paremman hallinnan ja totesi tulevan pankkilain suojelevan ranskalaisia spekulaatiolta. Hollande painotti Ranskan kehittymisen olevan hänen ensisijainen tavoitteensa, ja tässä tehtävässä hän käsitti rahoitusalan hallinnan tärkeäksi.²³¹ Vuoden viimeisessä puheessaan Hollande ei enää piirtänyt kuvaa rahoitusmarkkinoista ensisijaisena vihollisenaan, vaan hänen pääasiallinen tavoite oli Ranskan kehittymisen edistäminen.

---

²²⁹ David Cameron 19.1.2012.

²³⁰ François Hollande 19.6.2012.

²³¹ François Hollande 31.12.2012.

11. JOHTOPÄÄTÖKSET

Analyysini tavoitteena oli tarkastella, millaisia talouspoliittisia intressejä Britannian ja Ranskan valtionpäämiesten finanssitransaktioveroa ja kapitalismia koskevat puheet ja kannanotot sisältävät ja millainen näiden intressien suhde on kansainvälisen poliittisen talouden koulukuntiin. Halusin näin selvittää, millaiseksi Britannian ja Ranskan valtionpäämiehet määrittelevät talouden ja politiikan keskinäisen suhteen. Tutkiessa Britannian ja Ranskan talouspolitiikkaa tarkastelin myös, millaisia muutoksia Britannian ja Ranskan päämiehet tavoittelevat kapitalismia ja Eurooppa-suhteita koskien.

Transaktioveron osalta Britannian ja Ranskan kannat erosivat normatiivisesti voimakkaasti toisistaan. Cameron näki rahoitustransaktioiden Euroopan laajuisella verotuksella olevan haitallisia vaikutuksia ja perusteli finanssitransaktioveron vastustamisen työpaikkojen, verotulojen, talouskasvun ja kilpailukyvyn puolustamisella. Niin ikään Cameron halusi varjella vakuutus- ja eläkeyhtiöitä, joiden toiminta saattaisi kärsiä transaktioveron myötä. Cameron katsoi veron vähentävän verotuloja ja työpaikkoja rahoitusalan toimintojen paetessa verovapaille alueille. Cameron ei puhunut ainoastaan kansallisesta vaan koko Euroopan edusta, jonka vastainen transaktiovero olisi. Cameronin huolehti lisäksi Britannian ja Euroopan kilpailukyvyistä, jonka hän näki olevan riskeerattuna transaktioveron myötä. Uusliberalismi ilmeni Cameronin transaktioveron vastustuksen perusteluissa, sillä hän asetti liiketoiminnan ja rahoitusalan toimintakyvyn turvaamisen verotuksen edelle ja halusi välttää EU:n intervention rahoitusmarkkinoille.

Cameron puolsi rahoitusmarkkinoiden kansallisia verokäytäntöjä eikä kannattanut eurooppalaisia alueellisia yhteistyöjärjestelyjä rahoitusmarkkinoiden verottamiseksi nähden ne rahoitusalan toimintakyvyn kannalta vaarallisina. Britannian intresseissä oli rahoitusmarkkinoiden menestyksen ja kilpailukyvyn säilyttäminen, ja Cameron hylkäsi Euroopan unionin toimivana areenana transaktioveron toimeenpanemiseksi. Cameron piti Britannian omia rahoitusmarkkinoiden verotuskäytäntöjä mielekkäämpinä, sillä ne ovat säilyttäneet Britannian rahoitusmarkkinoiden kilpailukyvyn. Kansallisen itsemääräämisoikeuden mukaisesti Cameron piti oikeutettuna, että Ranska toimeenpanee transaktioveron yksipuolisesti ja että Britannia pidättäytyy sen käyttöönotosta. Cameron ajoi lisäksi Britannian etua kertoessaan Britannian olevan valmis hyödyntämään transaktioveron avaaman verokilpailun Ranskan ja Britannian

välillä. Cameron oli valmis näin hyväksikäyttämään kansainvälisen anarkian vallitessa Ranskan toimia. Britannialle globaalisti tämä transaktioveron ulkopuolisten valtioiden mahdollisuus hyväksikäyttää verotuksen luomaa etulyöntiasemaa on juuri sen ongelma. Cameron kuitenkin halusi rahoitusmarkkinoiden osallistuvan yhteiskunnallisten kustannusten kattamiseen ja argumentoi Britannian ottavan kansallisesti käyttöön tarvittavat keinot sen varmistamiseksi.

Hollande puolestaan kannatti finanssitransaktioveron toimeenpanemista Euroopan unionissa ja huomautti olevansa tyytymätön pelkkään pörssiveroon peräänkuuluttaen rahoitusalan entistä vahvempaa hallintaa ja sääntelyä. Hollande loi rahoitusalan kuva Ranskan ja Euroopan yhteisenä vihollisena ja näki transaktioveron tehokkaana välineenä rahoitusalan vastaisessa taistelussa. Lisäksi Hollande pyrki edistämään veron toimeenpanemista muissakin eurooppalaisissa maissa, koska piti pelkkää ranskalaista transaktioveroa kunnianhimottomana. Hollande perusteli finanssitransaktioveron käyttöönottoa sekä tuotto-odotuksiin että sääntelyyn liittyvien argumentein. Hollande halusi rahoittaa verotuloilla eurooppalaista kasvua ja investointeja sekä kehitysyhteistyötä ja esitti perusteluissaan solidaarisuuteen sekä marxismiin kytkeytyviä argumentteja. Niin ikään Hollande halusi rahoittaa verotuloilla ilmastonmuutoksen vastaista taistelua.

Hollanden lausuntojen taustalla piilee myös realismiin viitaten Ranskan kansallinen etu, sillä Hollande perusteli transaktioveron toimeenpanemisen ja rahoitusalan sääntelyn vahvistamisen Ranskan kansainvälisen vaikutusvallan lisäämiseen liittyvin argumentein. Hollande uskoi kansainvälisten sitoumusten transaktioveroa ja kehitysapua koskien olevan tärkeitä Ranskan vaikutusvallan lisäämiseksi kansainvälisessä yhteisössä. Hollande oli kuitenkin pikemminkin kiinnostunut veron tuotto-odotuksista kuin sen sääntelevästä vaikutuksesta, sillä Hollande ei tarkemmin eritellyt, kuinka uskoo veron sääntelevän markkinoita, mutta esitti veron tuotoille runsaasti käyttökohteita. Argumentoinnin tavoitteena saattoi olla myös Hollanden kannatuksen kartuttaminen äänestäjien joukossa Ranskan presidentinvaaleja ajatellen.

Niin ikään kapitalismiin ja rahoitusalaan liittyen Ranskan ja Britannian kannat poikkesivat olennaisesti toisistaan. Cameron käsitti kapitalismin johtaneen tuloerojen kasvuun ja taloudelliseen epävarmuuteen, mutta näki tämän johtuneen kapitalismin luonteen ja logiikan väärinymmärryksestä. Cameron kasasi kapitalismin ongelmat edellisen hallituksen niskoille ja vaati muutosta, jossa vastuullisuus saa sijaa kapitalismissa. Cameron tukeutui

osakkeenomistajien valtuuksien vahvistamiseen ja läpinäkyvyyden parantamiseen vastuullisuuden lisäämiseksi markkinoilla. Cameron käyttäisi uusliberalismin hengessä siis ennen kaikkea markkinoiden omia järjestelmiä niiden toiminnan parantamiseksi eikä puhunut valtion toimeenpanemasta ulkoisesta sääntelystä. Näin Cameron osoitti luottavansa markkinamekanismeihin markkinoiden sääntelykeinona.

Cameron halusi muutoksellaan edistää vastuullisuuden lisäksi osallistavaa ja populaaria kapitalismia, jossa yhä useammat ihmiset omistavat osakkeita ja jakavat siten myös menestyksen palkkion. Cameron asettui näin populaarin kapitalismin kautta tukemaan kapitalismin hengen mukaista yksityisomistusta ja sen kasvattamista. Cameron pyrki häivyttämään osallistavan kapitalismin kautta myös eroa työntekijöiden ja pääoman omistajien välillä. Cameron piti kapitalismia tehokkaimpana taloudellisen järjestäytymisen muotona, mutta halusi muuttaa omistusosuuksia ja osallisuutta taloudellisesta menestyksestä yhteiskunnallisesti laajemmaksi ja siten kehittää kapitalistista talousjärjestystä tasapuolisemmaksi.

Cameron yhtyi uusliberaalien näkemykseen yksityisen omistusoikeuden ja kilpailun tärkeydestä kannustaessaan ihmisiä rikastumiseen ja riskien ottamiseen omalla pääomalla kilpailluilla markkinoilla. Lisäksi Cameron selitti, että avoimet markkinat ja vapaa yrittäjyys ovat paras mahdollinen voima inhimillisen hyvinvoinnin ja onnellisuuden lisäämiseksi ja sitoutui siten kapitalismiin ja uusliberalismiin parhaana taloudellisen järjestäytymisen muotona. Cameron peräänkuulutti uusia sääntöjä edellisen hallituksen virheiden korjaamiseksi ja antoi siten myös hallituksen sääntelylle tilaa. Cameron totesi, ettei markkinoiden kohtuuttomuutta ja epäonnistumisia pidä sietää, muttei tarkentanut, millaisten sääntöjen avulla epäonnistumisilta ja kohtuuttomuudelta vältytään. Britannian intresseissä oli uusliberalismin ja kapitalismin hengen mukaisesti myös elinkeinoelämän ja liiketoiminnan edut, sillä Cameron oli valmis tukemaan liiketoimintaa verojen laskemisella ja sääntelyn uudistamisella. Cameron halusi luoda Britanniaan globaalisti elinkeinoelämälle ystävällisimmän verojärjestelmän talouskasvun ja työllisyyden edesauttamiseksi.

Hollande puolestaan hyökkäsi vahvoin sanoin finanssimaailmaa vastaan nimeten rahoitusmaailman koko presidentinvaalikampanjansa viholliseksi. Hollande arvosteli marxismin hengessä rahoitusalan ylivoimaisuutta suhteessa valtioon todeten rahoitusalan kontrolloivan yhteiskuntaa ja ihmisten elämää sekä uhkaavan valtioita. Marxistien tavoin Hollande puhui

rahoituslaitosten harjoittamasta uudesta imperialismista, joka on johtanut laajenevaan taloudelliseen epävarmuuteen. Hollande arvioi rahoitusalan vapautuneen kaikista säännöistä, moraalista sekä kontrollista ja peräänkuulutti muutosta, jossa raha palvelee yhteiskuntaa. Hollande käsitti markkinoiden olevan määräävässä asemassa suhteessa valtioon ja vaati tähän järjestykseen muutosta, jonka myötä valtio ottaisi vahvemman roolin suhteessa markkinoihin. Hollande käsitti tarpeelliseksi valtion hallitsevan roolin, koska kapitalismi on ominaisuuksiltaan hillitön. Hollanden mukaan kapitalismi ei voi siten säännellä itseään vaan tehtävään tarvitaan poliittisia voimia ja valtiota.

Eurooppa-suhteiden painoarvo Britannian ja Ranskan talouspolitiikassa nousi minulle aineistossani osittain yllätyksenä esiin. Ennen analyysia arvioin Euroopan unionilla olevan jonkinlainen rooli Britannian ja Ranskan talouspolitiikassa, mutten ollut ennakoanut EU:n olevan niin keskeinen tekijä aineistossani. En ollut sisällyttänyt Eurooppa-suhteiden näkökulmaa alun perin tutkimuskysymyksiini, mutta tilanteen tullessa ilmi muokkasin analyysiani, jotta kykenin ottamaan myös aineistoni EU-ulottuvuuden tutkimuksessani huomioon. Niin Britannialla kuin Ranskalla oli Euroopan unionin kehityksen muokkaamiseen liittyviä talouspoliittisia tavoitteita, joita ne pyrkivät vahvasti edistämään tarkastelemieni puheaktien kautta.

Cameronin mukaan Euroopan unioni edistää sosiaaliturvan nimissä tarpeettomia toimenpiteitä, jotka asettavat taakkoja liiketoiminnalle ja jotka voivat tuhota työpaikkoja. Cameron edisti näin uusliberaalien ajatusta siitä, ettei liiketoimintaa pidä liiallisesti rajoittaa. Cameron painotti, ettei Euroopan unionin pitäisi jatkaa samalla linjalla, ja Britannian intresseissä oli sääntelyn vähentäminen sekä liiketoiminnan etujen ajaminen Euroopan unionissa. Euroopan pelastamiseksi talouslamalta, työttömyydeltä ja kilpailukyvyttömyydeltä eurooppalaisten pitäisi Cameronin mielestä pitää veroasteet alhaisina ja purkaa sääntelyä. Lisäksi Britannian intresseissä oli uusliberalismin ideoiden mukaisesti erityisesti Britannian finanssikeskuksen, vapaan kaupan sekä talouden toimintakyvyn turvaaminen, ja Cameron suhtautui pidättäytyvästi Euroopan integraation syventämiseen. Cameronin totesi britannialaisten uusliberaalien ideoiden sijaitsevan myös Euroopan komission edistämien asioiden sydämessä. Cameron asetti kansalliset intressit alueellisten eurooppalaisten intressien edelle ja puhui taistelusta hyvien sopimusten varmistamiseksi. Cameron kertoi haluavansa rakentaa Euroopan kanssa suhteen, joka hyödyttää ennen kaikkea Britanniaa.

David Cameronin tavoin myös François Hollande kertoi haluavansa muokata Euroopan suuntaa. Toisin kuin Cameron, Hollande tavoitteli pikemminkin Euroopan integraation syventämistä, sillä hän peräänkuulutti eurooppalaisen talouspolitiikan koordinoimista ja toimivallan siirtämistä eurooppalaisille elimille. Lisäksi Hollande puhui rahoitusalan hallintaa parantavan paketin puolesta. Hollande alleviivasi, että Ranskan pitää löytää kunnianhimo Euroopan ohjaamiseksi ja muiden jäsenvaltioiden taivuttelemiseksi ja osoitti näin käyvänsä kamppailua Euroopan unionin kehityksen ohjaamisesta. Hollande kannatti unionin tiivistettyä yhteistyötä, koska siten nopeampaa edistymistä toivovat jäsenvaltiot voivat löytää uusia voimavaroja. Hän katsoi, ettei yhteistyön tiivistämistä vastustavien valtioiden pidä olla etenemistä kannattavien valtioiden esteenä. Hollanden piti tiivistettyyn yhteistyöhön osallistuvia maita edistyksellisempinä ja perusteli yhteistyötä mahdollisuudella mennä muiden maiden edellä.

Hollanden tavoitteet Eurooppa-suhteita koskien olivat toisaalta ristiriitaisia: yhtäältä Hollande halusi Ranskan toimivan Euroopassa tien näyttäjänä ja rahoitusmarkkinoiden sääntelyn uudistamisen johtajana mutta näki toisaalta Ranskan liian heikkona toimimaan yksin rahoitusmaailmaa vastaan ja käsitti Ranskan tarvitsevan Eurooppaa selviytyäkseen finanssikriisistä. Hollande näki mahdollisesti Ranskan heikkouden takia Euroopan toimivana areenana sääntelyn edistämiseksi ja halusi tästä syystä ohjata Euroopan unionin kehitystä. Ranskan toimiessa Euroopan unionissa tien näyttäjänä sääntelystä muodostuisi Ranskan intressien mukainen. Tämä vahvisti realistista käsitystäni siitä, että valtiot käyttävät kansainvälisiä järjestöjä välineinä kansallisten intressiensä edistämiseksi. Sekä François Hollande että David Cameron olivat vuoden 2012 lopussa tyytyväisiä Eurooppa-politiikassa saavuttamiinsa tuloksiin: Cameron katsoi saaneensa Britannian intressejä läpi Eurooppa-neuvostossa sääntelyn keventämistä koskien ja toisaalta Hollande oli luottavainen, että finanssitransaktiovero toimeenpannaan Euroopan unionin alueella vuonna 2013.

Tutkimukseni osoitti realismin olevan olennainen lähestymistapana kansainväliseen poliittiseen talouteen. Sekä David Cameron että François Hollande käsittivät puheissaan valtion olevan keskeinen talouspoliittinen toimija, joka kykenee vaikuttamaan talouden toimintaan realismin teoreettisten oletusten mukaisesti. Puheaktien kautta kävi ilmi heidän käsityksensä siitä, että hallitukset tekevät ensisijaiset talouspoliittiset päätökset, käyttävät valtaa vaikuttaakseen taloudellisiin lopputuloksiin sekä asettavat säännöt, joiden puitteissa taloudelliset voimat toimivat. Lisäksi Britannian ja Ranskan tavoitteena oli usein kansallisten etujen edistäminen.

Valtiot toteuttavat edelleen politiikkaa ohjatakseen taloudellisia voimia niiden kansallisten intressien kannalta suotuisaan suuntaan. Tosin François Hollande käsitti Ranskan olevan yksin liian heikko vaikuttamaan talouden toimintaan, mutta myös Hollande pyrki Euroopan unionin kautta edistämään Ranskan kansallisia talouspoliittisia intressejä. Euroopan unionin integraation tavoittelemisen kautta Ranska pyrki edistämään kansallisia intressejään alueellisella tasolla. Hollanden käsitys Ranskan heikkoudesta markkinoiden valtaa vasten vahvistaa kuitenkin, että taloudelliset ja teknologiset voimat rajoittavat valtioiden toimintaa.

Erona Cameronin ja Hollanden politiikan ja talouden suhdetta koskeissa käsityksissä oli se, millainen tämän suhteen tulisi normatiivisessa mielessä olla. Hollanden näkemyksen mukaan valtion tulee säännellä hillittömiä markkinoita, kun taas Cameron kannatti markkinoiden laajempia toimintavapauksia. Tästä huolimatta Cameron ei missään vaiheessa väittänyt valtion olevan kykenemätön sääntelemään markkinoita vaan katsoi valtion voivan määritellä markkinoiden toimintaympäristön haluamallaan tavalla. Normatiivisesti Cameron arvioi kuitenkin olevan parempi, ettei valtio rajoita markkinoiden ja elinkeinoelämän toimintaa liiallisesti. Sekä Cameronin että Hollanden puheakteista kuitenkin ilmeni, että valtio on ensisijainen talouspoliittinen toimija ja heidän uusliberaaliin ja marxilaiseen koulukuntaan viittaavat ajatuksensa pitivät sisällään käsityksen valtion keskeisyydestä kansainvälisessä järjestelmässä. Tutkimissani puheakteissa realismi toimikin nähdäkseni ikään kuin viitekehyksenä, jonka puitteissa uusliberalismi ja marxismi kävivät normatiivista kamppailua.

Lisäksi analyysini osoitti, että realismin periaatteiden mukaisesti myös valtioiden sisäiset poliittiset prosessit ovat merkityksellisiä talouspolitiikan määrittymisessä, sillä Britannian ja Ranskan talouspoliittiset intressit eroavat merkittävästi toisistaan. Erilaiset talouspoliittiset linjaukset heijastelevat erilaisia Britanniassa ja Ranskassa vallitsevia talouspoliittisia ideologioita, jotka kansalaisten valitsema hallitseva poliittinen johto määrittää. Poliittisten linjausten erilaisuus osoittaa, että erilaisilla yhteiskunnallisilla ryhmillä on Britanniassa ja Ranskassa mahdollisuus vaikuttaa politiikan kautta yhteiskuntaan sekä valtion poliittisiin intresseihin, kuten realistinen koulukunta olettaa. On kuitenkin huomioitava, että realistien mukaan politiikan muotoutumiseen vaikuttaa ideologioiden ohella myös yhteiskunnan sosiopoliittinen luonne ja poliittinen identiteetti, mutta tutkimusaineistoni ei anna edellytyksiä niiden roolin arvioimiseksi Ranskan ja Britannian talouspolitiikan määrittymisessä.

Realismin merkittävydestä huolimatta tutkimusprosessin aikana tuli ilmi uusliberalismin vahva asema kansainvälisessä poliittisessa taloudessa. Realismin haasteena vaikuttaa olevan edelleen talouskysymysten integroiminen kansainvälisen politiikan tutkimukseen. Realismi ei myöskään suoranaisesti käsitteenä ilmennyt tarkastelemassani aineistossa. Niin ikään kumpikaan valtionpäämies ei puhunut tarkastelemassani aineistossa suoraan uusliberalismista. Uusliberalismi oli kuitenkin puheakteissa usein läsnä, vaikkei sitä suoraan mainittukaan. Tämä johtuu todennäköisesti varovaisuudesta käsitteen käytön suhteen, sillä uusliberalismiin liittyy vahvoja markkinafundamentalismiin viittaavia merkityksiä, joihin harvat haluavat tulla yhdistetyksi. Lisäksi käsitteen käyttöä vaikeuttaa sen määrittelyn epäselvyys, jolloin käytöstä voi aiheutua väärinkäsityksiä, jotka voivat olla haitallisia poliittisille toimijoille. Uusliberalismin käsitteellisen määrittelyn epäselvyys ja epäsymmetrisyys vaikeuttaa sen käyttöä myös tutkimuksessa. Jatkotutkimuksen kannalta voisi olla mielenkiintoista tutkia tarkemmin uusliberalismia käsitteenä tai realismin merkitystä kansainvälisen poliittisen talouden tutkimuksessa.

Politiikan ja talouden mielenkiintoinen vuorovaikutussuhde sai minut tarttumaan pro gradu -tutkielmassani talouspoliittisiin kysymyksiin. Tahdoin perehtyä tutkielmassani erilaisiin talouspoliittisiin näkemyksiin. Tutkimusprosessi olikin minulle eräänlainen opintomatka kansainvälisen poliittisen talouden maailmaan. Eri tieteenalojen keskinäisen yhteisymmärryksen saavuttaminen on kuitenkin haastavaa, kuten talous- ja yhteiskuntatieteiden välisestä debatista käy ilmi. Theodore Cohnin mukaan kansainvälisen poliittisen talouden tutkijat joutuvatkin usein pelottavan tehtävän eteen pyrkiessään ylittämään tieteenalojen rajoja²³². Omakin opintomatkanani oli ajoittain tuskallinen mutta toisaalta myös palkitseva. Tutkimuksessa osoittautui haastavaksi tarkastella talouspoliittisia kysymyksiä yhteiskunta- ja taloustieteellisten menetelmien ja lähtökohtien erotessa merkittävästi toisistaan. Koin tutkimuksen aikana tasapainoilevani yhteiskunta- ja taloustieteiden erilaisten käsitysten välillä. Toisaalta tutkimus oli juuri tästä johtuen mielenkiintoista. Lisäksi haasteista huolimatta pidän edelleen tärkeänä yhteiskunta- ja taloustieteiden välistä vuoropuhelua sekä tieteidenvälistä tutkimusta.

---

²³² Cohn 2005, 8.

LÄHDELUETTELO

PRIMÄÄRIKÄLTI

Cameron, David 8.1.2012: *The Andrew Marr Show Interview: David Cameron Prime Minister January 8th 2012*. Saatavissa <http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/080112.pdf>, luettu 28.7.2013.

Cameron, David 19.1.2012: *Cameron's 'moral capitalism' speech in full*. Saatavissa <http://www.politics.co.uk/comment-analysis/2012/01/19/cameron-s-moral-capitalism-speech-in-full> ja <http://www.guardian.co.uk/politics/video/2012/jan/19/david-cameron-responsible-capitalism-video>, luettu 28.7.2013.

Cameron, David 26.1.2012: *Special Address by David Cameron - Annual Meeting 2012*. Saatavissa <http://www.weforum.org/videos/special-address-david-cameron-annual-meeting-2012>, kuunneltu 28.7.2013.

Cameron, David 31.1.2012: *Transcript: PM at European Council*. Saatavissa <http://www.number10.gov.uk/news/european-council-transcript/>, luettu 28.7.2013.

Cameron, David 24.5.2012: *Informal European Council - May 2012: Arrival and doorstep Cameron (UK), Departure and doorstep Cameron (UK)*. Saatavissa <http://tvnewsroom.consilium.europa.eu/event/informal-european-council-may-2012/arrival-and-doorstep-c/P48> ja <http://tvnewsroom.consilium.europa.eu/event/informal-european-council-may-2012/departure-and-doorstep-cameron-uk1/P36>, kuunneltu 28.7.2013.

Cameron, David 19.6.2012: *Press conference given by the Prime Minister, Mr David Cameron in Mexico on Tuesday, 19 June 2012*. Saatavissa <http://www.g20mexico.org/index.php/en/speeches/486-version-estenografica-de-la-conferencia-de-prensa-del-senor-david-cameron-primer-ministro-de-inglaterra-durante-el-desarrollo-de-la-cumbre-de-lideres-del-g20-llevada-a-cabo-en-el-hotel-hola-grand-faro-en-esta-ciudad> ja <http://www.number10.gov.uk/news/prime-ministers-press-conference-at-mexico-g20/>, luettu 28.7.2013.

Cameron, David 29.6.2012: *Prime Minister's speech in Brussels*. Saatavissa <https://www.gov.uk/government/speeches/prime-ministers-speech-in-brussels>, luettu 28.7.2013.

Cameron, David 2.7.2012: *Prime Minister's statement on the European Council*. Saatavissa <http://www.number10.gov.uk/news/prime-ministers-statement-on-the-european-council/>, luettu 28.7.2013.

Cameron, David 10.7.2012: *PM David Cameron and President Hollande press conference*. Saatavissa <http://www.number10.gov.uk/news/pm-david-cameron-and-president-hollande-press-conference/>, luettu 28.7.2013.

Cameron, David 14.12.2012: *Transcript of European Council press conference*. Saatavissa <https://www.gov.uk/government/news/transcript-of-european-council-press-conference>, luettu 28.7.2013.

Hollande, François 22.1.2012: *L'intégralité du discours de François Hollande au Bourget*. Saatavissa <http://www.parti-socialiste.fr/articles/retrouvez-le-discours-de-francois-hollande-au-bourget> ja <http://tempsreel.nouvelobs.com/sources-brutes/20120122.OBS9488/l-integralite-du-discours-de-francois-hollande-au-bourget.html>, kuunneltu 28.7.2013.

Hollande, François 24.1.2012: *François Hollande à Toulon le 24 Janvier 2012*. Saatavissa http://www.dailymotion.com/video/xnzhma_francois-hollande-a-toulon-le-24-janvier-2012_news#.UZNewoLc5O0 ja <http://www.veronis.fr/discours/transcript/2012-01-24/Hollande>, kuunneltu 28.7.2013.

Hollande, François 26.1.2012: *Présentation du projet de François Hollande*. Saatavissa http://www.dailymotion.com/video/xo1pfs_presentation-du-projet-de-francois-hollande_news#.UZNi6YLc5O1 ja <http://www.veronis.fr/discours/transcript/2012-01-26/Hollande>, kuunneltu 28.7.2013.

Hollande, François 27.2.2012: *Taxe «Robin des Bois» : Hollande répond aux ONG*. Saatavissa <http://www.liberation.fr/economie/01012392354-taxe-robin-des-bois-hollande-repond-aux-ong>, luettu 28.7.2012.

Hollande, François 28.3.2012: *Revivez le meeting de François Hollande à Nice*. Saatavissa <http://www.parti-socialiste.fr/articles/revivez-le-meeting-de-francois-hollande-nice>, kuunneltu 28.7.2013.

Hollande, François 19.6.2012: *Conférence de presse du Président de la République à l'issue du sommet du G20 à Los Cabos*. Saatavissa <http://www.elysee.fr/conferences-de-presse/article/conference-de-presse-du-president-de-la-republique-a-l-issue-du-sommet-du-g20-a-los-cabos/>, luettu 28.7.2013.

Hollande, François 20.6.2012: *Conférence de presse de M. le Président de la République lors de la Conférence des Nations Unies sur le développement durable (RIO+20)*. Saatavissa <http://www.elysee.fr/conferences-de-presse/article/conference-de-presse-de-m-le-president-de-la-republique-lors-de-la-conference-des-nations-unies-sur-le-developpement-durable-rio-2/>, luettu 28.7.2012

Hollande, François 28.6.2012: *Conférence de presse du Président de la République au Conseil européen de Bruxelles*. Saatavissa <http://www.elysee.fr/conferences-de-presse/article/conference-de-presse-du-president-de-la-republique-au-conseil-europeen-de-bruxelles/>, luettu 28.7.2013.

Hollande, François 14.7.2012: *Interview du 14 juillet du Président de la République*. Saatavissa <http://www.elysee.fr/interviews/article/interview-du-14-juillet-du-president-de-la-republique/>, luettu 28.7.2013.

Hollande, François 14.12.2012: *Conférence de presse à l'issue du Conseil européen*. Saatavissa <http://www.elysee.fr/conferences-de-presse/article/conference-de-presse-a-l-issue-du-conseil-europeen/>, luettu 28.7.2013

Hollande François 31.12.2012: *Vœux aux Français*. Saatavissa <http://www.elysee.fr/declarations/article/v-ux-aux-francais/>, luettu 28.7.2013.

Alasuutari, Pertti (1999): *Laadullinen tutkimus*. 3. painos. Tampere: Vastapaino

Ash, Michael & Thomas Herndon & Robert Pollin (2013): "Does high public debt consistently stifle economic growth? A critique of Reinhart and Rogoff". *Political Economy Research Institute*, Working Paper Series (322). University of Massachusetts Amherst.

Baker, Dean (2001): "Why Do We Avoid Financial-Transactions Taxes?". *Challenge*, vol. 44, no. 3, ss. 90–96.

Begg, David & Stanley Fischer & Rudiger Dornbusch (2008): *Economics*. 9. painos. London: McGraw-Hill Higher Education.

Boas, Taylor & Jordan Gans-Morse (2009): "Neoliberalism: From New Liberal Philosophy to Anti-Liberal Slogan". *Studies in Comparative International Development*, vol. 44, no. 2, ss. 137–161. Springer-Verlag.

Buckley, Ross B. (2012): "A Financial Transaction Tax: The One Essential Reform". *Intereconomics*, vol. 47, no. 2, ss. 99–103. Leibniz Information Centre for Economics.

Carroll, William K. & Colin Carson (2006): "Neoliberalism, capitalist class formation and the global network of corporations and policy groups". Teoksessa Plehwe, Dieter & Bernhard Walpen & Gisela Neunhöffer (toim.): *Neoliberal Hegemony: A Global Critique*, ss. 51–69. New York: Routledge.

Clave, Francis (2005): "Walter Lippmann et le néolibéralisme de La Cité Libre". *Cahiers d'économie Politique*, vol. 48, no. 1, ss. 79–110. L'Harmattan.

Cohn, Theodore (2005): *Global Political Economy: Theory and Practice*. 3. painos. Pearson Longman

Cottarelli, Carlo (2010): "Fair and Substantial –Taxing the Financial Sector". *IMFdirect: The International Monetary Fund's global economy forum*.
Saatavissa <http://blog-imfdirect.imf.org/2010/04/25/fair-and-substantial%E2%80%94taxing-the-financial-sector/>, luettu 17.10.2012.

Davies, Howard & David Green (2008): *Global Financial regulation: the essential guide*. Cambridge: Polity.

Denord, François (2001): Aux origines du néo-libéralisme en France: Louis Rougier et le Colloque Walter Lippmann de 1938". *Le Mouvement Social*, vol. 195, no. 2, ss. 9–34. L'Harmattan.

Desai, Meghnad (2008): *Marxin kosto: Kapitalismin uusi nousu ja valtiokeskeisen sosialismin kuolema*. Suom. Timo Soukola. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Erturk, Korkut A. (2006): "On the Tobin Tax". *Review of Political Economy*, vol.18, no. 1, ss. 71–78. Routledge.

Euroopan komissio: *Neuvoston päätös luvan antamisesta tiiviimpään yhteistyöhön finanssitransaktioveron alalla*, COM(2012) 631 final, 2012/0298 (APP), 25.10.2012.

Euroopan unionin neuvosto: Neuvoston 3215. istunto, talous- ja rahoitusasiat, *lehdistötiedote*, 5284/13, PRESSE 6, PR CO 1, 22.1.2013.

European Commission: *Proposal for a Council Directive on a common system of financial transaction tax and amending Directive 2008/7/EC*, {SEC(2011) 1102}, {SEC(2011) 1103}, 28.9.2011.

Fairclough, Norman (1989): *Language and power*. London: Longman.

Fairclough, Norman (2003): *Analysing Discourse: Textual analysis for social research*. London: Routledge.

Fairclough, Norman & Jane Mulderrig & Ruth Wodak (2011): "Critical Discourse Analysis". Teoksessa Van Dijk, Teun A. (toim.): *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*, ss. 357–380. London: Sage Publications Ltd.

Freeden, Michael (2003): *Ideology: A Very Short Introduction*. Oxford University Press.

Gabriel, Sigmar & Emmanuel Macron (2015): "Europe cannot wait any longer: France and Germany must drive ahead". *The Guardian*. Saatavissa <http://www.theguardian.com/commentisfree/2015/jun/03/europe-france-germany-eu-eurozone-future-integrate>, luettu 21.7.2015.

Gills, Barry (2008): "Editorial: The Swining of the Pendulum: The Global Crisis and Beyond". *Globalizations*, vol. 5, no. 4, ss. 513–522.

Gilpin, Robert (1987): *The Political Economy of International Relations*. Princeton University Press.

Gilpin, Robert (2000): *The challenge of global capitalism*. Princeton University Press.

Gilpin, Robert (2001): *Global Political Economy: Understanding the International Economic Order*. Princeton University Press.

Grieco, Joseph (1995): "The Maastricht Treaty, Economic and Monetary Union and the Neorealist Research Programme". *Review of International Studies*, vol. 21, no. 1, ss. 21–40.

Habermas, Jürgen (1971): *Knowledge and Human Interests*. Boston: Beacon Press.

Habermas, Jürgen (1976): "Tieto ja intressi". Teoksessa Tuomela, Raimo & Ilkka Patoluoto (toim.). *Yhteiskuntatieteiden filosofiset perusteet: Osa I*, ss. 118–141. Helsinki: Gaudeamus.

- Hadorn, Hirsch & Christian Pohl (2008): *Core Terms in Transdisciplinary Research*. Swiss Academies of Arts and Sciences: td-net for Transdisciplinary Research.
- Hakovirta, Harto (2002): *Maailmanpolitiikka: Teoria ja todellisuus*. Tampere: Kustannus 54.
- Hawtrey, Ralph (1952): *Economic Aspects of Sovereignty*. London: Longmans and Green.
- Jokinen, Arja & Kirsi Juhila & Eero Suoninen (1993): *Diskurssianalyysin aakkoset*. 3. painos. Tampere: Vastapaino.
- Kanninen, Vesa (2008): ”Miksi taloustieteilijöitä vihataan?”. *Tieteessä tapahtuu*, vol, 26 no. 8, ss. 47–50. Tieteellisten seurain valtuuskunta.
- Kansainvälinen valuuttarahasto (2010): *A Fair and Substantial Contribution by the Financial Sector: Final Report for the G-20*.
- Keohane, Robert (1989): ”Neoliberal Institutionalism: A Perspective on World Politics”. Teoksessa Keohane, Robert (toim.): *International Institutions and State Power: Essays in International Realist Theory*, ss. 1–20. Boulder: Westview Press.
- Keynes, John Maynard (1936): *The General Theory of Employment, Interest and Money*. New York: Harcourt, Brace & World.
- Keynes, John Maynard (1951): *Työllisyys, korko ja raha: Yleinen teoria*. Porvoo: Werner Söderström Oy.
- Korkman, Sixten (2012): *Talous ja utopia*. 3. painos. Jyväskylä: Docendo
- Krugman, Paul & Maurice Obstfeld (2009): *International Economics: Theory & Policy*. 8. painos. Addison-Wesley.
- Lasswell, Harold (1936): *Politics: Who Gets What, When, How*. New York: Whittlesey House, McGraw-Hill.
- Lo, Andrew (2005): ”Reconciling Efficient Markets with Behavioral Finance: The Adaptive Markets Hypothesis”. *Journal of Investment Consulting*, vol. 7 no. 2, ss. 21-44.
- Lux, Thomas (2008): *The Financial Crisis and the Systemic Failure of Academic Economics*. Department of Economics, University of Kiel.
- Palan, Ronen (2000): *Global Political Economy: Contemporary Theories*. RIPE Series in Global Political Economy. London: Routledge.
- Patomäki, Heikki (2007): *Uusliberalismi Suomessa: lyhyt historia ja tulevaisuuden vaihtoehdot*. Helsinki: Wsoy.
- Pekkarinen, Jukka & Pekka Sutela (2002): *Kansantaloustiede*. Wsoy.

Plehwe, Dieter & Bernhard Walpen & Gisela Neunhöffer (2006): "Introduction: Reconsidering neoliberal hegemony". Teoksessa Plehwe, Dieter & Bernhard Walpen & Gisela Neunhöffer (toim.): *Neoliberal Hegemony: A Global Critique*, ss. 1–24. New York: Routledge.

Pohjola, Matti (2012): *Taloustieteen oppikirja*. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Pollin, Robert & Dean Baker & Marc Schaberg (2003): "Securities transaction taxes for U.S. financial markets". *Eastern Economic Journal*, vol. 29 no 4, ss. 527–558.

Ravenhill, John (2008): *Global Political Economy*. 2. painos. Oxford University Press.

Ravenhill, John (2011): *Global Political Economy*. 3. painos. Oxford University Press.

Reinhart, Carmen & Kenneth Rogoff (2010): "Growth in a Time of Debt". *American Economic Review*, vol. 100, no. 2, ss. 573–78.

Repko, Allen & Richard Szostak & Michelle Phillips Buchberger (2014): *Introduction to Interdisciplinary Studies*. Sage Publications, Inc.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Anna Puusniekka (2006): Diskurssianalyysi. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavissa <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>, luettu 16.3.2012.

Schäfer, Dorothea (2012): "Financial Transaction Tax Contributes to More Sustainability in Financial Markets". *Intereconomics*, vol. 47, no. 2, ss. 76–83. Leibniz Information Centre for Economics.

Steger, Manfred & Ravi Roy (2010): *Neoliberalism: A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press.

Stiglitz, Joseph (2003): *The Roaring Nineties: Seeds of Destruction*. Penguin Books, Allen Lane.

Strange, Susan (1999): *States and Markets*. 2. painos. London: Printer.

Suoninen, Eero (1999): "Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen". Teoksessa Jokinen, Arja & Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.): *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino.

Tietoa EU:n toiminnasta, Talous (2010). Saatavissa http://europa.eu/about-eu/facts-figures/economy/index_fi.htm, luettu 2.3.2013.

Valtiovarainministeriö (2012): *Budjettikatsaus*. Saatavissa http://www.2014.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/01_budjetit/20120123Budjet/bk-tammikuu2012.pdf, luettu 2.3.2013.

van der Pijl, Kees (1998): *Transnational Classes and International Relations*. London: Routledge.

van Dijk, Teun (2011): “Introduction: The Study of Discourse”. Teoksessa Van Dijk, Teun A. (toim.): *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*, ss. 1–8. London: Sage Publications Ltd.

Vella, John (2012): “The Financial Transaction Tax Debate: Some Questionable Claims”. *Intereconomics*, vol. 47, no. 2, ss. 90–95. Leibniz Information Centre for Economics.

Watson, Matthew (2011): “The Historical Roots of Theoretical Traditions in Global Political Economy”. Teoksessa Ravenhill, John (toim.): *Global Political Economy*, ss. 29–66. 3. painos. New York: Oxford University Press.

Weller, Christian & Laura Singleton (2006): “Peddling reform: the role of think tanks in shaping the neoliberal policy agenda for the World Bank and International Monetary Fund”. Teoksessa Plehwe, Dieter & Bernhard Walpen & Gisela Neunhöffer (toim.): *Neoliberal Hegemony: A Global Critique*, ss. 70–86. New York: Routledge.